

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

PAUL SCHOUKENS, Het vrij dienstenverkeer: een vrijbrief ter ontwikkeling van sociale wetgeving? 417
RIK DEVLOO, Het beroepsgeheim van de accountant na het arrest van het Arbitragehof van 27 maart 1996 422

Rechtspraak

1. Arbitragehof – Beroep tot vernietiging – Belang – 2. **Grondwet** – Gelijkheid en niet-discriminatie – Persoonlijke levenssfeer – Art. 90octies Sv.
 Arbitragehof, 27 maart 1996 (*met noot*) 427
Handelshuur – Uitzettingsvergoeding – Huurder die door opzegging de huurovereenkomst beëindigt – Opzeggings-termijn verstreken vóór het verstrijken van de door de verhuurder in acht genomen opzeggingstermijn – Weerslag op de uitzettingsvergoeding
 Cass., 27 januari 1995 428
Pensioenen werknemers – Loopbaan – Eenheid van loopbaan – Rustpensioen werknemer en rustpensioen andere regeling – Cumulatie – Beperking – Rustpensioen gemeente-secretaris
 Cass., 11 december 1995 429
Beroepsziekte – Overheidspersoneel – Geneeskundige dienst – 1. Aangegeven ziekte – Erkenning als beroepsziekte – Beslissing – 2. Bevoegdheid
 Cass., 22 januari 1996 429
Post – Postrekening – 1. Diefstal van formulieren – 2. Diefstal van waarborgkaart
 Cass., 25 januari 1996 431
Hoven en rechtbanken – Rechtsmacht – Verleende bouwvergunning – Annulatieberoep bij Raad van State – Vordering bij burgerlijke rechter in kort geding
 Cass., 25 april 1996 432
Intellectuele eigendom – Merk – Omvang van de bescherming – Beoordeling door de rechter
 Cass., 30 mei 1996 433
Administratief recht – Openbaarheid van bestuur – Verkeerde vermelding beroepsmogelijkheid – Kosten
 R.v.St., 28 maart 1996 (*met noot van W. Lambrechts, «Over de foutieve vermelding van de beroepsmogelijkheid»*) 435
Burgerlijke rechtspleging – Betekening – Aan Belgische Staat
 Hof Gent, 5 april 1995 437
Uitlevering – 1. Voorlopige hechtenis – 2. Rechtmatigheid van de uitvoerbaarverklaring
 Hof Antwerpen, 22 december 1995 (*met noot van M. De Swaef, «Passieve uitlevering: over exequatur en vrijheidsberoving»*) 438
Beslag en executie – Uitvoerend beslag op onroerend goed – Rangregeling – Faillissement – Gevolgen
 Hof Gent, 2 januari 1996 (*met noot*) 441

Handelspraktijken – Intertemporele werking W.H.P.C. – Begrip verkoper – Afwerking van cliënteel – Contractuele tekortkomingen
 Hof Brussel, 20 februari 1996 442
Dieren – Hormonenwet – Onthulling
 Corr. Turnhout, 15 december 1995 (*met noot van Mike Gelders, «Onthulling inzake hormonenmisdriven»*) 443
Internationaal privaatrecht – Koop – 1. E.E.X.-verdrag – 2. Haags Verdrag van 15 juni 1955 – Eenvormige Koopwet van 1 juli 1964 – Weens Koopverdrag van 11 april 1980
 Kh. Hasselt, 24 januari 1995 (*met noot*) 444

Rechtspraak in kort bestek

Hypotheek – Hypotheek alle sommen – Geoorloofdheid – Rang
 Hof Antwerpen, 11 maart 1996 (*met noot*) 446
Arbeidsovereenkomst – Schepelingen – Loon – Vordering tot betaling – Verjaring – Termijn – Loonbeschermingswet – Wetboek van Koophandel – Toepasselijkheid
 Arbh. Gent, afd. Brugge, 16 oktober 1995 446
Handelszaak – Pand – Voorraden – Begrip – Toonzaalmeubelen
 Rb. Dendermonde, 10 oktober 1995 (*met noot*) 446
Burgerlijke rechtspleging – Behandeling en berechting – Conclusie – Termijn om conclusie te nemen
 Rb. Brugge, 13 maart 1996 447
Burgerlijke rechtspleging – Bevoegdheid – Beslag onder derden
 Arrondrb. Brugge, 22 maart 1996 447
Factuur – Art. 25 W.Kh. – Toepassingsgebied – Secundaire verbintenissen strekkende tot schadevergoeding
 Kh. Hasselt, 7 februari 1996 447

Boeken

M. De Decker (red.), Handboek Transportverzekeringen. Karakteristieken, wettelijk kader en documenten (*door R. De Wit*) 448
 Annotaties Hof van Justitie E.G. Een selectie uit Nederlandstalige tijdschriften, samengesteld door K.J.M. Mortelmans en J. Stuyck (*door Yves Montangie*) 448

Aangekondigd

448

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Volhardingstraat 27, 2020 Antwerpen
Tel.: 03/248.74.54 - Fax: 03/248.83.82 Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05
Fax (02) 466 63 24
Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77
rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

Intersentia Uitgevers NV zoekt
met onmiddellijke ingang
een

**FREE-LANCE
CORRECTOR (M/V)**

voor het corrigeren
van Nederlandstalige juridische teksten.

Geïnteresseerden sturen hun curriculum vitae op naar:
Intersentia Uitgevers t.a.v. Sofie De Smedt
Volhardingstraat 27, 2020 Antwerpen

Advocatenkantoor balie KORTRIJK
zoekt voltijds

ADVOCaat-MEDEWERKER

- Minimum 2 jaar ervaring aan de balie
- Perfect tweetalig Nederlands/Frans, met een goede kennis van het Engels.

Schrijven met curriculum vitae te richten aan het
Rechtskundig Weekblad, Volhardingstraat 27 te 2020
Antwerpen, onder RW 13/01

Advocatenkantoor te Brussel
zoekt voltijds

medewerker en/of stagiair

met ervaring en/of belangstelling
voor het administratief recht.

Schrijven met curriculum vitae te richten aan het
Rechtskundig Weekblad, Volhardingstraat 27 te 2020
Antwerpen, onder RW 13/02

HET VRIJ DIENSTENVERKEER: VRIJBRIEF TER ONTWIJKING VAN SOCIALE WETGEVING?

In de hierna volgende bijdrage wens ik enige reacties te formuleren ten aanzien van het referaat dat mr. Van Hoogenbemt gehouden heeft op het XXXVIIe Rechtscongres;¹ dit congres werd gehouden door de Vlaamse Juristenvereniging op 27 april 1996 in de Vrije Universiteit Brussel. Deze reactie reflecteert bovendien enkele gedachten die ik als respondent heb geformuleerd op het referaat. Meer bepaald beperk ik me tot de opmerkingen die betrekking hebben op de twee omvangrijkste onderdelen van mr. Van Hoogenbemt's tekst, namelijk de problematiek van de arbeidsvoorwaarden die toepasbaar zijn op het personeel van een dienstverrichter gevestigd in een andere lidstaat (hoofdstuk III van het referaat) en het gedeelte dat handelt over het sociaal statuut van de in een andere lidstaat gevestigde dienstverrichter zelf (Hoofdstuk IV).

Beide onderdelen van Van Hoogenbemt's uiteenzetting, die het grootste gedeelte van het referaat beslaan, delen een soortgelijke gedachtengang: het vrije dienstenverkeer (artt. 59 e.v. EG-Verdrag) wordt in het licht van werknemers die tijdelijk met een dienst meereizen, een ruime werkingssfeer toegemeten; deze ruime interpretatie neutraliseert niet alleen grotendeels de nationale sociale wetgeving, maar beperkt tevens het beginsel van het vrij verkeer van werknemers (artt. 48 e.v. EG-Verdrag).

Die gedachtegang wordt grotendeels gefundeerd op een extensieve interpretatie van de arresten *Rush Portuguesa*² en *Vander Elst*.³

Allereerst staan we in het referaat stil bij het hoofdstuk dat handelt over «De arbeidsvoorwaarden van het personeel van een dienstverrichter gevestigd in een andere lidstaat». De titel dekt echter een grotere lading daar eveneens – zij het kort – in het licht van Vo. 1408/71 wordt ingegaan op de sociale-zekerheidspositie van deze werknemers. In dit hoofdstuk wordt gesteld dat werknemers die tijdelijk werkzaam zijn in een andere lidstaat van de Unie geen beroep kunnen doen op het vrij verkeer van werknemers wanneer zij niet de intentie hebben zich aan te bieden op de arbeidsmarkt van de tijdelijke werkstaat. Daarnaast stelt Van Hoogenbemt dat de toepassing van de sociale wetgeving van lidstaat op tijdelijke werknemers die meereizen met een dienst, een belemmering uitmaakt van het vrije dienstenverkeer (artikel 59 EG-Verdrag). Er zal in deze bijdrage dan ook worden nagegaan in welke mate de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* die stellingen kunnen funderen.

Vervolgens staan we stil bij het sociaal statuut van de dienstverleners zelf (doorgaans zelfstandigen) en de problematiek die betrekking heeft op de uitoefening door de dienstverlener van kortstondige activiteiten in het buitenland: kort-

om hoe werkt een uitzending voor zelfstandigen? Is een detachering voor zelfstandigen in beginsel geen oneigenlijke constructie en in welke mate vinden (langdurige) detacheringen voor zelfstandigen legitimatie in het vrije dienstenverkeer?

Enkele bedenkingen bij de uiteenzetting over de «arbeidsvoorwaarden (en de sociale zekerheid) van het personeel werkzaam bij een bedrijf gevestigd in een andere lidstaat»

Kort samengevat wordt in dit hoofdstuk van Van Hoogenbemt's uiteenzetting gesteld dat er sinds de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* twee categorieën van werknemers te onderscheiden zijn: zij die «tijdelijk» werkzaam zijn in een andere lidstaat en zij die «niet tijdelijk» werkzaam zijn in het buitenland. De «tijdelijke» werknemers zouden zich niet ter beschikking stellen van de lokale arbeidsmarkt van de tijdelijke gaststaat⁴ en zouden om deze reden uitgesloten zijn van de toepassings sfeer van de artikelen 48 e.v. EG-Verdrag (vrij verkeer van werknemers). De tijdelijke werknemers reizen met de economische dienst mee en zijn enkel onderworpen aan de economische spelregels zoals neergelegd in artikel 59 e.v. EG-Verdrag (vrij verkeer van diensten). Zo Van Hoogenbemt.

Allereerst zij hier opgemerkt dat het onderscheid tussen «tijdelijke werknemers» en «niet-tijdelijke werknemers» alvast niet gemaakt wordt in de bepalingen die rechtstreeks handelen over het vrije verkeer van werknemers (artt. 48 e.v. EG-Verdrag en de op dit artikel gebaseerde uitvoeringsverordeningen). Volgen we de stelling van Van Hoogenbemt, dan zouden de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* met zich meebrengen dat de werking van de artt. 48 EG-Verdrag (grondig) beperkt wordt door de bepalingen (artt. 59 e.v.) die slaan op het vrije dienstenverkeer.

Er mag hier niet uit het oog verloren worden dat beide beginselen hun grondslag vinden in het EG-Verdrag en het hier dus niet enkel handelt over een conflictsituatie tussen de uitvoeringsverordening 1612/68⁵ en het verdragsartikel 59.⁶

Alvorens daarop nader in te gaan, kan eerst gekeken worden naar de gevolgen die een beperkende werking van het vrije dienstenverkeer op het vrije verkeer van werknemers met zich meebrengt.

⁴ Dit criterium was in de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* vrij doorslaggevend om Frankrijk te verbieden een arbeidsvergunning op te leggen aan de met een dienst meegereide werknemers die – wegens hun nationaliteit – zich niet konden beroepen op de bepalingen van het vrij verkeer van werknemers.

⁵ Verordening (EEG) nr. 1612/68 betreffende het vrij verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap, *Pb.*, 19 oktober 1968, L 257 (met erratum *Pb.*, 7 december 1968, L 295).

⁶ Zoals gesuggereerd in het referaat: zie VAN HOOGENBEMT, H., «De rechtsverhouding tussen het Europees economisch recht en het nationaal sociaal recht: Vrij verkeer van diensten en Belgisch sociaal recht», *R.W.*, 1995-96, 1149, nr. 15.

¹ VAN HOOGENBEMT, H., «De rechtsverhouding tussen het Europees economisch recht en het nationaal sociaal recht. Vrij verkeer van diensten en Belgisch sociaal recht», *R.W.*, 1995-96, 1145 e.v.

² H.v.J., 27 maart 1990 (*Rush Portuguesa*; zaak 113/89), *Jur. H.v.J.*, 1990, I, 1417.

³ H.v.J., 9 augustus 1994 (*Vander Elst*; zaak 43/93), *Jur. H.v.J.*, 1994, I, 3803.

Indien het criterium op basis waarvan men uitmaakt of iemand al dan niet tijdelijk werkzaam is, bestaat in «het ter beschikking staan van de nationale arbeidsmarkt in de tijdelijke werkstaat», zou men kunnen stellen dat kaderleden die voor een langere periode uitgezonden worden naar een andere lidstaat maar werkzaam blijven binnen dezelfde bedrijfsstructuur, evenzeer «tijdelijke werknemers» zijn; de tijdelijke werkstaat kan bijgevolg rustig deze kaderleden en hun familieleden op het vlak van het sociaal en fiscaal recht discrimineren, aangezien ze, in de redenering van Van Hoogenbemt, niet vallen onder artikel 48 en de uitvoeringsverordening 1612/68. Of de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* dergelijke verstrekende gevolgen impliceren, is nu wel zeer de vraag.

Inzake sociale zekerheid zou er ook een en ander problematisch worden. Wanneer tijdelijk tewerkgestelden niet vallen onder het vrij verkeer van werknemers (artt. 48-51 EG-Verdrag), dan wil dat allicht evenzeer zeggen dat de Verordening 1408/71 ter coördinatie van sociale-zekerheidsstelsels voor migrerende werknemers ⁷ niet toepasselijk is op deze categorie van personen; als grondslag van deze coördinatieverordening fungeert immers artikel 51 EG-Verdrag, dat deel uitmaakt van het hoofdstuk dat handelt over het vrij verkeer van de werknemers in titel III, deel 2 van het verdrag.

Van Hoogenbemt ziet daarin geen graten daar volgens hem de verordening, sinds haar uitbreiding tot de zelfstandigen in 1981, evenzeer een uitvoeringsverordening is geworden van de beginselen van het vrij verkeer van diensten (art. 59 EG-Verdrag) en van het recht op vestiging (artikel 52 EG-Verdrag). ⁸ Hierdoor kan de verordening eveneens van toepassing zijn op de «tijdelijke werknemers». Steun voor deze toch merkwaardige stelling wordt gezocht bij het referaat van Danny Pieters dat handelt over de grondslagen voor een mogelijke uitbreiding van Vo. 1408/71 tot onderdanen van derde landen. ⁹ Het is wel zeer de vraag of het referaat van Pieters niet uit zijn verband is gehaald. Pieters stelt immers niet meer dan dat de basis van Vo. 1408/71 artikel 51 is (juncto artikel 235, voor de zelfstandigen) waarvan, in de ruimste zin, gesteld kan worden dat het een dienend artikel is van de beginselen van het vrij verkeer van werknemers, van het vrij verkeer van diensten en van het recht op vestiging; in die zin staat artikel 51 niet op zijn plaats in het EG-Verdrag en zou het beter verhuisd worden naar de titel die specifiek handelt over de Europese sociale politiek (titel III, deel 3, van het verdrag). In die zin ook kan het begrip werknemer van artikel 51 «ruimer» geïnterpreteerd worden dan onder artikel 48.

⁷ Verordening (EEG) nr. 1408/71 betreffende de toepassing van de sociale-zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen, *Pb.*, 5 juli 1971, *L* 149.

⁸ Zie VAN HOOGENBEMT, H., «De rechtsverhouding tussen het Europees economisch recht en het nationaal sociaal recht», *R. W.*, 1995-96, 1152, nr. 22.

⁹ PIETERS, D., «Enquiry into the legal foundations of a possible extension of community provisions on social security to third-country nationals legally residing and/or working in the European Union», in *Social Security in Europe. Equality between nationals and non-nationals*, Verslagboek van het Eerste Europees Congres over Sociale Zekerheid, Porto, 1995, 199 e.v.

Dit is echter iets anders dan zeggen dat Vo. 1408/71 een uitvoering is van artikel 59 EG-Verdrag; in artikel 59 wordt immers niet gesproken over de sociale bescherming van de werknemer of de zelfstandige en er wordt evenmin gewag gemaakt van de noodzaak van een coördinatie van stelsels. Wel kan de werking van Vo. 1408/71 getoetst worden aan het beginsel van het vrij verkeer van diensten en in voorkomend geval in strijd worden verklaard met dit beginsel wanneer een belemmerende werking van Vo. 1408/71 kan worden bewezen.

Laten we echter terugkeren naar de kern van de redenering gemaakt door Van Hoogenbemt: de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst*. In welke mate kunnen deze arresten de grondslag vormen voor het onderscheid tussen «tijdelijke» en «niet tijdelijke» werknemers? Zijn deze arresten niet uit hun verband gehaald? Hangt een en ander in deze arresten niet eerder samen met de «nationaliteit» van de werknemers dan met de «tijdelijkheid» van hun activiteiten in het buitenland?

Moet het criterium «zich (al dan niet) kunnen aanbieden op de arbeidsmarkt» niet eerder gezien worden in het licht van de betwiste regeling (het opleggen van een arbeidsvergunning) dan hieruit een beperking op het vrij verkeer van werknemers af te leiden?

De arbeidsvergunning beoogt de toegang van werknemers uit derde landen tot de Franse arbeidsmarkt te regelen en meer concreet beschermt de vergunning de nationale arbeidsmarkt indien de nodige arbeidskrachten voorhanden zijn. Sinds geruime tijd kunnen de lidstaten een soortgelijke vergunning niet meer opleggen aan werknemers met EU-nationaliteit; dit wegens het vrij verkeer voor werknemers en niet wegens het vrije dienstenverkeer! Dit wordt nu uitgebreid tot werknemers die wegens hun nationaliteit geen beroep kunnen doen op het vrij verkeer van werknemers; grondslag hier is een recht dat afgeleid is uit het vrije dienstenverkeer: verhindert men deze werknemers (door het opleggen van een arbeidsvergunning) mee te reizen met de dienst, dan houdt dit een belemmering in van het vrije dienstenverkeer (artikel 59). Vereist is dat de «derdelander» reeds toegelaten is tot de arbeidsmarkt van een lidstaat, dat de werkgever een dienst gaat verrichten in een andere lidstaat en dat de dienstverrichtende werkgever gevestigd is in een lidstaat.

Maar waarom nu doorstond het opleggen van een arbeidsvergunning voor de «derdelanders» niet de test van het vrij verkeer van diensten? Essentieel, omdat ze de arbeidsmarkt van hun tijdelijk werkland niet zullen verstoren. De arbeidsvergunning dient juist de toevloed naar de lokale arbeidsmarkt te reguleren. Beoogt men geen toegang tot deze markt, dan verliest de arbeidsvergunning haar functie en is de oplegging ervan vrij belemmerend te beschouwen ten aanzien van artikel 59, in de wetenschap dat de betrokken onderdanen van een derde land reeds toegelaten is tot de arbeidsmarkt van een lidstaat. Bij wijze van spreken wordt voor de tweede maal een vergunning opgelegd die, wat tijdelijke werkstaat betreft, geen reële functie heeft.

De werknemers die niet de EU-nationaliteit bezitten, krijgen alzo een recht afgeleid uit het vrij dienstenverkeer om mee te reizen met de dienst naar het buitenland; is de dienst voltrokken, dan vervalt eveneens het afgeleid recht en dienen de betrokken werknemers terug naar het oorspronkelijk werkland. Voor de werknemers met EU-nationaliteit die

meereizen met de dienst, kunnen de bepalingen van het vrij verkeer van werknemers toepassing vinden. Deze werknemers hebben wegens hun nationaliteit geen behoefte aan een recht afgeleid uit het vrij dienstenverkeer, maar hebben volop het genot van alle voorrechten die de artikelen 48 e.v. EG-Verdrag en de uitvoeringsverordeningen hun bieden.

In tegenstelling tot Van Hoogenbemt, hoeven we ons dan ook niet te verwonderen dat zowel het Hof van Justitie als de advocaten-generaal in de zaken *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* het vrij verkeer van werknemers ter sprake brengen en (marginaal) toetsen aan de hun voorliggende problematiek.

De op basis van de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* geformuleerde stelling dat we een onderscheid dienen te maken tussen «niet-tijdelijke» en «tijdelijke» werknemers en dat voor deze laatste groep het vrij verkeer van werknemers geen toepassing kent, is dan ook vreemd te noemen. Dit komt erop neer de beginselen van het vrij verkeer van werknemers (artt. 48 e.v.) te laten neutraliseren door een recht – het meereizen van onderdanen van derde landen met een dienst – dat afgeleid wordt uit het vrije dienstenverkeer. Logischer zou zijn een onderscheid aan te houden tussen EU-onderdanen en onderdanen van derde landen. Deze laatsten kunnen enkel aanspraak maken op een van het vrije dienstenverkeer afgeleid recht indien de nodige voorwaarden zijn vervuld (zie boven). EU-onderdanen daarentegen doen rechtstreeks een beroep op de bepalingen van het vrij verkeer van werknemers.

Naast de problematiek van de verhouding tussen het vrije dienstenverkeer en het vrij verkeer van werknemers, kan men zich de vraag stellen in welke mate de toepassing van het nationale arbeidsrecht op (buitenlandse) werknemers die tijdelijk tewerkgesteld zijn in een lidstaat, in strijd bevonden kan worden met de artikelen 59 e.v. van het EG-Verdrag.¹⁰ Om in strijd bevonden te worden met de bepalingen van het vrije dienstenverkeer dient allereerst de discriminerende werking of de belemmerende werking van de maatregel in kwestie aangetoond te kunnen worden. Volgen we Van Hoogenbemt, dan zou praktisch elke opgelegde sociale wetgeving belemmerend werken en dus in strijd zijn met de artt. 59 e.v. van het verdrag. Alleen de bepalingen inzake minimumloon en misschien nog andere minimale basisregels inzake sociale wetgeving zouden de test van «artikel 59» kunnen doorstaan.¹¹

Het is echter wel de vraag in welke mate (dwingende) nationale sociale wetgeving in strijd bevonden kan worden met de toepassing van het beginsel van vrij verkeer van diensten. Hiervoor moet, zoals reeds vermeld, deze regeling eerst als discriminerend of belemmerend¹² beschouwd worden.

¹⁰ Voor het sociale-zekerheidsrecht doet deze problematiek zich niet voor in het licht van Vo. 1408/71: krachtens deze verordening wordt in beginsel slechts een wetgeving toepasselijk verklaard (artikel 13 Vo. 1408/71).

¹¹ Dan nog zou in het geval van België eerst voorzien moeten worden in een bijzondere wet van politie en veiligheid die de situatie van de tijdelijke (buitenlandse) werknemers regelt; zie VAN HOOGENBEMT, *l.c.*, 1151, nr. 20.

¹² Het vrije dienstenverkeer verbiedt niet alleen iedere vorm van directe of indirecte discriminatie, maar tevens elke vorm van beperking – ook indien deze zonder onderscheid geldt voor de binnenlandse dienstverrichters en dienstverrichters uit andere lidsta-

Dit zal men telkens dienen af te wegen. Zo werd in de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* geoordeeld dat het opnieuw aanvragen van een arbeidsvergunning voor onderdanen van derde landen, die meereizen met een dienst en reeds toegang hadden tot de arbeidsmarkt van een andere lidstaat, een belemmering inhoudt van het vrij verkeer van diensten.¹³ Hieruit kan echter niet afgeleid worden dat het opleggen van een wettelijk beschermingsniveau dat hoger ligt dan hetgene dat normaal toepasselijk is op de uitgezonden werknemers, in strijd is met artikel 59 EG-Verdrag. Zo zal het niet steeds handelen over de uitgifte van formulieren of vergunningen die reeds verkregen zijn in een andere lidstaat; doorgaans handelt het over het toepassen van een meer geëvolueerd arbeidsrecht.

Laten we het minimumloon als voorbeeld nemen: waarom zou de toepassing van een minimumloon dat hoger ligt in vergelijking met dat van de uitzendstaat, belemmerend werken? Voor de duur dat de betrokkene tewerkgesteld is in de lidstaat met hoger minimumloon, kan het surplus makkelijk bovenop worden uitbetaald. De betrokken werkgever wordt niet opgelegd tweemaal een minimumloon uit te betalen. Blijkt het minimumloon in de werkstaat hoger te liggen, dan zal de werkgever gehouden zijn dit te garanderen.

Eenzelfde redenering kan toegepast worden voor de arbeidsduur. Waarom zou het toepassen van een maximumarbeidsduur, die lager ligt dan die in de uitzendstaat, op gedetacheerde werknemers belemmerend werken ten aanzien van het vrije dienstenverkeer? Het toepassen van de meer uitgewerkte arbeidsduurwetgeving zal in beginsel geen hinderpaal vormen voor het leveren van de dienst.¹⁴

De gedachtengang die hier gevolgd kan worden, werd reeds verwoord door het Hof van Justitie: een bijkomende (sociale) last in het werkland werkt niet belemmerend als dit een aanvullend sociaal voordeel met zich meebrengt voor de betrokken (werknemer of zelfstandige).¹⁵ Blijkt een aanvullend voordeel aanwezig te zijn, dan kan dit de eventuele discriminerende of belemmerende werking van de maatregel rechtvaardigen.

ten – die de werkzaamheden van de dienstverrichter die in een andere lidstaat is gevestigd en aldaar rechtmatig gelijksoortige diensten verricht, verbiedt of anderszins belemmert; er zij aan herinnerd dat een maatregel die ingaat tegen art. 59 onder meer gerechtvaardigd kan worden in het licht van het algemeen belang van de lidstaat. Dit algemeen belang is ruimer dan hetgene dat door VAN HOOGENBEMT wordt omschreven en slaat eerder op de belangen van de staat dan op de belangen van een particuliere groep (i.c. de gedetacheerde werknemers); zie meer uitgebreid LENAERTS, K. en VAN NUFFEL, P., *Europees recht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 1995, 172 e.v.

¹³ Voor de EU-onderdanen is het opleggen van een dergelijke vergunning reeds in strijd met het vrij verkeer van werknemers.

¹⁴ Zie eveneens voor een uitgewerkt voorbeeld van afweging van Belgisch collectief arbeidsrecht tegenover het vrij verkeer van diensten BRIERS, I. en JORENS, Y., «Detachering en het collectieve arbeidsrecht: een probleemstelling», in *Internationale detachering*, VAN REGENMORTEL, A. en JORENS, Y. (red.), Brugge, Die Keure, 1993, (245), 267 e.v., nrs. 511 e.v.

¹⁵ *Ibid.* Voor een voorbeeld van afweging van twee toepasbare sociale-zekerheidsstelsels voor zelfstandigen tegenover het vrije dienstenverkeer zie H.v.J., 15 februari 1996, (Kemmler; zaak 53/95), nog niet gepubliceerd.

Het is dan, in tegenstelling tot Van Hoogenbemt, niet toevallig te noemen dat het Hof in de arresten *Rush Portuguesa* en *Vander Elst* vermeldt dat het gemeenschapsrecht de lidstaten niet belet hun wetgeving of collectieve arbeidsovereenkomsten tussen de sociale partners te laten gelden voor eenieder die – zelfs tijdelijk – arbeid in loondienst op hun grondgebied verricht, ongeacht het land van vestiging van de werkgever, evenmin als het gemeenschapsrecht de lidstaten verbiedt de inachtneming van deze voorschriften met passende middelen af te dwingen. Ook hier maakt het Hof geen onderscheid tussen tijdelijke en niet-tijdelijke werknemers.

Het sociale-zekerheidsstatuut van de dienstverleners

Volgen we de redenering van Van Hoogenbemt in zijn hoofdstuk dat handelt over het sociaal statuut van de in een andere lidstaat gevestigde dienstverrichter, dan zou de detachering, zoals neergelegd in Vo. 1408/71 (artikel 14*bis*, lid 1), telkens aangevoerd kunnen worden wanneer de dienstverlenende zelfstandige zich naar het buitenland begeeft.

«Teneinde dergelijke mobiliteit te bevorderen bepaalt artikel 14*bis*, lid 1, van Verordening 1408/71 betreffende de toepassing van de sociale-zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de gemeenschap verplaatsen dat op degene die op het grondgebied van een lidstaat gewoonlijk werkzaamheden anders dan in loondienst uitoefent en op het grondgebied van een andere lidstaat arbeid verricht, de wetgeving van eerstbedoelde lidstaat van toepassing blijft, mits de te verwachten duur niet meer dan twaalf maanden bedraagt».¹⁶ Uit die bewoordingen zou men kunnen afleiden dat de auteur een onmiddellijke band maakt tussen het vrij verkeer van diensten en de detachering voor zelfstandigen, m.a.w. dat, wanneer de zelfstandige zich in zijn dienstverlening naar het buitenland begeeft, de detachering als geregeld in Vo. 1408/71 toegepast dient te worden. Dit echter vraagt nuancering. Allereerst heeft het vrije dienstenverkeer geen rechtstreekse band met Verordening 1408/71; daarnaast is de detachering niet meer dan een uitzondering op de hoofdtoewijzingsregel, neergelegd in artikel 13 Vo. 1408/71.

Op basis van de artt. 59 e.v. zijn de zelfstandigen in de mogelijkheid gesteld diensten in het buitenland aan te bieden zonder onderworpen te worden aan nationale discriminerende en/of belemmerende maatregelen.

Inzake de sociale zekerheid maakt Vo. 1408/71 het mogelijk dat er een coördinatie plaatsvindt tussen de verschillende sociale-zekerheidsstelsels zodat er geen belemmering plaatsvindt bij de grensoverschrijding. Dit is evenzeer van belang in het licht van de uitoefening van het recht van vestiging (art. 52 EG-Verdrag). Zoals reeds vermeld is de grondslag van de sociale-zekerheidscoördinatieverordening 1408/71 weliswaar niet te vinden in de artikelen 52 en 59, maar in de artikelen 51 en 235; dit laatste artikel werd aangevoerd om de uitbreiding van Verordening 1408/71 tot de zelfstandigen in 1981 te grondvesten: artikel 51 spreekt immers enkel over «werknemers». De verordening is dus geen rechtstreekse uitvoering van het vrije dienstenverkeer en het recht op vestiging die beide in hun bewoordingen nergens allude-

ren op te nemen sociale maatregelen! Wel kan de werking van de coördinatie getoetst worden aan de artikelen 52 en 59. Zo kan men bijvoorbeeld vragen hebben bij de werking van artikel 14*quater*, sub b, juncto Bijlage VII Vo. 1408/71, waardoor het mogelijk wordt een persoon aan twee sociale-zekerheidsstelsels te onderwerpen wanneer hij zowel activiteiten in loondienst als anders dan in loondienst in verschillende lidstaten uitoefent.

Met betrekking tot de detachering dient eraan herinnerd te worden dat deze constructie een uitzondering is op de hoofdtoewijzing «lex loci laboris»: m.n. het land waar men werkt, is bevoegd inzake de sociale zekerheid.¹⁷ Dit beginsel leidt tot problemen indien men voor korte periodes in het buitenland actief is en zou zelf in strijd kunnen bevonden worden met de beginselen van het vrij verkeer van diensten en het recht op vestiging. Er zou een administratieve rompslomp ontstaan en sociale-zekerheidsrechten zouden verloren kunnen gaan.¹⁸ Om de mogelijke negatieve gevolgen van een te strikte toepassing van het werklandbeginsel op te vangen, kan een detachering de nodige flexibiliteit brengen. De opgegeven redenen zullen dan ook voornamelijk een detachering legitimeren voor een korte periode (1 jaar). Het is zeer de vraag of de administratieve rompslomp en potentieel verlies van sociale-zekerheidsaanspraken nog als problematisch te beschouwen zijn, wanneer de betrokkene meer dan een jaar actief zal zijn in het buitenland. Met betrekking tot dit laatste kan eraan herinnerd worden dat in Vo. 1408/71 eveneens andere coördinatiebeginselen gelden: zo kunnen bijvoorbeeld verzekeringsperiodes, volbracht in andere lidstaten, in rekening gebracht worden met het oog op het openen van sociale-zekerheidsrechten.¹⁹

Het is dus zeer de vraag of onmiddellijk gegrepen dient te worden naar de figuur van de detachering voor zelfstandigen die transnationaal actief zijn. Enkel bij korte verplaatsingen naar het buitenland kan de strikte toepassing van het hoofdbeginsel 'lex loci laboris' als belemmerend beschouwd worden in het licht van artikel 59 EG-Verdrag; dit kan opgevangen worden door artikel 14*bis* (detachering) toe te passen. Voor langdurige verplaatsingen is het grijpen naar een uitzending al heel wat minder gerechtvaardigd.

Zonder hier te diep op te willen ingaan, kan men fundamentele vragen stellen bij de figuur van de detachering voor zelfstandigen. Deze constructie is, zeker onder de huidige bewoordingen in Vo. 1408/71, een onnatuurlijke constructie voor zelfstandigen. Een en ander kan wellicht verklaard worden bij de uitbreiding van Vo. 1408/71 tot de zelfstandigen in 1981. De detachering die ontwikkeld werd voor de werknemers werd, zoals de overige toewijzingsregels uit titel II Vo. 1408/71 overgenomen voor de zelfstandigen. Alleen werd de constructie voor de zelfstandigen ongelukkig verwoord: zo is het volgens artikel 14*bis*, lid 1, enkel nood-

¹⁷ Zie eveneens SCHOUKENS, P., «De Europese ontwikkelingen inzake detachering van werknemers en van zelfstandigen», in *Vreemdelingen en sociale zekerheid*, Instituut Sociaal Recht (red.), Gent, Mys & Breesch, 1996, (99), 103 e.v.

¹⁸ Zie de landenrapporten van het onderzoek BMT, *Temporary employment across borders. Posting in accordance with Regulation 1408/71 in practice*, Utrecht, 1995, Annex 1.

¹⁹ COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, *Social Europe. Social security for persons moving within the Community*, Luxemburg, 1992, 17.

¹⁶ VAN HOOGENBEMT, H., «De rechtsverhouding tussen het Europees economisch recht en het nationaal sociaal recht. Vrij verkeer van diensten en Belgisch sociaal recht», *R.W.*, 1995-96, (1145), 1154.

zakelijk dat de zelfstandige *arbeid* gaat verrichten in het buitenland, zonder dat er genuanceerd wordt in welke hoedanigheid dit dient te geschieden. Daarnaast blijft de detachering voor zelfstandigen verstoken van voorwaarden. Dit is merkwaardig te noemen daar de detachering een fictie is: m.n. de tijdelijke activiteiten in het buitenland worden geacht plaats te vinden in de uitzendstaat. Zodoende kan men de uitzendstaat bevoegd houden inzake sociale zekerheid. Misschien nog het meest bezwaarlijke is het ontbreken van een overbruggingselement. Bij een detachering voor werknemers zijn immers drie elementen van belang: de verzekerde werknemer die uitgezonden wordt, het sociale-zekerheidsstelsel van de uitzendstaat dat bevoegd blijft, en de brug tussen beide genoemde elementen: de (band van de werknemer met de) werkgever. Dit laatste element draagt bij wijze van spreken de fictie die de detachering is. Bij de zelfstandigen ontbreekt naar het huidige coördinatierecht elk overbruggingselement tussen de verzekerde zelfstandige, die tijdelijk werkzaam is in het buitenland, en het sociale-zekerheidsstelsel van de uitzendstaat.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze constructie voor de nodige problemen zorgt bij de toepassing ervan in de praktijk; daarnaast is ze moeilijk te onderscheiden van overige toewijzingsregels die neergelegd zijn in titel II van Vo. 1408/71 (in het bijzonder de artikelen 14*bis*, lid 2, en 14*quater* Vo. 1408/71).²⁰ Zo zal het niet steeds eenvoudig te weten zijn welk artikel van toepassing is op een zelfstandige die werkzaam is in twee of meer lidstaten: het wordt nog ingewikkelder wanneer bepaalde werkzaamheden in een (tijdelijke) werkstaat gekwalificeerd worden als activiteiten in loondienst, terwijl ze in de normale werkstaat beschouwd worden als activiteiten uitgeoefend als zelfstandige: artikel 14*quater* Vo. 1408/71 of artikel 14*bis*, lid 1, Vo. 1408/71.

In de nabije toekomst zal men dan ook dringend de nodige maatregelen dienen te treffen; onder andere kan men denken aan de afschaffing van de detachering voor zelfstandigen (en de uitbreiding van de toepassing van artikel 14*bis*, lid 2) of de uitvaardiging van begeleidende detacheringvoorwaarden die de band tussen de gedetacheerde zelfstandige en de sociale zekerheid van de uitzendstaat verwoor-

Besluit

Deze bijdrage had slechts tot doel enig commentaar te leveren bij enkele punten van Van Hoogenbemt's bijdrage over het «Vrij verkeer van diensten en Belgisch sociaal recht». Zo werd bijvoorbeeld niet ingegaan op zijn fundering van de tweedeling 'tijdelijke werknemers' en 'niet-tijdelijke werknemers' op de rechtspraak van het Belgisch Hof van Cassatie;²¹ evenmin werd ingegaan op het hoofdstuk dat handelt over de beperkingen op de dienstverlenende activiteiten, hoewel dit, zeker inzake gezondheidszorg, een vrij cruciale rol zal spelen in de nabije toekomst.

Het was eerder de bedoeling in te gaan tegen een tendens waarbij hoe langer hoe meer het vrij verkeer van diensten wordt aangevoerd om flexibele detachingsconstructies te legitimeren en om zo de sociale wetgeving te ontlopen. Denk maar bijvoorbeeld aan de bijdrage van De Muinck Keizer en Van Overbeek²² waarin gesuggereerd wordt dat een detachering geen uitzondering vormt op het werklandbeginsel (artikel 13 Vo. 1408/71), maar wel een verbijzondering (*lex specialis*) en aldus zeker niet te strikt moet worden toegepast.

Dat een en ander zo ver is gekomen, heeft natuurlijk ook te maken met de grondslag van ons huidige Europees recht: de ontwikkeling van een interne *economische* markt. Het sociale, voor zover het ter sprake komt, is alvast geen Europese beleidsprioriteit.

Het valt dan ook te vrezen dat het vrije dienstenverkeer, maar ook de overige economische beginselen van de EG toenemende druk zullen uitoefenen op het (nationale) sociale recht. Denk maar aan de strijdigheid van de Maribel-operatie met de Europese mededingingsregels. Dit is niet onlogisch in de wetenschap dat de Europese instellingen zoals de Commissie en het Hof van Justitie voornamelijk economisch (afdwingbare) artikelen ter beschikking hebben waaraan nationale regelingen getoetst kunnen worden. Sociale bepalingen die door de Europese instanties effectief kunnen worden aangevoerd ontbreken doorgaans op het appel. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de sociale wetgeving hoe langer hoe meer in een Europees economisch harnas wordt geduwd.

Om de confrontatie vrij dienstenverkeer/sociale wetgeving gewapend tegemoet te gaan, denk ik niet, anders dan Van Hoogenbemt, dat de lidstaten voor «tijdelijke» werknemers moeten overgaan tot een wet van politie en veiligheid die de kern van de sociale bepalingen omschrijft; integendeel, ik denk dat in de eerste plaats op het Europese niveau (indien mogelijk in het verdrag zelf) effectieve sociale bevoegdheden moeten worden opgenomen om aan de zuiver economische beginselen tegenwicht te bieden.

Paul SCHOUKENS
Wetenschappelijk medewerker
Instituut Sociaal Recht
K.U. Leuven.

²⁰ Zie tevens PIETERS, D. en SCHOUKENS, P., «Posting and article 17 agreements: some reflexions», referaat gehouden op 2e Europese colloquium 'The free movement of workers within the European Union: Posting and the perspectives of Community coordination in the context of the Regulation 1408/71' (11-15 oktober 1995).

²¹ Cass., 4 december 1989, *J.T.T.*, 1990, 77.

²² DE MUINCK KEIZER, W.P. en VAN OVERBEEK, W.B.J., «De toepassing van de detachingsregels in Nederland, enkele Europees-rechtelijke beschouwingen», *Sociaal Maandblad Arbeid*, 1995, 9-21. Zie onder meer voor commentaar SCHOUKENS, P., «De Europese ontwikkelingen inzake detachering van werknemers en van zelfstandigen», *I.c.*, (99), 103-104.

HET BEROEPSGEHEIM VAN DE ACCOUNTANT NA HET ARREST VAN HET ARBITRAGEHOF VAN 27 MAART 1996

1. Door de wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer¹ werden een aantal bepalingen ingevoegd in het Wetboek van Strafvordering, die de omstandigheden regelen, waarin de onderzoeksrechter kan overgaan tot het af luisteren, de kennisneming en het opnemen van de privé-communicatie of telecommunicatie tijdens de overbrenging ervan. Artikel 90octies Sv. bepaalt nu dat de materie alleen betrekking kan hebben op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden, de woonplaats of de communicatie- of telecommunicatiemiddelen van een *advocaat* of *arts*, indien dezen er zelf van verdacht worden een van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter Sv. te hebben gepleegd of er aan deel genomen te hebben, of, indien precieze feiten doen vermoeden dat derden, die ervan verdacht worden een van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter Sv. te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen, woonplaats of communicatie- of telecommunicatiemiddelen. Het artikel bepaalt verder dat de maatregel niet ten uitvoer mag worden gelegd, zonder dat de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte is. Meer in het algemeen bepaalt artikel 90sexies Sv. dat de communicatie of telecommunicatie die onder het *beroepsgeheim*² valt niet wordt opgetekend in het proces-verbaal. Gaat het om personen bedoeld in artikel 90octies, eerste lid, Sv.³ dan wordt gehandeld zoals bepaald in artikel 90octies, tweede lid, Sv.

2. De wet bepaalt met andere woorden expliciet dat het beroepsgeheim bij af luisterpraktijken in elk geval gerespecteerd dient te worden. Het wordt niet betwist en kan niet betwist worden dat deze algemene bepaling niet alleen slaat op de advocaten en geneesheren, maar op alle beroepen waarop artikel 458 Sw., zijnde de strafrechtelijke sanctie van de schending van het beroepsgeheim, van toepassing is. Niettemin blijkt uit artikel 90octies Sv. overduidelijk dat de onderzoeksrechter, wanneer hij effectief overgaat tot het af luisteren van de telefoongesprekken van een geneesheer of advocaat, andere regels dient na te leven dan het geval is, wanneer overgegaan wordt tot het af luisteren van de gesprekken van een andere beroepsbeoefenaar die onder artikel 458 Sw. valt, zoals die van de accountants. Het Instituut der Accountants was nu van oordeel dat de wetgever, door het invoeren van een bijzonder beschermingsstelsel voor advocaten en artsen, tegenover de andere, aan het beroepsgeheim onderworpen, beroepen een discriminatie voorde, aangezien het onderscheid op geen enkele objectieve of redelijke verantwoording kon steunen, en leidde hieromtrent een procedure in voor het Arbitragehof.

3. Bij arrest van 27 maart 1996 besliste het Arbitragehof dat het bekritiseerde verschil in behandeling niet discriminerend is. Aangezien de discussie waarover het Hof zich hier diende te buigen past in het kader van een lang aanslepend dispuut, dat het Instituut der Accountants reeds voerde met het College van Procureurs-Generaal,⁴ lijkt het raadzaam dieper in te gaan op de mogelijke draagwijdte, voor het beroepsgeheim van de accountant, van zowel het arrest van 27 maart 1996 als van de wetwijziging van 30 mei 1994.

Situering van de discussie

4. Reeds vóór de wettelijke regeling van het beroep verdedigden de accountants het bestaan van een beroepsgeheim in hun persoon. Dit stuitte steeds op weerzin in de rechtspraak, weezin die uiteindelijk resulteerde in onder meer het arrest van het Hof van Cassatie van 16 mei 1977⁵ waarin beslist werd dat de accountants niet vielen onder het beroepsgeheim van artikel 458 Sw., doch slechts tot een «*discretieplicht*» gehouden waren. De wet van 21 februari 1985 tot hervorming van het bedrijfsrevisoraat,⁶ waarbij het beroep van accountant wettelijk geregeld werd, bepaalde echter uitdrukkelijk in art. 95 dat art. 458 Sw. voortaan van toepassing was op alle externe accountants. Deze wettelijke ingreep, die de rechtspraak tot een ommekeer noopte, betekende echter geenszins het einde van de polemiek, in het bijzonder met betrekking tot de problematiek van het beroepsgeheim bij huiszoeking en beslag.⁷

5. Met betrekking tot de vraag op welke wijze een huiszoeking bij een advocaat dient te gebeuren, bestaat er sinds jaar en dag een consensus omtrent de na te leven gebruiken. De formulering van de na te leven regels is oorspronkelijk afkomstig van procureur-generaal Ganshof van der Meersch.⁸ De accountants ondernamen vergeefse pogingen om van het College van Procureurs-Generaal een ak-

⁴ Zie hieromtrent o.m. HUYBRECHTS, L., «Gebruik en misbruik van de beroepsgeheimen inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten», *T.B.H.*, 1995, 676.

⁵ Cass., 16 mei 1977, *Arr. Cass.*, 1977, 949, *R.W.*, 1977-78, 2587, met noot van A. VANDEPLAS.

⁶ Wet 21 februari tot hervorming van het bedrijfsrevisoraat, *B.S.*, 28 februari 1985.

⁷ Zie HUYBRECHTS, L., o.c., 676; DEVLOO, R., *Diverse aspecten van de aansprakelijkheid van de accountant*, Diegem, Ced. Samsom, 1995, 20-24.

⁸ De onderzoeksrechter mag alleen in het kantoor van de advocaat binnendringen in diens aanwezigheid, behoudens absolute onmogelijkheid; De onderzoeksrechter dient de stafhouder te informeren van de onderzoeksmaatregel en hem uit te nodigen hem te vergezellen; De stafhouder kan zich niet verzetten tegen de huiszoeking of tegen het beslag van de stukken. De onderzoeksrechter dient persoonlijk de huiszoeking uit te voeren en kan deze bevoegdheid niet delegeren; De onderzoeksrechter dient in elk geval de belangen van derden, die vreemd zijn aan het voorwerp of het doel van de huiszoeking, in acht te nemen.

¹ Wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het af luisteren, kennisnemen en opnemen van privé-communicatie en telecommunicatie, *B.S.*, 24 januari 1995.

² Hier bedoelt de wetgever te verwijzen naar alle beroepsbeoefenaars, die onder art. 458 Sw. vallen.

³ De advocaten of geneesheren.

koord te krijgen om dezelfde leefregels ook op hen toe te laten passen. Op 19 juni 1991 keurde het College van Procureurs-Generaal een nota van procureur-generaal Demanet goed, waarin uitdrukkelijk bevestigd werd dat, bij een huiszoeking bij een accountant, de garanties met betrekking tot het beroepsgeheim, toegepast bij advocaten, minder stringent dienden te worden toegepast. Als juridische fundering werd erop gewezen dat de accountant niet is onderworpen aan een «absoluut» maar aan een «relatief» beroepsgeheim. Geneesheren en advocaten zouden daarentegen veeleer onderworpen zijn aan een «absoluut» beroepsgeheim.

6. In de rechtsleer werd het onderscheid tussen «absoluut» en «relatief» beroepsgeheim, m.i. terecht, sceptisch ontvangen.⁹ Nu niet ontkend kan worden dat de aard van de gegevens en documenten die onder het beroepsgeheim vallen, voor elk beroep anders is, lijken de termen «absoluut» en «relatief» bijzonder misleidend te zijn. Met het «absoluut» karakter van het beroepsgeheim wordt doorgaans verwezen naar het feit dat het beroepsgeheim niet uitsluitend de belangen van de cliënt aanbelangt, maar van een maatschappelijke noodzaak getuigt¹⁰ en dat alleen de wetgever uitzonderingen op het beroepsgeheim kan toestaan,¹¹ terwijl met de term «relatief» doorgaans bedoeld wordt dat het beroepsgeheim niet voor alles en voor alle omstandigheden geldt. In die zin kan niet betwijfeld worden dat het beroepsgeheim van iedere beroepsbeoefenaar die onder art. 458 Sw. valt, zowel «absoluut» als «relatief» te noemen is.¹² Ondanks de bezwaren, bleef het openbaar ministerie consequent vasthouden aan het boven aangehaalde onderscheid.¹³ Het feit dat voor ieder beroep afzonderlijk dient te worden nagegaan welke soort gegevens telkenmale onder het beroepsgeheim vallen, kan niet betwist worden. Dat hieruit kan worden afgeleid dat het beroepsgeheim van de accountants verschillen vertoont met dat van de advocaat en de geneesheer evenmin. Het voornaamste theoretische bezwaar tegen het aanvaarden van twee¹⁴ soorten beroepsgeheim, is gelegen in het feit dat de enige wettelijke regeling van het beroepsgeheim voortkomt uit een en dezelfde wetsbepaling, namelijk art. 458 Sw. Bij het tot stand komen van de wet van 1985, die uitdrukkelijk het beroepsgeheim van de accountant erkende, werd in de parlementaire voorbereiding uitdrukkelijk benadrukt dat het de bedoeling van de commissie was om «zo nauw mogelijk aan te sluiten bij artikel 458 Strafwetboek»¹⁵ Bij ontstentenis van enige andere wettelijke bepaling, lijkt het bijgevolg moeilijk te verdedigen dat een en hetzelfde artikel, dat bovendien nog van openbare orde is, het

mogelijk zou maken verscheidene *soorten* beroepsgeheim met een verschillende fundamentele grondslag af te leiden. De vraag is nu welke nieuwe gegevens de wet van 1994 en het hierop aansluitende arrest van het Arbitragehof, aan dit debat kunnen toevoegen.

Het concrete geschil voor het Arbitragehof

7. Voor het Arbitragehof haalde het IDAC aan dat, door het invoeren van een «bijzonder stelsel» voor advocaten en artsen, artikel 90octies Sv. een «discriminerend, want niet objectief noch redelijk verantwoord onderscheid» maakte. De enige motivering voor het doorvoeren van het onderscheid kan gevonden worden in de parlementaire voorbereiding van de wet van 1994 en is geenszins bevredigend. Voor alle beroepen die onder artikel 458 Sw. vallen, geldt immers dat een bepaalde vertrouwensrelatie tussen de beroepsbeoefenaars en de cliënt bestaat.

8. Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 1994 blijkt inderdaad een nogal ongelukkige motivering. Het onderscheid in behandeling wordt immers gebaseerd op het feit dat advocaten en geneesheren «bij uitstek»¹⁶ worden geconfronteerd met personen die van een in artikel 90ter Sv. bedoeld misdrijf worden verdacht. Daarnaast wordt verwezen naar het feit dat er voor andere beroepscategorieën «geen wettelijk georganiseerde tuchtoverheden bestaan».¹⁷ De afzonderlijke regeling wordt verder uitdrukkelijk verdedigd op grond van de analogie die de wetgever wenst door te trekken met betrekking tot «hetgeen normaal gebeurt bij huiszoeking».

9. Wat de motivering op zich betreft, werd er mijns inziens volledig terecht door het IDAC op gewezen dat deze totaal ontoereikend is. Het enkele feit dat artsen en advocaten – en dat geldt dan niet eens voor alle artsen of advocaten – *vaker* in contact kunnen komen met de misdrijven, bedoeld in artikel 90bis Sv., kan bezwaarlijk beschouwd worden als een voldoende objectief criterium om het onderscheid door te voeren. Dat er vervolgens, wat de accountants betreft, in tegenstelling tot de advocaten en de artsen, geen wettelijke georganiseerde tuchtoverheden zouden bestaan, is sedert de wet van 1985 tot hervorming van het bedrijfsrevisorat, die het beroep van accountant wettelijk heeft geregeld, zelfs manifest onjuist! Door ten slotte te verwijzen naar de feitelijke gebruiken bij huiszoeking die wel nageleefd worden bij advocaten, doch niet bij accountants, motiveert de wetgever de keuze van het doorvoeren van een juridisch onderscheid precies op een feitelijke situatie, die op zich weer niet op een wettelijke basis gebaseerd gaat en het voorwerp uitmaakt van een hooglopend juridisch dispuut. De regels die bij de advocaten worden toegepast, zijn na-

⁹ Zie o.m. LIEVENS, J., «Beroepsgeheim en zwijgplicht van de bedrijfsrevisor, de accountant en de belastingconsulent», in *Bedrijfsrevisor en het strafrecht*, Brussel, I.B.R., 1991, 89.

¹⁰ Het beroepsgeheim belangt de openbare orde aan.

¹¹ Op te merken valt dat voor de accountant, i.t.t. wat onder meer het geval is voor geneesheren en bedrijfsrevisoren, de wetgever geen specifieke uitzonderingen heeft geregeld waarin de accountant zijn geheimen dient prijs te geven.

¹² Zie omtrent deze terminologie VANNESTE, P., «Kan het beroepsgeheim absoluut genoemd worden?», *R.W.*, 1977-78, 1281-1304.

¹³ Zie o.m. BERNARD, P., «Het Beroepsgeheim: De visie van de magistraat», in *Bedrijfsrevisor en het strafrecht*, Brussel, I.B.R., 1991, 73-86.

¹⁴ Of meerdere.

¹⁵ Verslag commissie, *Gedr. St., Kamer*, 1982-83, nr. 552, 83.

¹⁶ Memorie van toelichting, *Gedr. St., Senaat*, 1992-93, nr. 843/1, 17. In het advies van de Raad van State bij het wetsontwerp (advies Raad van State, *Gedr. St., Senaat*, 1992-93, nr. 843/1, 63-63) werd reeds opgemerkt dat de werkingssfeer van het artikel in de memorie van toelichting «op zijn minst diende te worden verantwoord». De memorie van toelichting beperkt er zich echter toe op te werpen dat de vertrouwensrelatie van arts en advocaat met hun cliënt «in het bijzonder beschermd moet worden», zonder hiervoor een verdere verklaring te geven. Pas in het verslag wordt dan een summier uitleg verschaft, die hieronder wordt toegelicht.

¹⁷ Verslag commissie, *Gedr. St., Senaat*, 1992-93, nr. 843/2, 156.

melijk historisch gegroeide gebruiken, die niet worden aanvaard bij de accountants, wat tot op heden tot een voortdurende polemiek aanleiding heeft gegeven.¹⁸ In plaats van een juridische grondslag te geven aan het onderscheid dat wordt doorgevoerd, steunt de wetgever bijgevolg precies op een feitelijk gegroeide situatie, die zelf reeds juridisch aanvechtbaar overkomt.

10. In de memorie van antwoord, neergelegd voor het Arbitragehof, deed de raadsman van de ministerraad dan eigenlijk voor het eerst, wat de wetgever eerder had kunnen en moeten doen: het opbouwen, of minstens verduidelijken, van een juridische fundering, op grond waarvan het onderscheid als «objectief en niet-onredelijk» verdedigd zou kunnen worden. Terecht werd opgeworpen dat de wetgever de mogelijkheid heeft om de draagwijdte van het beroepsgeheim te differentiëren, mits het onderscheid beantwoordt aan de traditionele criteria die het Arbitragehof hanteert om tot niet-discriminatie te besluiten.¹⁹ Terwijl in de memorie van antwoord, m.i. nog steeds ten onrechte, eerst werd opgeworpen dat er talrijke gradaties *bestaan* in de draagwijdte van de diverse vormen van beroepsgeheim,²⁰ werd vervolgens terecht benadrukt dat de wetgever *kan* differentiëren en het als dusdanig in de wet van 1994 ook heeft willen doen. Duidelijker dan dit uit de ongelukkige formulering van de parlementaire voorbereiding blijkt,²¹ werd in de memorie van antwoord vervolgens de specifieke behandeling van de advocaten gekoppeld aan het vrijwaren van de fundamentele rechten van de verdediging en die van de artsen aan het recht op fysieke integriteit.

11. Het Arbitragehof wees in zijn arrest van 27 maart 1996 het annulatieberoep van het Instituut der Accountants als ongegrond van de hand. In zijn overweging hernam het Hof eerst algemeen de argumenten, aangehaald in de parlementaire voorbereiding van de wet van 1994. In de weerlegging van de bezwaren van het Instituut der Accountants, werd dan echter meer concreet geantwoord: «De wetgever kan in redelijkheid oordelen dat de beperkingen waarin artikel 90 *oc-ties* voorziet, gelet op de aard van de ter zake geldende beginselen, noodzakelijk zijn om de rechten van de verdediging en het recht op eerbiediging van het privé-leven in zijn meest persoonlijke aspect ten volle te vrijwaren. Uit de omstandigheid dat artikel 458 van het Strafwetboek, dat het beroepsgeheim beschermt, van toepassing is op andere personen dan de artsen en de advocaten, volgt niet dat de artikelen 10 en 11 van de Grondwet vereisen dat die andere personen de bijzondere waarborgen zouden genieten, die noodzakelijk zijn ter vrijwaring van de waarden die in het geding zijn wanneer de artsen of de advocaten optreden.» Het Hof lijkt in zijn motivering dan ook, veeleer dan terug te grijpen op de woordelijke motivering in de parlementaire voorbereiding, impliciet te verwijzen naar de post factum verantwoording of verduidelijking, aangevoerd door de minister-

raad in het kader van de procedure, aangezien uitdrukkelijk verwezen wordt naar de rechten van de verdediging en het recht op eerbiediging van het privé-leven.

Impact voor het beroepsgeheim van de accountants

12. Teneinde het impact van het arrest van 27 maart 1996 te kunnen inschatten, dient er in de eerste plaats op gewezen te worden dat het Hof zich, met betrekking tot de grond van de zaak, beperkt tot een *marginale toetsing*.²²⁻²³ Het Hof besluit namelijk niet dat het door de wet van 94 gemaakte onderscheid noodzakelijk is, ter vrijwaring van de eerder aangehaalde waarden, maar beperkt er zich toe te concluderen dat de wetgever «*in redelijkheid*» aldus kan oordelen. Daarnaast is het ook zo dat het Hof de wet van 1994 slechts getoetst heeft aan het niet-discriminatiebeginsel en niet nagegaan heeft of deze wet effectief verenigbaar is met de tekst van artikel 458 Sw., dan wel de facto de draagwijdte van dit artikel beïnvloedt.²⁴ In de memorie van antwoord van de ministerraad, neergelegd in de procedure voor het Arbitragehof, werd trouwens terecht opgeworpen dat het Hof daar niet de bevoegdheid toe heeft.

13. In een bespreking van het arrest van 27 maart 1996²⁵ is het Instituut der Accountants van oordeel dat de gevolgen van het arrest beperkt blijven tot de specifieke «voorkeursbehandeling», die door de wet van 1994 aan de artsen en advocaten gegeven werd met de betrekking tot af luistermaatregelen. Volgens het Instituut zou het arrest het niet mogelijk maken conclusies te trekken over de aard van het beroepsgeheim en de praktijken door de gerechtelijke overheden gevolgd op het vlak van huiszoekingen en inbeslag-nemingen op het kantoor van een accountant. Hoewel in het artikel, uiteraard terecht, opgemerkt wordt dat het arrest geen afbreuk doet aan het bestaan van het beroepsgeheim van de accountants zelf, lijkt het toch van belang een aantal kritische vraagtekens te plaatsen omtrent de mogelijke invloed van zowel het arrest van 27 maart 1996 als de wet van 30 juni 1994 op het volledige juridische debat met betrekking tot de draagwijdte van het beroepsgeheim.

14. In de boven aangehaalde bespreking van het arrest van 27 maart 1996 is het Instituut der Accountants van oordeel dat het arrest «het niet mogelijk maakt de praktijken te verantwoorden die momenteel worden gevolgd bij een huiszoek-ing of inbeslagneming op het kantoor van een ac-

¹⁸ Cf. supra.

¹⁹ Deze criteria zijn: een rechtmatig doel; een objectieve en redelijke basis voor het onderscheid en het niet onevenredig zijn van het doorgevoerde verschil in behandeling met het beoogde doel.

²⁰ Deze stelling sluit m.i. te nauw aan bij het eerder aangehaalde en bekritiseerde onderscheid tussen «absolute» en «relatieve» vormen van beroepsgeheim.

²¹ Cf. supra.

²² Dit conform de vaste rechtspraak van het Hof, dat de toetsing slechts marginaal dient te gebeuren. Zie o.m.: Arrest Arbitragehof 23/89, 13 oktober 1989, B.S., 8 november 1989, 18.397: «Het komt het Hof niet toe te oordelen of een door de wet voorgeschreven maatregel opportuun of wenselijk is. Het staat aan de wetgever de maatregel vast te stellen die nodig zijn om het beoogde doel te bereiken.

²³ De term «marginale toetsing» wordt in de rechtsleer vaak bekritiseerd. Zie, omtrent deze terminologie en de aard van de toetsing door het Arbitragehof, DE RIDDER, P.J., «De beperkte toetsing van het gelijkheidsbeginsel door het Arbitragehof», R.W., 1990-91, 481-491.

²⁴ Een latere wettekst kan uiteraard een vroegere tekst van dezelfde formele wetgever impliciet wijzigen.

²⁵ X., «Het beroepsgeheim van accountant en de wet van 30 juni 1994 betreffende het af luisteren van de telefoongesprekken», *Idac Info*, 1996, 11/3-6.

countant». Zoals reeds boven de verwijzing naar de problematiek van de huiszoeking²⁶ in de parlementaire voorbereiding van de wet van 1994, aan kritiek onderworpen werd, is ook deze formulering nogal ongelukkig te noemen. De wetgever is, zoals eerder werd opgemerkt, in zijn motivering van de bovenaangehaalde wetwijzigingen van 1994 ietwat de mist ingegaan door de problematiek van de huiszoeking aan te snijden, teneinde het onderscheid in behandeling tussen de beroepen te motiveren, terwijl het al dan niet doortrekken van de regels die bij een huiszoeking bij advocaten nageleefd dienen te worden, tot andere beroepen, precies een juridisch delicate aangelegenheid is en blijft. Naar aanleiding van de procedure is de raadsman van de ministerraad erin geslaagd deze manke vergelijking uit het gevoerde debat te weren, door op te werpen dat dit een interpretatieprobleem van artikel 458 Sw. betrof, dat buiten het bestek van de procedure viel. Het Hof kwam dan ook in zijn arrest niet meer op deze «analogietheorie»²⁷ terug. Het lijkt hoe dan ook verkeerd te besluiten dat het arrest de «de praktijken inzake huiszoeking niet verantwoordt», nu de wetgever geenszins de bedoeling heeft gehad deze praktijken zelf met de wet van 1994 te regelen of aan te raken.

15. Het is nu echter evenmin uitgesloten, en daarin ligt m.i. het delicate van de huidige situatie, dat het College van Procureurs-Generaal ook met betrekking tot zijn standpunt aangaande de problematiek van de huiszoeking, dat inhoudt dat de regels, toegepast bij de advocaten, niet van toepassing zijn bij accountants en andere beroepen, zich gesteund ziet door de ratio legis van de wet van 1994, en dit gezien de wijze waarop deze geformuleerd werd. Artikel 90octies Sv. is immers de eerste uitdrukkelijke wettelijke bepaling die een effectief onderscheid doorvoert in de wijze waarop advocaten en artsen ten opzichte van andere beroepen behandeld moeten worden, in een problematiek die onmiddellijk bij het beroepsgeheim aansluit en er zelfs in opgaat.²⁸ Uit de parlementaire voorbereiding van die wettekst blijkt nu, hoe ongelukkig deze argumentering ook moge zijn, dat het de bedoeling was om bij de wetwijziging een «analogie te behouden met de regeling die voor de huiszoekingen geldt»²⁹ In het debat met betrekking tot de juridische leefregels die dienen te worden nageleefd in het geval van huiszoeking bij een accountant, is het dan ook niet ondenkbaar dat in de toekomst verwezen zal worden naar de «wil van de wetgever» die blijkbaar de bestaande verschilpunten ook omtrent deze materie uitdrukkelijk erkent. Uiteraard kan de draagwijdte van het arrest niet verder reiken dan het behouden van artikel 90octies Sv. Niettemin is het ten zeerste de vraag of, bij ontstentenis van enige andere wettelijke regeling van het beroepsgeheim,³⁰ het behoud van het artikel 90octies Sv. geen

koren op de molen zal zijn voor hen die, ondanks de uniforme formulering in artikel 458 Sw., het bestaan van verschillende soorten beroepsgeheimen juridisch willen funderen.

16. Hoe dan ook lijkt de specifieke behandeling van advocaten en artsen, en vooral de wijze waarop dit gebeurde in artikel 90octies Sv., een ongelukkige zaak. Na het arrest van 27 maart 1996 kan niemand nog betwijfelen dat de wetgever de bevoegdheid heeft om een diversifiëring in de draagwijdte van het beroepsgeheim van de diverse beroepsbeoefenaars, die onder art. 458 Sw. vallen, door te voeren, wanneer deze diversifiëring gebaseerd gaat op het «oordeel dat» de voorkeursbehandeling van sommige beroepen noodzakelijk is om bepaalde fundamentele waarden ten volle te vrijwaren.³¹ In plaats van één specifiek aspect van deze problematiek, nl. de te volgen handelwijze naar aanleiding van het af luisteren, afzonderlijk te regelen, had de wetgever, wanneer hij dan toch tot een dergelijk oordeel was gekomen, er onmiskenbaar beter aan gedaan om in extenso de volledige draagwijdte van het beroepsgeheim van de belangrijkste beroepen die onder artikel 458 Sw. vallen, te verduidelijken, zodat mogelijkerwijze aan heel wat langdurige discussiepunten een einde kon worden gemaakt door het verschaffen van duidelijkheid. In de huidige stand van zaken lijkt het tegenovergestelde eerder in het vooruitzicht te liggen, dit niet in de laatste plaats wegens de weinig overtuigende ratio legis.

17. Tot slot nog een laatste bemerking met betrekking tot de impact van de wet van 1994. Deze laat mijns inziens mogelijkerwijze ook het beroepsgeheim van de advocatuur niet geheel ongemoeid. Met betrekking tot de problematiek inzake huiszoeking bij de advocaat bestaat er van oudsher immers nog discussie omtrent de vraag aan wie het recht toekomt de stukken in te zien teneinde na te gaan of ze al dan niet onder het beroepsgeheim vallen. Doorgaans³² wordt aangenomen dat het recht om de stukken in te zien aan de afgevaardigde van de disciplinaire overheid voorbehouden moet worden.³³ Er bestaat echter een tweede opvatting, die inhoudt dat, om te oordelen wat al dan niet onder het beroepsgeheim valt, alleen de onderzoeksrechter het recht zou hebben kennis te nemen van documenten en dat de vertegenwoordiger van de orde enkel bezwaar zou kunnen aantekenen tegen de inbeslagneming van documenten, waarvan hij van oordeel is dat deze onder het beroepsgeheim val-

³¹ Ook met betrekking tot de opportuniteit van het doorvoeren van een onderscheid zelf, nog afgezien van de wijze waarop dit gebeurde, blijven de meningen zeer verdeeld. Zo oordeelden BOSLY en VANDERMEERSCH in een bespreking van de wet van 94: «Pour notre part, il nous paraît conforme aux exigences de protection du secret professionnel de généraliser à tous les détenteurs d'un tel secret la règle suivant laquelle le confident ne peut être mis sous écoute que lorsqu'il est lui-même soupçonné d'avoir commis une infraction pouvant donner lieu à la mesure de surveillance ou que ses moyens de communications sont utilisés par les suspects» (BOSLY, H. en VANDERMEERSCH, D., «La loi belge du 30 juin 1994», *Rev. Dr. Pén.*, 1995, 317).

³² Zie DE PUYDT, R., «Professioneel recht advocatuur», *T.P.R.*, 1991, 935, met verwijzing naar Cass. (Fr.), 24 maart 1960, *Rec. Dalloz.*, 1960, 531, en VIAENE, L., *Huiszoeking en beslag in strafzaken*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1962, nr. 486.

³³ Zonder dat deze evenwel over een vetorecht beschikt, dat hem mogelijk zou maken de effectieve inbeslagneming van bepaalde stukken te verhinderen.

²⁶ Of minstens de wijze waarop die verwijzing geformuleerd werd.

²⁷ De theorie die uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 1994 afgeleid kan worden en die inhoudt dat de regels, met betrekking tot het af luisteren van communicatie en telecommunicatie, moeten steunen op een analogie met de vaststaande regels, van toepassing op huiszoekingen.

²⁸ Het argument van de ministerraad, aangehaald in de procedure voor het Arbitragehof, dat artikel 90octies Sv. het beroepsgeheim zelf niet aanbelangt, aangezien het beroepsgeheim zelf in artikel 90sexies Sv. geregeld wordt, werd door het Hof verworpen.

²⁹ Verslag commissie, *Gedr. St., Senaat*, 1992-93, nr. 843/2, 186.

³⁰ Er bestaat immers alleen het summiere artikel 458 Sw. zelf.

len.³⁴ Bij ontstentenis van een wettelijke regeling, lijkt de eerste theorie hoe dan ook de voorkeur te verdienen.³⁵ Met betrekking tot de problematiek van het af luisteren, waarvan in de parlementaire voorbereiding tot meerdere keren toe uitdrukkelijk bevestigd wordt dat het de bedoeling is een parallelle regeling uit te werken met de regels aangaande de huiszoeking, zegt art. 90octies, tweede lid, Sv., nu: «De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd zonder dat, naar gelang van het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte is. Dezelfden zullen door de onderzoeksrechter in kennis worden gesteld van hetgeen *volgens hem* als communicatie of telecommunicatie onder het beroepsgeheim valt.» In de wettekst wordt met andere woorden expliciet vermeld dat het de onderzoeksrechter is die alleen oordeelt of bepaalde communicatie of telecommunicatie al dan niet onder het beroepsgeheim valt. Welnu, gezien het feit dat in de parlementaire voorbereiding expliciet benadrukt werd dat een parallelisme beoogd werd met de regeling die voor huiszoeken geldt,³⁶ is het dan ook geenszins uitgesloten dat de voorstanders van de theorie dat, in het geval van huiszoeking, de onderzoeksrechter, met uitsluiting van de stafhouder of zijn vertegenwoordiger, inzage moet nemen van de stukken om te oordelen of die al dan niet onder het beroepsgeheim vallen, in de tekst van art. 90octies, tweede lid, Sv. gecombineerd met de ratio legis zoals deze uit de parlementaire voorbereiding blijkt, een nieuw argument vinden, om hun standpunt kracht bij te zetten, wat ook deze discussie weer nieuw leven kan inblazen.

Besluit

18. Procureur-generaal Ganshof van der Meersch koppelt de bescherming van het beroepsgeheim aan het algemeen rechtsbeginsel van het recht van verdediging. Het respect van zowel wetgever als rechter voor dit algemeen rechtsbeginsel was dermate evident, dat de behoefte aan een expliciete wettekst omtrent wat kon en mocht met betrekking tot huis-

zoekingen bij advocaten, niet werkelijk bestond.³⁷ De gebruiken volgden als het ware op basis van de logica zelf uit het recht van verdediging van de cliënt. Deze evidentie kan vandaag de dag nog nauwelijks staande worden gehouden. Naast de toenemende complexiteit van onderzoekstechnieken, is voornamelijk de toename van het aantal categorieën van beroepsbeoefenaars die onder art. 458 Sw. vallen, er de oorzaak van dat de rechtsonzekerheid met betrekking tot de precieze aflijning van de grenzen van het beroepsgeheim, en de rechten en lichten die eruit voortvloeien, steeds verder toeneemt. Tot op heden leek, bij afwezigheid van een uitgewerkte wettelijke regeling, het nastreven van de aanvaarding van *uniforme* «leefregels» voor de benadering van het beroepsgeheim van de diverse beroepscategorieën een mogelijke oplossing te kunnen bieden.³⁸

19. Na de wet van 1994 is dat in elk geval niet meer houdbaar, aangezien de wetgever expliciet te kennen heeft gegeven dat er verschilpunten zijn tussen artsen en advocaten enerzijds en de andere beroepscategorieën anderzijds. De wijze waarop dit gebeurt, is echter, zoals boven reeds aangehaald, zonder meer ongelukkig te noemen. Door fragmentarisch één zijaspect van het beroepsgeheim aan te halen, en hier, voor het eerst bij wettekst, het bestaan van verschillen te benadrukken, bestaat er geen enkel juridisch houvast meer³⁹ met betrekking tot de vraag naar de draagwijdte van het beroepsgeheim van de diverse beroepscategorieën. Of en in welke mate de wet van 1994 art. 458 Sw. rechtstreeks affecteert is evenmin duidelijk. Het lijkt dan ook in de huidige situatie wel degelijk noodzakelijk dat de wetgever nu toch een bijkomende duidelijkheid creëert met betrekking tot de eventuele verdere verschilpunten in de draagwijdte van het beroepsgeheim van de voornaamste categorieën van de beroepsbeoefenaars die onder art. 458 Sw. vallen. In afwachting hiervan lijkt het einde van de diverse strijdvragen verder weg dan ooit, met dat ene verschil dat de opvatting van één uniform beroepsgeheim voor alle beroepsbeoefenaars die onder art. 458 Sw. vallen, definitief opgegeven moet worden.

Rik DEVLOO
Assistent KULAK

³⁴ Omtrent deze tegenstrijdige theorieën zie: LAMBERT, P., *Le secret professionnel*, Brussel, Nemesis, 1995, 201-208. De auteur wijst er in zijn uiteenzetting op dat de tweede opvatting ertoe zou leiden dat van de onderzoeksrechter verwacht moet en mag worden dat hij, na kennisneming van de gegevens, die vallen onder het beroepsgeheim, deze uit zijn geheugen zou wissen.

³⁵ Zie omtrent deze discussie ook DEVLOO, R., *o.c.*, 16-23.

³⁶ Cf. *supra*.

³⁷ Zie daarover LAMBERT, P., *o.c.*, 208.

³⁸ Zij het uiteraard niet voor alle strijdvragen, cf. *supra*.

³⁹ Toch minstens in zoverre dit op een wettekst gebaseerd zou gaan.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

27 MAART 1996

Voorzitter: de h. Martens

Rapporteurs: de hh. François en Coremans

Advocaten: mrs. Afschrift en Van Heuven

1. Arbitragehof – Beroep tot vernietiging – Belang – 2. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Persoonlijke levenssfeer – Art. 90octies Sv.

1. Wanneer een wetbepaling een categorie van burgers bevoordeelt, kunnen diegenen die ten aanzien van die categorie van het voordeel van de bepaling verstoken blijven, daarin een belang vinden dat voldoende rechtstreeks is om de bepaling aan te vechten.

2. De wetgever kan in redelijkheid oordelen dat de beperkingen waarin art. 90octies Sv. voorziet, gelet op de aard van de in dezen geldende beginselen, noodzakelijk zijn om het recht van verdediging en het recht op eerbiediging van het privéleven in zijn meest persoonlijke aspect ten volle te vrijwaren.

Uit de omstandigheid dat art. 458 Sw., dat het beroepsgeheim beschermt, van toepassing is op andere personen dan de artsen en de advocaten, volgt niet dat de artt. 10 en 11 Gw. vereisen dat die andere personen de bijzondere waarborgen genieten die noodzakelijk zijn ter vrijwaring van de waarden die in het geding zijn wanneer de artsen of de advocaten optreden.

Het bekritiseerde verschil in behandeling is niet discriminatoir.

Arrest nr. 26/96

Onderwerp van de bestreden bepaling

1. Artikel 90octies van het Wetboek van Strafvordering, ingevoegd bij de wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het af luisteren, kennisnemen en openen (lees: opnemen) van privé-communicatie en -telecommunicatie, bepaalt:

«Art. 90octies. De maatregel kan alleen betrekking hebben op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden, de woonplaats of de communicatie- of telecommunicatiemiddelen van een advocaat of een arts, indien deze er zelf van verdacht worden een van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter te hebben gepleegd of eraan deelgenomen te hebben, of, indien precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een van de strafbare feiten bedoeld in artikel 90ter te hebben gepleegd, gebruik maken van diens lokalen, woonplaats of communicatie- of telecommunicatiemiddelen.

De maatregel mag niet ten uitvoer worden gelegd, zonder dat, naar gelang van het geval, de stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren ervan op de hoogte is. Dezelfden zullen door de onderzoeksrechter in kennis worden gesteld van hetgeen volgens hem als communicatie of telecommunicatie onder het beroeps-

geheim valt en niet wordt opgetekend in het proces-verbaal overeenkomstig artikel 90sexies, derde lid.»

2. De maatregel bedoeld in artikel 90octies, eerste en tweede lid, is die waarbij de onderzoeksrechter, wanneer het onderzoek zulks vereist, in uitzonderlijke gevallen privé-communicatie of -telecommunicatie tijdens de overbrenging ervan kan af luisteren en opnemen, indien er ernstige aanwijzingen bestaan dat het feit waarvoor hij geadieerd is een strafbaar feit is, bedoeld in artikel 90ter, § 2, en indien de overige middelen van onderzoek niet volstaan om de waarheid aan de dag te brengen (artikel 90ter, § 1, eerste lid).

De bewakingsmaatregel kan alleen worden bevolen ten aanzien van personen die op grond van precieze aanwijzingen ervan verdacht worden het strafbare feit te hebben gepleegd, ten aanzien van de communicatie- of telecommunicatiemiddelen die geregeld worden gebruikt door een persoon op wie een verdenking rust, of ten aanzien van de plaatsen waar deze vermoed wordt te vertoeven. De maatregel kan eveneens worden bevolen ten aanzien van personen van wie, op grond van precieze feiten, vermoed wordt dat zij geregeld in verbinding staan met een persoon op wie een verdenking rust (artikel 90ter, § 1, tweede lid).

Tot de maatregel moet vooraf machtiging worden verleend bij een met redenen omklede beschikking van de onderzoeksrechter, die de beschikking aan de procureur des Konings meedeelt. Die beschikking vermeldt met name de periode tijdens welke de bewaking kan worden uitgeoefend en die niet langer mag zijn dan een maand te rekenen vanaf de beslissing waarbij de maatregel wordt bevolen; die periode kan maand per maand worden verlengd, met een maximum van zes maanden (artikelen 90quater, § 1, en 90quinquies, eerste lid).

De rechter beoordeelt welke inlichtingen, communicatie of telecommunicatie, aldus opgevangen, van belang zijn voor het onderzoek en laat hiervan een proces-verbaal opmaken (artikel 90sexies, tweede lid). De communicatie of telecommunicatie die onder het beroepsgeheim valt, wordt niet opgetekend in het proces-verbaal. Gaat het om personen bedoeld in artikel 90octies, eerste lid, dan wordt in dezen gehandeld als bepaald in artikel 90octies, tweede lid (artikel 90sexies, derde lid).

IV. In rechte

...

Ten aanzien van het belang

B.1.1. Volgens de Ministerraad zouden de verzoekende partijen niet doen blijken van het vereiste belang om een bepaling aan te vechten die hun geen rechtstreeks nadeel berokkent en waarvan de vernietiging hun situatie niet zou verbeteren.

B.1.2. De Grondwet en de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof vereisen dat elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die een beroep tot vernietiging instelt doet blijken van een belang. Van het vereiste belang

doen slechts blijken de personen wier situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

B.1.3. Wanneer een wetsbepaling een categorie van burgers bevoordeelt, kunnen diegenen die ten aanzien van die categorie van het voordeel van de bepaling verstoken blijven, daarin een belang vinden dat voldoende rechtstreeks is om de bepaling aan te vechten.

Uit de omstandigheid dat de verzoekende partijen, ten gevolge van de vernietiging van een bepaling, een nieuwe kans zouden krijgen om hun situatie gunstiger te laten regelen, blijkt dat zij er belang bij hebben die bepaling aan te vechten.

Ten gronde

B.2.1. De wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het af luisteren, kennisnemen en opnemen van privé-communicatie en -telecommunicatie verbiedt het af luisteren van telefoongesprekken maar voert, via in het Wetboek van Strafvordering ingevoegde bepalingen, de mogelijkheid in om van die verbodsbepaling af te wijken mits de bij die wet bepaalde voorwaarden worden geëerbiedigd, met name mits de onderzoeksrechter tussenkomt; laatstgenoemde, die ertoe gemachtigd is bewakingsmaatregelen te bevelen, laat het proces-verbaal opmaken van de inlichtingen, communicatie of telecommunicatie, aldus opgevangen, die van belang zijn voor het onderzoek (artikel 90sexies, tweede lid, van het Wetboek).

Dat proces-verbaal mag geen communicatie of telecommunicatie bevatten die onder het beroepsgeheim valt (artikel 90sexies, derde lid).

B.2.2. Artikel 90octies, het onderwerp van het beroep, verbiedt een bewakingsmaatregel te bevelen die betrekking heeft op de lokalen aangewend voor beroepsdoeleinden, de woonplaats of de communicatie- of telecommunicatiemiddelen van een advocaat of een arts, tenzij laatstgenoemden zelf ervan verdacht worden een van de in de wet vermelde strafbare feiten te hebben gepleegd of eraan te hebben deelgenomen, of tenzij precieze feiten doen vermoeden dat derden die ervan verdacht worden een dergelijk strafbaar feit te hebben gepleegd, gebruik maken van de voormelde lokalen, woonplaats of communicatie- of telecommunicatiemiddelen.

De stafhouder of de vertegenwoordiger van de provinciale orde van geneesheren wordt op de hoogte gebracht van de maatregel en ingelicht over de opgevangen elementen die volgens de onderzoeksrechter onder het beroepsgeheim vallen en niet in het proces-verbaal zullen worden opgenomen.

B.2.3. Door het stelsel waarin artikel 90octies van het Wetboek van Strafvordering voorziet te beperken tot de enkele advocaten en artsen, heeft de wetgever rekening gehouden met drie overwegingen. Die personen komen dikwijls in contact met verdachten; zij hebben met hun cliënt een vertrouwensrelatie waarvan de bescherming noodzakelijk is; zij hangen, tot slot, af van bij de wet georganiseerde overheden die waken over de naleving van de beroepsdeontologie (*Gedr. St., Senaat*, 1992-93, nr. 843/2, p. 186).

B.2.4. De verzoekende partijen betogen dat artikel 90octies van het Wetboek van Strafvordering een discriminatie in het leven roept tussen de artsen en de advocaten, enerzijds, en de andere beroepsbeoefenaars die eveneens aan de eerbiediging van het beroepsgeheim zijn onderworpen, zoals de accountants, anderzijds, voor wie de wet niet de bijzondere beperkingen bevat die voorkomen in het voormelde artikel 90octies.

B.3. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.4. De wetgever kan in redelijkheid oordelen dat de beperkingen waarin artikel 90octies voorziet, gelet op de aard van de ter zake geldende beginselen, noodzakelijk zijn om de rechten van de verdediging en het recht op eerbiediging van het privé-leven in zijn meest persoonlijke aspect ten volle te vrijwaren.

Uit de omstandigheid dat artikel 458 van het Strafwetboek, dat het beroepsgeheim beschermt, van toepassing is op andere personen dan de artsen en de advocaten, volgt niet dat de artikelen 10 en 11 van de Grondwet vereisen dat die andere personen de bijzondere waarborgen zouden genieten die noodzakelijk zijn ter vrijwaring van de waarden die in het geding zijn wanneer de artsen of de advocaten optreden.

Het bekritiseerde verschil in behandeling is niet discriminatoir.

NOOT – Zie in dit nummer het artikel van Rik Devloo, «Het beroepsgeheim van de accountant na het arrest van het Arbitragehof van 27 maart 1994».

NOOT – Zie in dit nummer het artikel van Rik Devloo, «Het beroepsgeheim van de accountant na het arrest van het Arbitragehof van 27 maart 1994».

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 27 JANUARI 1995

Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen, afdelingsvoorzitter

Rapporteur: de h. Waüters

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers, advocaat-generaal

Advocaat: mr. Houtekier

Handelshuur – Uitzettingsvergoeding – Huurder die door opzegging de huurovereenkomst beëindigt – Opzeggings-termijn verstreken vóór het verstrijken van de door de verhuurder in acht genomen opzeggingstermijn – Weerslag op de uitzettingsvergoeding

Luidens art. 25, eerste lid, 3°, Handelshuurwet heeft de huurder, die regelmatig zijn wil heeft te kennen gegeven om van zijn recht op huurhernieuwing gebruik te maken en aan wie dit recht is geweigerd, recht op een uitzettingsvergoeding van drie jaar huur, wanneer de verhuurder, zonder van een gewichtige reden te doen blijken, het voornemen op grond waarvan hij de huurder uit het goed heeft kunnen zetten, niet ten uitvoer brengt binnen zes maanden en gedurende ten minste twee jaren.

Die wetsbepaling vereist dat de verhuurder de huurder uit het goed heeft gezet op grond van het voornemen van zijn weigering van huurhernieuwing.

Wanneer de huurder een einde maakt aan de huurovereenkomst door een opzegging waarvan de termijn verstrijkt vóór het verstrijken van de termijn van de opzegging door de verhuurder, eindigt de huurovereenkomst niet doordat de termijn van de door de verhuurder gegeven opzegging verkort wordt, maar in gevolge de door de huurder gegeven opzegging bij het verstrijken van de door deze in acht genomen opzeggingstermijn. In dat geval is niet voldaan aan de voor de toepassing van art. 25, eerste lid, 3°, Handelshuurwet vereiste uitzetting van de huurder door de verhuurder.

C. t/ B.

Gelet op het bestreden vonnis, op 2 oktober 1992 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge;

Overwegende dat artikel 25, eerste lid, 3°, van de Handelshuurwet bepaalt dat de huurder die regelmatig zijn wil heeft te kennen gegeven om van zijn recht op hernieuwing gebruik te maken en het hem is geweigerd, recht heeft op een vergoeding en dat die vergoeding drie jaar huur bedraagt, eventueel vermeerderd met een bedrag toereikend om de veroorzaakte schade geheel te vergoeden wanneer de verhuurder, zonder van een gewichtige reden te doen blijken, het voornemen op grond waarvan hij de huurder uit het goed heeft kunnen zetten, niet ten uitvoer brengt binnen zes maanden en gedurende ten minste twee jaren;

Dat die wetsbepaling vereist dat de verhuurder de huurder uit het goed heeft gezet op grond van het voornemen van zijn weigering van huurhernieuwing;

Overwegende dat de huurovereenkomst door opzegging eindigt bij het verstrijken van de opzeggingstermijn;

Overwegende dat, wanneer de huurder een einde maakt aan de huurovereenkomst door een opzegging waarvan de termijn verstrijkt vóór het verstrijken van de termijn van de opzegging door de verhuurder, de huurovereenkomst niet eindigt doordat de termijn van de door de verhuurder gegeven opzegging verkort wordt, maar het gevolg is van de door de huurder gegeven opzegging bij het verstrijken van de door deze in acht genomen opzeggingstermijn;

Overwegende dat het vonnis vaststelt dat verweerder «stricto sensu» niet werd uitgezet, maar door zelf opzegging te geven het huurgoed tegen 30 april 1988 heeft kunnen verlaten; dat het aldus oordeelt dat aan de voor de toepassing van artikel 25, eerste lid, 3°, van de Handelshuurwet vereiste uitzetting van de huurder door de verhuurder niet is voldaan;

Dat het derhalve zijn veroordeling van de eiseressen tot betaling aan verweerder van de in het voornoemde wetsartikel bepaalde uitzettingsvergoeding niet naar recht verantwoordt;

(...)

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 11 DECEMBER 1995

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Rappe

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaten: mrs. Simont en Draps

Pensioenen werknemers – Loopbaan – Eenheid van loopbaan – Rustpensioen werknemer en rustpensioen andere regeling – Cumulatie – Beperking – Rustpensioen gemeentesecretaris

De regel van de eenheid van loopbaan is toepasselijk in geval van aanspraak op een rustpensioen als werknemer en op een rustpensioen als gemeentesecretaris.

R.V.P. t/ M.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 november 1994 door het Arbeidshof te Luik gewezen;

(...)

Overwegende dat artikel 10bis van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers bepaalt, dat wanneer de werknemer aanspraak kan maken op een rustpensioen krachtens een regeling voor de werknemers en op een rustpensioen krachtens één of meer andere regelingen en wanneer het totaal van de breuken, die voor elk van die pensioenen de belangrijkheid ervan uitdrukken, de eenheid overschrijdt, de beroepsloopbaan die voor de berekening van het rustpensioen als werknemer in aanmerking wordt genomen, verminderd wordt met zoveel jaren als nodig om genoemd totaal tot de eenheid te herleiden;

Dat het vierde lid van vorenbedoeld artikel bepaalt, dat voor de toepassing van dit artikel onder «andere regeling» wordt verstaan iedere andere Belgische regeling inzake rustpensioenen en overlevingspensioenen, uitgezonderd die voor de zelfstandigen en iedere gelijkaardige regeling van een vreemd land of een regeling die toepasselijk is op het personeel van een volkenrechtelijke instelling;

Dat eruit volgt dat voormeld artikel 10bis van toepassing is in geval van samenloop, zoals te dezen, van een rustpensioen krachtens de regeling voor werknemers met een rustpensioen van gemeentemandataris; dat de door die wettelijke bepaling ingevoerde regel van de eenheid van loopbaan, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt naargelang de onder verschillende pensioenregelingen vallende beroepsbezigheden achtereenvolgend of gelijktijdig worden uitgeoefend, niet te verenigen is met de vroegere wettelijke bepalingen volgens welke cumulatie, zonder beperking, mogelijk is van een rustpensioen voor werknemers en een rustpensioen als gemeentemandataris, en met name evenmin met artikel 15bis van de wet van 8 december 1976 tot regeling van het pensioen van sommige mandatarissen en dat van hun rechtverkrijgenden, welk artikel in die wet is ingevoegd bij de wet van 22 januari 1981;

Dat het arrest dat, bij de berekening van het aan verweerder toekomende werknemerspensioen, van artikel 10bis van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 geen toepassing wil maken, die wettelijke bepaling schendt;

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 22 JANUARI 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Rappe

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaten: mrs. Draps en Simont

Beroepsziekte – Overheidspersoneel – Geneeskundige dienst – 1. Aangegeven ziekte – Erkenning als beroepsziekte – Beslissing – 2. Bevoegdheid

1. Vooraleer de geneeskundige dienst aan de overheid kennis geeft van zijn met redenen omklede beslissing omtrent de vaststelling van het invaliditeitspercentage, kan hij zijn beslissing over de erkenning als beroepsziekte van de aangegeven ziekte ter kennis van de overheid en de getroffen brengen door een brief waarin de dienst de door hem overgenomen vaststellingen van het Fonds voor de Beroepsziekten meedeelt.

2. Alleen de geneeskundige dienst is bevoegd om de aangegeven ziekte als beroepsziekte te erkennen, om het invaliditeitspercentage vast te stellen of te wijzigen en om de datum te bepalen waarop de ongeschiktheid een blijvend karakter vertoont.

O.C.M.W. Luik t/ D.

Gelet op de bestreden arresten, op 25 februari 1991 en 18 januari 1993 door het Arbeidshof te Luik gewezen;

Over het middel: schending van de artikelen 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 19 van de wet van 3 juli 1967 betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg naar en van het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector, 1, 3, 10, 11, 12, 13 van het koninklijk besluit van 12 januari 1973 betreffende de schadevergoeding voor beroepsziekten, ten gunste van sommige personeelsleden van provincies, gemeenten, agglomeraties en federaties van gemeenten, verenigingen van gemeenten, openbare centra voor maatschappelijk welzijn, intercommunale centra voor maatschappelijk welzijn, diensten, inrichtingen en verenigingen voor maatschappelijk welzijn en openbare kassen van lening, en 97 (oud) en voor zoveel als nodig van artikel 149 van de Grondwet,

doordat het arrest van 25 februari 1991 beslist dat de eerste rechters ten onrechte de oorspronkelijk gestelde diagnose hepatitis B hebben afgewezen, beslist dat verweerster aan die ziekte lijdt en een geneesheer-deskundige aanstelt om de graad en duur van de tijdelijke en blijvende gehele en gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid te bepalen, op grond: «dat het (arbeids)hof alleen nog hoeft te oordelen of de getroffen arbeidsongeschikt is ten gevolge van de door haar aangevoerde beroepsziekte, nu het bewijs van het blootgesteld zijn tot het onweerlegbaar vermoeden leidt dat de schade daardoor is veroorzaakt; dat artikel 10 van het koninklijk besluit van 12 januari 1973 betreffende de schadevergoeding voor beroepsziekten, ten gunste van sommige personeelsleden van provincies, gemeenten, agglomeraties en federaties van gemeenten, verenigingen van gemeenten, openbare centra voor maatschappelijk welzijn bepaalt dat 'zo de aangegeven – wat door (verweerster) werd gedaan – ziekte als beroepsziekte wordt erkend door de geneeskundige dienst, die daarin verplicht geholpen wordt door het Fonds voor de Beroepsziekten, deze dienst het percentage bepaalt van de blijvende invaliditeit dat uit de beroepsziekte voortvloeit'; dat het ministerie van Volksgezondheid en Gezin, dat het verplicht advies van het F.B.Z. had ingewonnen, met toepassing van die bepaling, in zijn brief van 2 augustus 1985 meedeelde dat uit de eerste vaststellingen van het Fonds voor

Beroepsziekten – dat in dezen uitermate bevoegd is – bleek dat 'de ziekte waarvan sprake in de voornoemde aangifte wel degelijk door het beroep is veroorzaakt'; dat die vaststelling vanzelfsprekend bindend is voor die dienst; dat, hoewel die brief aangeeft dat, 'aangezien het deskundigenonderzoek nog niet is afgesloten, geen eindbeslissing over een eventuele blijvende arbeidsongeschiktheid noch over de aanvangsdatum ervan kan worden meegedeeld', het enige daarin gemaakte voorbehoud niet het bestaan van de ziekte hepatitis betreft maar alleen 'een eventuele blijvende arbeidsongeschiktheid en de aanvangsdatum ervan'; dat de deskundige Lefèbre en daarna de eerste rechters overigens ten onrechte de oorspronkelijke diagnose hepatitis B hebben betwist; dat, nu die deskundige de duidelijke grenzen heeft overschreden van de hem door de voorzitter in kort geding op uitdrukkelijk verzoek van de partijen gegeven opdracht, te weten alleen het onderzoek naar de arbeidsgeschiktheid van de getroffen op 20 juni 1985 of op een andere datum en de voorwaarden, zijn overwegingen omtrent het al dan niet bestaan van de virale hepatitis B – welke ziekte door de deskundige trouwens zelfs niet wordt afgewezen, ook al beweert hij dat ze van vroegere datum is – niet in aanmerking kunnen worden genomen; dat ten overvloede de objectieve vaststellingen van dr. R. Bersoux, specialist ter zake, genoegzaam het bestaan van de aangevoerde beroepsziekte aantonen»,

...

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat, enerzijds, dat onderdeel gegrond is op de bewering dat het arrest van 25 februari 1991 zou hebben geoordeeld dat de vaststellingen van het Fonds voor de Beroepsziekten met betrekking tot het bestaan van de beroepsziekte bindend zijn voor de geneeskundige dienst;

Dat uit voormeld arrest volgt dat het arbeidshof oordeelt dat de geneeskundige dienst, door zijn brief van 2 augustus 1985 met mededeling van de eerste vaststellingen van het Fonds voor Beroepsziekten, die vaststellingen heeft overgenomen door te overwegen dat daaruit volgt dat de ziekte wel degelijk door het beroep is veroorzaakt;

Overwegende dat, anderzijds, het onderdeel het arrest van 25 februari 1991 de schending verwijt van het begrip beslissing van de geneeskundige dienst, zoals dat blijkt uit de bepalingen van het koninklijk besluit van 12 januari 1973 betreffende de schadevergoeding voor beroepsziekten;

Dat artikel 11 van dat besluit bepaalt dat de geneeskundige dienst aan de overheid kennisgeeft van zijn met redenen omklede beslissing omtrent de vaststelling van het invaliditeitspercentage en dat die beslissing de datum vermeldt waarop de beroepsziekte een blijvend karakter vertoont;

Dat die bepaling noch enige andere van het koninklijk besluit van 12 januari 1973 de geneeskundige dienst verbiedt om, vóór de in voormeld artikel 11 bedoelde kennisgeving van de beslissing, zijn beslissing over de erkenning als beroepsziekte van de aangegeven ziekte ter kennis van de overheid en de getroffen te brengen door een brief waarin de dienst de door hem overgenomen vaststellingen van het Fonds voor de Beroepsziekten meedeelt;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat uit het arrest van 25 februari 1991 blijkt dat het arbeidshof oordeelt dat eiser niet door de vaststellingen in het advies van het Fonds voor de Beroepsziekten

was gebonden, zoals in het middel wordt betoogd, maar wel door de beslissing van de geneeskundige dienst tot erkenning van de aangegeven ziekte als beroepsziekte;

Overwegende dat uit de artikelen 10, 11 en 16 van het koninklijk besluit van 12 januari 1973 volgt dat alleen de geneeskundige dienst bevoegd is om de aangegeven ziekte als beroepsziekte te erkennen, om het invaliditeitspercentage vast te stellen of te wijzigen, en om de datum te bepalen waarop de ongeschiktheid een blijvend karakter vertoont;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 25 JANUARI 1996

Voorzitter: de h. Verougstraete

Rapporteur: mevr. Bourgeois

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaat: mr. De Bruyn

Post – Postrekening – 1. Diefstal van formulieren – 2. Diefstal van waarborgkaart

1. De volledige aansprakelijkheid voor de gevolgen die voortvloeien uit de diefstal van een postcheque, rust in de regel op de houder van de postrekening.

2. Wanneer een gestolen postcheque met de bijbehorende waarborgkaart ter betaling wordt aangeboden onder de door art. 142ter, § 1, M.B. 12 januari 1970 bepaalde voorwaarden, is de aansprakelijkheid van De Post bij een betaling na verzet specifiek geregeld en is ze niet onderworpen aan de gemeenschappelijke voorzichtigheidsplicht.

De Post t/ Van C.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 februari 1993 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Over het eerste middel: schending van artikelen 15 en 17 van de wet van 2 mei 1956 op de postcheque en van artikel 142quater van het ministerieel besluit van 12 januari 1970, houdende reglementering van de postdienst, als ingevoegd bij artikel 2 van het ministerieel besluit van 13 januari 1984, en van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest het door verweerster ingesteld hoger beroep gegrond heeft verklaard en, het eerste vonnis tenietdoende, de oorspronkelijke vordering van eiseres ontvankelijk doch ongegrond verklaard heeft, met veroordeling van eiseres in de kosten van beide instanties om de volgende redenen: «De wijze van formulering van artikel 17 van de wet van 2 mei 1956 op de postcheque (= beschrijving van de gevallen waarin het Bestuur ontheven is van alle aansprakelijkheid) wijst uit dat de principiële aansprakelijkheid van de rekeninghouder (artikel 15 van de wet van 2 mei 1956) een foutaansprakelijkheid is en niet een risicoaansprakelijkheid. Wanneer (eiseres) als instelling zich het recht voorbehoudt om al dan niet een vergoeding uit te keren – art. 142quater van de reglementering van de postdienst, als ingevoegd door het ministerieel besluit van 13 januari 1984 – moet de eer-

ste voorwaarde – zijnde het handelen als een goede huisvader bij het bewaren van de postchequeformulieren – toch in alle redelijkheid worden geïnterpreteerd. Het is de geïntimeerde, oorspronkelijke eiseres, die de fout van de appellante (thans verweerster) moet bewijzen»,

...

Overwegende dat, krachtens artikel 15 van de wet van 2 mei 1956 op de postcheck, de houder van een postcheckrekening aansprakelijk is voor de orders gegeven op de postcheck- of postoverschrijvingsformulieren die hem door het Bestuur der Postchecks zijn bezorgd; dat hij alle gevolgen draagt die voortvloeien uit het verlies, de diefstal of het verkeerd gebruik van de postcheck- of postoverschrijvingsformulieren;

Overwegende dat, krachtens artikel 17, 3°, van dezelfde wet, het Bestuur der posterijen van alle aansprakelijkheid is ontheven als het verlies van de titels te wijten is aan de daad of de nalatigheid van de trekker of ondertekenaar, de houder of de rechthebbende;

Overwegende dat uit de samenhang van beide artikelen blijkt dat de volledige aansprakelijkheid voor de gevolgen die voortvloeien uit diefstal van een postcheck in de regel rust op de houder van de postrekening;

Overwegende dat het arrest, dat oordeelt dat de aansprakelijkheid van de houder van een postcheckrekening een gemeenschappelijke aansprakelijkheid wegens fout is en dat eiseres de fout van verweerster moet bewijzen, de in het onderdeel aangewezen wetsbepalingen schendt;

Dat het onderdeel gegrond is;

Over het tweede middel: schending van artikel 126, eerste lid, van het koninklijk besluit van 12 januari 1970 houdende reglementering van de postdienst, en van artikel 142ter, § 1, van het ministerieel besluit van 12 januari 1970, ingevoegd bij artikel 11 van het ministerieel besluit van 14 juli 1981 en als gewijzigd bij art. 1 van het ministerieel besluit van 4 juli 1983, en van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest het door verweerster ingesteld hoger beroep gegrond heeft verklaard en, het eerste vonnis tenietdoende, de oorspronkelijke vordering van eiseres ontvankelijk doch ongegrond heeft verklaard, met veroordeling van eiseres in de kosten van beide instanties, op grond «dat, wanneer, zoals in casu, de financiële instelling door de rekeninghouder op de hoogte werd gesteld van de diefstal van de chequeformulieren (en van de waarborgkaart) voor elke uitbetaling, en de financiële instelling het verzet van de rekeninghouder zonder meer miskent, er grove fout (is) jegens de rekeninghouder»,

...

Overwegende dat, krachtens het te dezen toepasselijk artikel 126, eerste lid, van het koninklijk besluit van 12 januari 1970 houdende reglementering van de postdienst, de postcheckwaarborgkaart erin bestaat aan de rechthebbende of de toonder van een postcheck, aan wie deze kaart werd overgelegd, de zekerheid te bieden dat de Regie der Posterijen waarop zij werd getrokken, hem het bedrag van de postcheck zal uitbetalen indien de richtlijnen bepaald door de minister tot wiens bevoegdheid de Posterijen behoren of zijn gemachtigde, stipt werden nageleefd;

Dat artikel 142ter, § 1, van het te dezen toepasselijk ministerieel besluit van 12 januari 1970 houdende reglemen-

tering van de postdienst de voorwaarden bepaalt waaronder de Regie der Posterijen in haar hoedanigheid van betrokkene het bedrag van de gewaarborgde postcheck zal uitbetalen aan een derde rechthebbende of aan de drager van een postcheck;

Dat uit die bepalingen volgt dat als gestolen postchecks met de bijhorende waarborgkaart ter betaling worden aangeboden in de door de voormelde wetteksten bepaalde voorwaarden, de aansprakelijkheid van de Post bij een uitbetaling na verzet specifiek geregeld is en niet onderworpen is aan de gemeenrechtelijke voorzichtigheidsplicht;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat een aantal postchecks en de waarborgkaart van verweerster werden gestolen en deze verzet heeft aangetekend en gehandeld heeft overeenkomstig artikel 142^{quater}, § 2, van het te dezen toepasselijk ministerieel besluit van 12 januari 1970; dat het oordeelt dat, wanneer de financiële instelling door de rekeninghouder vóór elke uitbetaling op de hoogte werd gebracht van de diefstal en de financiële instelling het verzet van de rekeninghouder zonder meer miskent, er een grove fout is jegens de rekeninghouder en men meer zorgvuldigheid van een verwittigd bankier kan verwachten;

Overwegende dat het arrest aldus de in het middel aangewezen wetsbepalingen schendt;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 25 APRIL 1996

Voorzitter-rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: de h. Dubrulle

Advocaten: mrs. De Gryse en Houtekier

Hoven en rechtbanken – Rechtsmacht – Verleende bouwverbod – Annulatieberoep bij Raad van State – Vordering bij burgerlijke rechter in kort geding

De rechtbanken nemen kennis van de door een partij ingestelde vorderingen die gegrond zijn op een juridische verplichting welke door een regel van het objectief recht rechtstreeks aan een derde wordt opgelegd en bij de uitvoering waarvan de eiser een eigen belang heeft. De rechterlijke macht is bevoegd om de door het bestuur bij de uitoefening van zijn discretionaire bevoegdheid begane onrechtmatigheid vast te stellen.

Het voorschrift van art. 584 Ger.W. verbiedt de rechter in kort geding niet een voorlopige maatregel te nemen als het bestaan van een recht voldoende waarschijnlijk is om het nemen van die beslissing te verantwoorden.

De rechter in kort geding is derhalve bevoegd om dringende en voorlopige maatregelen te bevelen als de aantasting van burgerlijke subjectieve rechten het gevolg is van het gebruik, door de dader, van een ogenschijnlijk onrechtmatig gegeven toelating.

De aan de Raad van State toegekende bevoegdheid onder bepaalde voorwaarden de schorsing te bevelen van de tenuivoerlegging van een akte of reglement van een administratieve overheid houdt geen beperking in van de bevoegdheid van de voorzitter in kort geding om uitspraak te doen bij voorraad betreffende de subjectieve burgerlijke rechten.

De rechter in kort geding die vaststelt dat de vordering betrekking heeft op subjectieve burgerlijke rechten en dat die rechten aangetast worden door het gebruik, aan de zijde van de aanvrager, van een schijnbaar onregelmatige bouwvergunning, is bevoegd om maatregelen te nemen om dat gebruik te doen ophouden.

N.V. M. t/ S. e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 september 1993 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Over het eerste middel: schending van de artikelen 92 en 93 van de Grondwet, 17, 18, 584 van het Gerechtelijk Wetboek van 17, § 1, en 18 van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 12 januari 1973, ingevoegd bij artikel 15 van de wet van 16 juni 1989 en vervangen bij artikel 1 van de wet van 19 juli 1991,

doordat het arrest het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond verklaart en de beschikkingen van de bestreden beschikking van 14 januari 1993 heeft bevestigd; het arrest bijgevolg de schorsing bevestigt van de beslissing van het college van burgemeester en schepenen van de stad Deinze van 5 mei 1992 en het daaraan voorafgaand gunstig advies van de gemachtigde ambtenaar waarbij aan eiseres een bouwvergunning werd verleend voor de bouw van een overdekte standplaats voor bedrijfsvoertuigen en de uitbreiding van een betonverharding, «in die zin dat aan (eiseres) bevel wordt gegeven de werken (verder) te staken en de bouwplaats te ontruimen van alle machines en materialen», en dit tot de uitspraak van de Raad van State over het aanhangig beroep tot nietigverklaring, en op straffe van een dwangsom van 200.000 fr. per dag en per overtreding; het arrest tevens het verbod heeft bevestigd om de eventueel reeds bestaande bouwwerken in gebruik te nemen of te gebruiken;

...

Overwegende dat, krachtens artikel 92 (oud) van de Grondwet, geschillen over burgerlijke subjectieve rechten bij uitsluiting tot de bevoegdheid van rechtbanken behoren;

Dat de rechtbanken aldus kennis nemen van de door een partij ingestelde vorderingen die gegrond zijn op een precieze juridische verplichting die een regel van het objectief recht rechtstreeks aan een derde oplegt en bij wier uitvoering eiser een eigen belang heeft; dat de rechterlijke macht bevoegd is om de door het bestuur bij de uitoefening van zijn discretionaire bevoegdheid begane onrechtmatigheid vast te stellen;

Overwegende dat, krachtens artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek, de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, in de gevallen die hij spoedeisend acht, bij voorraad uitspraak doet in alle zaken, behalve die welke de wet aan de rechterlijke macht onttrekt;

Dat het voorschrift van artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek de rechter in kort geding niet verbiedt een voorlopige maatregel te nemen als het bestaan van een recht voldoende waarschijnlijk is om het nemen van die beslissing te verantwoorden;

Overwegende derhalve dat de rechter in kort geding bevoegd is om dringende en voorlopige maatregelen te bevelen als de aantasting van burgerlijke subjectieve rechten het gevolg is van het gebruik, door de dader, van een ogenschijnlijk onrechtmatig door het bestuur gegeven toelating;

Dat de aan de Raad van State toegekende bevoegdheid onder bepaalde voorwaarden de schorsing te bevelen van de tenuitvoerlegging van een akte of reglement van een administratieve overheid, de bevoegdheid van de voorzitter in kort geding uitspraak te doen bij voorraad betreffende subjectieve burgerlijke rechten niet inperkt;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat op 5 mei 1992 aan de N.V. M. een bouwvergunning werd afgeleverd en dat de verweerders sub 1 en 2 de rechtsgeldigheid van de bouwvergunning hebben betwist voor de Raad van State en dat de bouwvergunning schijnbaar door onwettigheid is aangetast; dat het arrest beslist dat de vordering door die verweerders ingesteld «beoogt onmiddellijke en daadwerkelijke bescherming van het eigendoms- en bezitsrecht van (de verweerders sub 1 en 2) en beëindiging van hinder en overlast uit nabuurschap»; dat het arrest ook beslist dat de vordering van de verweerders niet de schorsing beoogt van de administratieve akte, dit is de bouwvergunning, maar opkomt tegen het gebruik door de aanvrager van de onrechtmatig gegeven bouwvergunning; dat de appelrechters oordelen dat de verweerders sub 1 en 2 gerechtigd waren bij wijze van voorlopige maatregel te vragen dat aan eiseres bevel wordt gegeven de werken te staken, de bouwplaats te ontruimen van alle machines en materialen en dat aan eiseres tevens verbod zou worden opgelegd de eventueel reeds bestaande bouwwerken in gebruik te nemen of te gebruiken;

Dat het arrest aldus vaststelt dat de vordering betrekking heeft op subjectieve burgerlijke rechten en dat die rechten aangetast worden door het gebruik, gemaakt door de aanvrager van een bouwvergunning, van een schijnbaar onregelmatige bouwvergunning;

Dat het arrest dat oordeelt dat de rechter in kort geding de betwiste maatregel mocht nemen, geen van de in het middel aangewezen wetsbepalingen schendt;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 30 MEI 1996

Voorzitter-rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaten: mrs. Delahaye en De Gryse

Intellectuele eigendom – Merk – Omvang van de bescherming – Beoordeling door de rechter

De grens van de beschermingsomvang van het uitsluitend recht op een merk wordt telkens bepaald door de rechter die, met toepassing van de daarvoor door het Benelux-Gerechtshof geformuleerde maatstaf, beoordeelt of het aangevallen teken al dan niet moet worden aangemerkt als een overeenstemmend teken, en die aldus rekening kan houden met alle relevante bijzonderheden van het gegeven geval.

Isover t/ Isoglass

Gelet op het bestreden arrest, op 1 juni 1993 gewezen door het Hof van Beroep te Antwerpen;

Gelet op de arresten van het Hof van 11 september 1987 en van 22 december 1989;

Gelet op het arrest van het Benelux-Gerechtshof van 26 juni 1989;

Over het middel: schending van artikel 97 van de Grondwet, de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, artikelen 1, eerste lid, 4 (1° en 6°), 5 (3°), 11, B, 13, A, eerste lid, 1°, 15, B, 32 en 37 van de eenvormige Benelux Merkenwet, hierna «de wet», ingevoerd en goedgekeurd door de Belgische wet van 30 juni 1969,

doordat het arrest de vordering van de eiseressen tot staking van het gebruik door verweerster van de tekens Isoglass en Isgla verwerpt en bijgevolg het vonnis bevestigt en ze in de kosten veroordeelt, wegens gebrek aan overeenstemming tussen het merk en de maatschappelijke benaming Isoglass enerzijds en Isover anderzijds en bijgevolg ook tussen het beeldmerk Isgla enerzijds en Isover anderzijds, op de volgende gronden:

Dat van overeenstemming tussen een merk en een teken, zoals vermeld in artikel 13, A, eerste lid, 1°, B.M.W., sprake is wanneer, mede gezien de bijzonderheden van het gegeven geval, en met name de onderscheidende kracht van het merk, merk en teken, elk in zijn geheel en in hun onderling verband beschouwd, auditief, visueel of begripsmatig zodanige gelijkenis vertonen dat reeds daardoor de mogelijkheid bestaat dat bij iemand die met het teken geconfronteerd wordt, associaties tussen het teken en het merk worden gewekt (Benelux-Gerechtshof, 20 mei 1983, Jullien/Verschuere, Jur. BGH, 1983, p. 36);

Dat na analyse van de omzetting van de Europese richtlijn van 21 december 1988 betreffende de aanpassing van het merkenrecht der lidstaten het standpunt van (verweerster) m.b.t. het verwarringsgevaar in de betekenis van gevaar op verwarring omtrent de herkomst niet gevolgd kan worden;

Dat in het voornoemde arrest van 20 mei 1983 niet bedoeld kan zijn dat men ermee kan volstaan aan te tonen dat een dergelijke mogelijkheid tot associëren zou ontstaan bij slechts één persoon;

Dat uit het arrest van het Benelux-Gerechtshof van 5 oktober 1982 (Wrigley/Benzon) blijkt dat een vaste regel omtrent de grootte van dat gedeelte van het publiek niet gegeven kan worden;

Dat echter alleszins aangenomen moet worden dat het moet gaan om een significant gedeelte van het in aanmerking komend publiek;

Dat bovendien niet voorbij kan worden gegaan aan de kwestie dat de perceptie van merk en teken door het publiek niet alleen een kwantitatief maar ook een kwalitatief aspect heeft; dat wanneer de waarneming van het teken geschiedt door het brede publiek, de gelijkenissen met het merk gemakkelijker associaties zullen opwekken dan wanneer de waarnemers vaklui zijn die vanuit hun kennis van markt en producten tot een meer aandachtige en kritische waarneming zullen komen; dat de samenstelling van het in aanmerking komend publiek, zowel als de omvang ervan, te beschouwen zijn als een van de bijzonderheden van de overeenstemming waarmee rekening gehouden moet worden;

Dat, wat de onderscheidende kracht van de merken van (eiseressen) betreft, ondanks het beschrijvend karakter van de samenstellende delen van Isover, niet besloten mag worden dat het onderscheidend vermogen zo zwak zou zijn dat het ab initio reeds een ongeldig merk was, d.w.z. een merk

dat ongeschikt zou zijn om de waar van de markthouder te onderscheiden van soortgelijke waren;

Dat het merk als een geheel moet worden geapprecieerd; dat alsdan moet worden vastgesteld dat de combinatie van de woorddelen, ook al refereren deze van beschrijvende woorden, wel degelijk aanleiding geven tot onderscheidende kracht;

Dat het specifiek beschrijvend karakter van een van de woorddelen (Iso) en het algemeen gangbaar gebruik van dit deel in de sector van isolatiematerialen de onderscheidende kracht weliswaar verzwakken;

Dat daarentegen de omstandigheden die het bestreden arrest beschrijft, meebrengen dat het merk van (eiseressen) ongetwijfeld een bekend merk is; dat de onderscheidende kracht van het merk hierdoor versterkt is;

Dat het merk Isover dan ook beschouwd moet worden als een merk met een onmiskenbaar onderscheidend vermogen, dat aanvankelijk minder sterk was door het beschrijvend karakter van de samenstellende delen, doch dat aan kracht gewonnen heeft door jarenlang intensief gebruik door de merkhouder vanuit de positie van uitgesproken marktleider;

Dat, wat de auditieve, visuele en begripsmatige gelijkenissen tussen Isover en Isoglass betreft, de aanvangslettergrepen het eerst de aandacht trekken;

Dat de aanvangslettergrepen (Iso) van merk en teken dezelfde zijn; dat beide woorden bovendien bestaan uit drie lettergrepen: dat deze elementen doen besluiten tot een zekere auditieve en visuele gelijkenis;

Dat begripsmatige gelijkenis geringer, doch niet onbestaande is; dat immers de betekenis van het voorvoegsel (Iso) als afkorting van isolation/isolatie dezelfde is en dat ook het tweede deel Ver en Glass refereren aan hetzelfde begrip «glas» maar dat deze betekenis niet voor iedereen toegankelijk is wegens de noodzakelijke vertaling;

Dat vervolgens dient te worden nagegaan of de onderscheidende kracht van het merk en de auditieve, visuele en begripsmatige gelijkenissen tussen merk en teken, in de mate zoals hiervoren vastgesteld, aanleiding kunnen geven bij een significant deel van het in aanmerking komende publiek tot associatie tussen merk en teken;

Dat (eiseressen) dienaangaande ten bewijze een marktonderzoek voorbrengen, uitgevoerd op hun verzoek door de N.V. Marketing Unit in april 1992; dat dit kwantitatief onderzoek, bestaande uit twee steekproeven, werd uitgevoerd onder een afgebakende doelgroep, nl. de doe-het-zelvers; dat uit dit onderzoek blijkt dat 12 % van de ondervraagden spontaan Isoglass associëren met Isover;

Dat dit resultaat evenwel begrepen moet worden in de context van de markt waarop de producten Isover en Isoglass worden aangeboden; dat de bewering van (verweerster) dat 85 à 90 % van de productie bestemd is voor vaklui, zoals architecten, aannemers, e.a., terwijl slechts 10 à 15 % door doe-het-zelvers wordt afgenomen door aankopen in de bouwsupermarkten, conform de realiteit voorkomt;

Dat (eiseressen) door de beperking van hun onderzoek geen aanwijzingen voorbrengen i.v.m. de mogelijkheid tot associaties bij het grootste gedeelte van het in aanmerking komend publiek; dat uit de elementen der zaak zelfs blijkt dat associaties bij vaklui, gezien hun kennis van de markt met maar drie producenten, uitgesloten lijkt;

Dat bovendien vastgesteld wordt dat de confrontatie met Isoglass bij 7 % van de ondervraagden een associatie met

Rockwool opwekt; dat tussen beide tekens nochtans iedere auditieve, visuele en begripsmatige gelijkenis ontbreekt; dat de associatie dan ook eerder tot stand blijkt te komen via de aard van de producten waarvoor het teken staat, dan via overeenstemming tussen de tekens; dat dit verklaarbaar is omdat slechts enkele producenten aanwezig zijn op de markt van bouwisolatiematerialen;

Dat het marktonderzoek dan ook niet afdoend bewijst dat er mogelijkheid tot associatie tussen Isover en Isoglass bestaat;

Dat (eiseressen) wel benadrukken dat, wanneer 12 %, voormeld, geconfronteerd worden met tegelijkertijd Isover en Isoglass, dan 42 % van deze groep denkt dat beide producten van dezelfde fabrikant afkomstig zijn zodat, volgens appellanten, zelfs verwarring bewezen zou zijn;

Dat de aldus geformuleerde vraagstelling te dezen evenwel niet relevant is; dat het publiek immers slechts uiterst zelden gelijktijdig zal geconfronteerd worden met beide merken of tekens; dat dient te worden gepeild naar het herinneringsbeeld van het ene merk dat wordt opgeroepen bij confrontatie met het andere teken; dat de gesuggereerde associatie door gelijktijdige confrontatie hierover geen nuttige elementen aanbrengt;

Dat, rekening houdend met al deze elementen, het niet aangetoond is dat de onderscheidende kracht van het merk Isover noch de auditieve, visuele en begripsmatige gelijkenissen tussen Isoglass van dien aard zijn dat bij een significant deel van het in aanmerking komend publiek de mogelijkheid tot associatie tussen merk en teken bestaat;

Dat dan ook niet tot overeenstemming in de zin van art. 13, A, eerste lid, 1, B.M.W. besloten wordt;

(...)

tweede onderdeel, krachtens artikel 13, A, eerste lid, 1°, van de wet in de interpretatie ervan door het Benelux-Gerechthof, het voldoende is om tot overeenstemming te besluiten dat de gelijkenis «zodanig» is dat «reeds daardoor» een mogelijkheid bij iemand bestaat tot associatie tussen het aangevochten teken en het ingeroepen merk; dat een dergelijke mogelijkheid wettelijk bijgevolg niet ontkend mag worden wanneer de feitenrechter vaststelt dat enerzijds een gelijkenis bestaat en dat anderzijds een niet onbeduidend gedeelte van een publiek de associatie effectief doet zonder vast te stellen dat de gelijkenis effectief niet zodanig is dat daardoor bedoelde mogelijkheid zou bestaan; Dat het wettelijk irrelevant is dat een associatie ook mogelijk is (of zelfs gebeurt) om een andere reden die geen verband houdt met de gelijkenis, zoals dezelfde aard van de producten of het geringe aantal van de producenten of de markt;

Zodat het arrest, dat enerzijds besluit «tot een zekere auditieve en visuele gelijkenis», en een «geringer doch niet onbestaande begripsmatige gelijkenis» vaststelt en anderzijds erkent dat uit een marktonderzoek blijkt «dat 12 % van de ondervraagden spontaan Isoglass associëren met Isover», het wettelijk begrip «overeenstemming» miskent en bijgevolg artikel 13, A, eerste lid, 1°, van de wet schendt door de mogelijkheid tot associatie tussen Isoglass en Isover nochtans te ontkennen en als daartoe relevante omstandigheid aan te nemen dat de associatie verklaarbaar is door de aard van de producten alsook de aanwezigheid van enkele producenten op de markt;

...

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het Benelux-Gerechtshof in zijn arrest van 20 mei 1983 voor recht gezegd heeft dat van overeenstemming tussen een merk en een teken sprake is, wanneer - mede gezien de bijzonderheden van het gegeven geval, en met name de onderscheidende kracht van het merk -, merk en teken, elk in zijn geheel en in onderling verband beschouwd, auditief, visueel of begripsmatig zodanige gelijkheid vertonen dat reeds daardoor de mogelijkheid bestaat dat bij iemand die met het teken wordt geconfronteerd associaties tussen het teken en het merk worden gewekt;

Dat de grens van de beschermingsomvang van het uitsluitend recht op een merk telkens in concreto wordt bepaald door de rechter die, met toepassing van de daarvoor door het Benelux-Gerechtshof geformuleerde maatstaf, beoordeelt of het aangevallen teken al dan niet moet worden aangemerkt als een overeenstemmend teken en die aldus rekening kan houden met alle relevante bijzonderheden van het gegeven geval;

Overwegende dat het arrest weliswaar aanneemt dat er een beperkte gelijkenis tussen de tekens bestaat maar oordeelt, op grond van een feitelijke appreciatie, dat de associatie gedaan door een beperkt deel van het publiek tussen merk en teken niet te wijten is aan de gelijkenis tussen de tekens maar het gevolg is van de aard van het product en de marktstructuur;

Dat het arrest aldus de in het onderdeel aangewezen wetsbepaling niet schendt;

...

RAAD VAN STATE

7e KAMER – 28 MAART 1996

Voorzitter: de h. Vermeire

Staatsraden: mevr. Vrints (rapporteur) en de h. Stevens

Auditeur: de h. Debersaques

Advocaat: mrs. Obbels

Administratief recht – Openbaarheid van bestuur – Verkeerde vermelding beroepsmogelijkheid – Kosten

Wanneer een administratieve overheid de verzoeker heeft misleid door op de kennisgeving van de bestreden beslissing ten onrechte te vermelden dat er een beroep tot vernietiging bij de Raad van State tegen kon worden ingesteld, moeten de kosten ten laste van de verwerende partij worden gelegd.

B. t/ Gemeente Nijlen
arrest nr. 58.926

Gezien het verzoekschrift dat B. op 25 oktober 1995 heeft ingediend om «beroep aan te tekenen tegen de negatieve beslissing van het gemeentebestuur van N. betreffende de weigering door het college van burgemeester en schepenen van de gemeente N. van de bouwvergunning voor het kappen van drie lindebomen op een perceel gelegen te (...) en waarbij hij de Raad van State tevens vraagt: «op grond van de feitelijke situatie durf ik hopen op een herziening van de eerder genomen negatieve beslissingen»;

... Overwegende dat de bestreden beslissing de uitspraak betreft van het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Nijlen van 12 juli 1995 over verzoekers bouw-aanvraag van 1 juni 1995 tot het kappen van vier lindebomen aan de Duifstraat te N.; dat de vergunning werd verleend voor het kappen op het voornoemde perceel van een zilverlinde en werd geweigerd voor de overige bomen;

Overwegende dat artikel 55 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de Ruimtelijke Ordening en van de Stedebouw bij de bestendige deputatie een administratief beroep openstelt tegen de beslissingen van het college van burgemeester en schepenen waarbij uitspraak wordt gedaan over een bouw-aanvraag; dat beslissingen waartegen een georganiseerd beroep openstaat niet vatbaar zijn voor annulatieberoep; dat het annulatieberoep dat verzoeker heeft ingesteld om deze reden kennelijk niet-ontvankelijk is;

Overwegende dat verzoeker in fine van zijn verzoekschrift nog vraagt «op grond van de feitelijke situatie (te durven) hopen op een herziening van de eerder genomen negatieve beslissingen»; dat de Raad van State echter niet bevoegd is om in plaats van de door de stedebouwwet aangewezen beslissingsbevoegde overheden zulk een «herziening» te bevelen;

Overwegende dat het niet uitgesloten is dat de verwerende partij verzoeker heeft misleid door op de kennisgeving van de bestreden beslissing ten onrechte te vermelden dat ertegen een beroep tot vernietiging bij de Raad van State kon worden ingesteld; dat de kosten ervan dan ook ten laste van de verwerende partij dienen te worden gelegd,

...

NOOT – Over de foutieve vermelding van de beroepsmogelijkheid

1. Behoudens vergissing heeft, bij het geannoteerde arrest, voor het eerst een Nederlandstalige Kamer zich gebogen over het vraagstuk van de verkeerde aanwijzing van de beroepsmogelijkheid die door een administratieve overheid wordt aangegeven op grond van de verplichting die haar is opgelegd door artikel 19, tweede lid, van de R.v.St.-Wet, zoals het werd ingevoegd door de wet van 24 maart 1994 (B.S., 17 mei 1994).

Dit arrest werd op 20 maart 1996 voorafgegaan door het arrest nr. 58.692 uitgesproken door de voorzitter van de zesde Franstalige Kamer van de Raad van State.

2. De plicht voor een administratieve overheid om in haar beslissing of bij de betekening ervan te vermelden welke de beroepsmogelijkheden zijn, welke termijnen in acht moeten worden genomen en op welke wijze het beroep moet worden ingesteld, vinden hun oorsprong in het Handvest van de gebruiker van de openbare diensten van 4 december 1992 (B.S., 22 januari 1993). Het Handvest is de uiting van de bedoeling van de federale regering om een wijziging in de administratieve cultuur teweeg te brengen. Het is onderverdeeld in drie hoofdstukken: doorzichtigheid, soepelheid en rechtsbescherming. Hierover raadplege men verder Berckx, B., «De bestuurlijke vernieuwing en het Handvest van de gebruiker van de openbare diensten», *T.B.P.*, 1993, 275 e.v., en Vermeulen, P., «Kwaliteitszorg, prestatiegerichtheid en klantvriendelijkheid binnen het Federaal Openbaar Ambt», *T.B.P.*, 1995, 296-302. Dit Handvest werd verder toegelicht in cir-

culaires van 12 januari 1993 en 8 december 1994 (*B.S.*, 22 januari 1993 en *B.S.*, 23 december 1994).

3. Het paste evenwel een reeks beginselen volledige rechtskracht te verzekeren. Zij werd tot uiting gebracht in de volgende teksten die in chronologische volgorde worden opgesomd.

a. Meer dan een jaar vóór het Handvest van de gebruiker van de openbare diensten werd gepubliceerd, heeft de Vlaamse Raad (thans Vlaams Parlement) met zijn decreet van 23 oktober 1991 betreffende de openbaarheid van bestuursdocumenten in diensten en instellingen van de Vlaamse Executieve (thans Vlaamse Regering) (*B.S.*, 27 november 1991) in artikel 13, § 1, dat het bestuursdocument de eventuele mogelijkheid tot beroep, alsmede de wijze hiervan, vermeldt. Dit voorschrift zit enigszins verscholen in het hoofdstuk over de verplichte motivering van de individuele bestuursbeslissingen.

De verplichting wordt duidelijk overgenomen in artikel 23 van het ontwerp-decreet betreffende de openbaarheid van bestuur.

b. Op het federale vlak geldt art. 2, 4°, van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur (*B.S.*, 30 juni 1994, tweede uitgave).

c. Voor de Franse Gemeenschap geldt art. 2, vijfde lid van het decreet van 22 december 1994 betreffende de openbaarheid van het bestuur (*B.S.*, 31 december 1994).

d. Voor de Duitstalige Gemeenschap wordt verwezen naar art. 2, tweede lid, van het ontwerp-decreet betreffende de openbaarheid van bestuur (*B.S.*, 23 juni 1995).

e. Voor het Waalse Gewest schrijft art. 3, 3°, van het decreet van 30 maart 1995 betreffende de openbaarheid van bestuur voor dat elk document waarmee een beslissing of een administratieve handeling met individuele strekking, uitgaande van een gewestelijke administratieve overheid ter kennis wordt gebracht van de bestuurde, de eventuele beroepsmogelijkheden vermeld (*B.S.*, 28 juni 1995).

f. Een soortgelijk voorschrift vindt men terug in art. 6 van de ordonnantie van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad van 30 maart 1995 betreffende de openbaarheid van bestuur (*B.S.*, 23 juni 1995).

g. Als laatste in de reeks op dit ogenblik heeft de Vergadering van de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij decreet van 11 juli 1996 betreffende de openbaarheid van bestuur (*B.S.*, 27 augustus 1996) in het kader van de bepalingen over de actieve openbaarheid de verplichting opgelegd tot vermelding, bij de kennisgeving van beslissingen met individuele strekking, van de eventuele beroepsmogelijkheden en de wijze ervan. Bij ontstentenis van de naleving van deze vereisten begint de verjaringstermijn niet te lopen.

4.a. In de huidige stand van de wetgeving zijn de gemeentebesturen en de provinciebesturen juridisch nog niet verplicht de administratieve beroepsmogelijkheden aan te duiden aangezien art. 2 van de wet van 11 april 1994 enkel geldt voor het optreden van de federale administratieve overheden. Weliswaar heeft tijdens haar laatste kabinetsraad van december 1995 de federale regering principieel een voorontwerp van wet goedgekeurd dat de openbaarheid van bestuur regelt in de gemeenten en de provincies. Art. 162 van de Grondwet kent deze bevoegdheid inderdaad toe aan de federale wetgever.

b. Inmiddels mag evenwel niet uit het oog worden verloren dat, wat betreft de aanduiding van de jurisdictionele beroepsmogelijkheid bij de Raad van State, alle administratieve overheden onderworpen zijn aan de verplichting van art. 19, tweede lid, van de gecoördineerde wetten betreffende de Raad van State dat is ingelast door de wet van 24 maart 1994: «De verjaringstermijnen voor de beroepen bedoeld bij art. 14, eerste lid, nemen alleen een aanvang op voorwaarde dat de betekening door de administratieve overheid van de akte of van de beslissing met individuele strekking het bestaan van die beroepen alsmede de in acht te nemen vormvoorschriften en termijnen vermeldt.»

Op dit ogenblik kan dus aan een gemeente- of aan een provinciebestuur geen juridisch verwijt worden toegestuurd wanneer het geen administratieve beroepsmogelijkheid aanduidt, maar er is wel een sanctie als het niet aanduidt dat tegen een eindhandeling een beroep tot nietigverklaring kan worden ingesteld bij de Raad van State, wanneer de Raad van State bevoegd is.

5. Voor alle duidelijkheid zij vermeld dat de mogelijkheid van het administratief kort geding, geregeld in de artikelen 17 en 18 van de R.v. St.-wet en van artikel 16 formeel niet worden beoogd door artikel 1 van de wet van 24 maart 1994; (zie daarover ook Bamps, Ch., «Openbaarheid van bestuur. De federale wet van 11 april 1994 toegelicht», *Rec. Arr. R.v.St.*, 1996, 39).

6. Sinds het arrest van het Arbitragehof van 21 december 1990 (*J.T.*, 1991, 809) staat vast dat een te onteigenen eigenaar een beroep tot nietigverklaring kan instellen voor de Raad van State tegen het onteigeningsbesluit zolang de onteigenende overheid nog geen aanvang heeft genomen met de gerechtelijke procedure die bij de vrederechter start in de gevallen van de procedure bij dringende noodzakelijkheid.

De Regie der Gebouwen doet dan ook een perfecte mededeling met de volgende termen: «Dit besluit kan worden aangevochten voor de Raad van State binnen een termijn van 60 dagen vanaf de kennisneming van de onteigening alsook voor de vrederechter op het ogenblik dat de gerechtelijke fase wordt ingezet.

Het verzoekschrift dient aangetekend te worden neergelegd bij de Raad van State samen met 3 gewaarmerkte afschriften en bovendien zoveel afschriften als er tegenpartijen zijn (artikel 85 van het procedurereglement voor de Raad van State)» (*B.S.*, 27 juli 1996, p. 20105).

7. Vanzelfsprekend was het te verwachten dat, gelet op de problemen rond de bevoegdheidsverdeling tussen de gewone rechter en de administratieve rechter, de administratieve overheden zich zouden kunnen vergissen in de aanduiding van de te volgen weg.

In het geannoteerde arrest heeft het gemeentebestuur zich vergist tussen het georganiseerd administratief beroep en het beroep bij de Raad van State.

Uit het arrest nr. 58.692 van 20 maart 1996 blijkt dat de Franse Gemeenschap zich had vergist tussen de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank en die van de Raad van State.

In beide zaken werd het geding afgehandeld op grond van art. 93 van het procedurereglement van 23 augustus 1948 dat kan worden toegepast wanneer na inzage van het verzoekschrift blijkt dat de Raad van State kennelijk niet bevoegd is of dat de vordering kennelijk niet ontvankelijk of niet gegrond is.

In het arrest nr. 58.692 heeft de Raad van State beslist dat de regels betreffende de bevoegdheid van de Raad van State van openbare orde zijn en dat hij ze ambtshalve onderzoekt.

8. Het minste wat de Raad van State kan doen wanneer de administratieve overheid de burger op het juridisch verkeerde pad stuurt, is de verwerende partij tot de kosten van het geding te veroordelen.

Auditeur Debersaques heeft voor zijn advies in die zin verwezen naar een precedent in het arrest R.v.St. nr. 18.474 van 11 oktober 1977. In die zaak was het bedrijf in verwarring gebracht omdat de burgemeester een verkeerde rechtsgrond in het besluit had opgegeven.

Veel scherper waren de overwegingen van de Raad van State in zijn arresten nr. 20.711 van 14 oktober 1980 en nr. 29.405 van 23 februari 1988. In beide zaken ging het om de materie van de studietoelagen die bijzonder korte termijnen voor de beroepsprocedure heeft vastgelegd. De Raad van State oordeelde in het arrest nr. 20.711 als volgt:

«Overwegende dat de Dienst voor studietoelagen in zijn brief verzoekster er niet op gewezen heeft dat zij een beroep tegen de in die brief vervatte beslissing bij de Raad van Beroep kon indienen, op voorwaarde bovendien de bijzonder korte termijn van veertien dagen in acht te nemen; dat, rekening houdend met de normaal te achten onervarenheid van de jonge mensen die op een studiebeurs aanspraak maken, de zin zelf van de openbare dienst van de studiebeurzen – die is jonge mensen te helpen – vereist dat de Dienst voor studietoelagen als ze een ongunstige beslissing aanzegt, tevens doet weten waar en hoe daartegen kan worden opgekomen.»

In het arrest nr. 58.692 Cuvelier werden de kosten ten laste van de verzoekende partij gelegd. Het past daarbij evenwel te onderstrepen dat de verzoekende partij zelf in het verzoekschrift tot nietigverklaring gesteld had dat zij de Raad van State bevoegd achtte. In een dergelijke situatie is het volstrekt aannemelijk dat de Raad van State de verzoekende partij in de kosten heeft veroordeeld.

9. Ongetwijfeld komt met het gepubliceerde arrest nog geen einde aan de mogelijke problemen en verwikkelingen. Men denke maar aan de vraag of de rechter altijd zal aannemen dat de termijnen worden heropend voor een verzoeker die op het verkeerde pad is gestuurd terwijl bv. het instellen van een georganiseerd administratief beroep aan korte termijnen is gebonden.

Inmiddels zullen bepaalde partijen die hun twijfels hebben over de juiste aanwijzing van de beroepsmogelijkheid door het bestuur wellicht veiligheidshalve twee beroepen instellen.

*Prof. dr. W. Lambrechts
U.I.A.*

HOF VAN BEROEP TE GENT

13e KAMER – 5 APRIL 1995

Voorzitter: de h. Gallet

Advocaten: mrs. Micholt en Cornelis

Burgerlijke rechtspleging – Betekening – Aan Belgische Staat

Ondanks de eenheid van rechtspersoonlijkheid moet de Belgische Staat worden gedagvaard aan het kabinet van de minister tot wiens bevoegdheid het onderwerp van het geschil behoort. Art. 705 Ger.W. geldt enkel voor gedinginleidende dagvaardingen.

Belgische Staat t/ M.V.

Bij verzoekschrift ter griffie van het Hof neergelegd op 14 mei 1993 heeft de appellant hoger beroep ingesteld tegen het vonnis op 19 januari 1993 uitgesproken door de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, vijfde kamer.

Dit vonnis werd op 23 maart 1993 betekend aan «de Belgische Staat, voorheen vertegenwoordigd door zijn staatssecretaris voor Institutionele Hervormingen (belast met de herstructurering van het Ministerie van Openbare Werken) waarvan de kantoren gevestigd waren te 1040 Brussel, Wetstraat, nr. 155, maar heden vertegenwoordigd door de eerste minister, waarvan de kantoren gevestigd zijn te 1040 Brussel, Wetstraat, nr. 16».

De geïntimeerde werpt op dat het hoger beroep niet ontvankelijk is wegens laattijdigheid. De appellant betwist dit.

De partijen vragen het Hof te dezen uitspraak te doen omtrent de ontvankelijkheid en eventueel de behandeling ten gronde te verdagen naar een latere zitting.

Het bestreden vonnis werd uitgesproken ten aanzien van «de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de staatssecretaris voor Institutionele Hervormingen, belast met de herstructurering van het Ministerie van Openbare Werken, met kabinet te 1210 Brussel, Simon Bolivarlaan, 30». In de hele procedure voor de eerste rechter werd steeds dit adres vermeld.

Het vonnis werd niet betekend aan die staatssecretaris maar wel aan de eerste minister, noch op het adres vermeld in het vonnis. Zelfs het adres van die staatssecretaris (Simon Bolivarlaan, 30 te 1210 Brussel) werd in de betekenisakte niet vermeld: als diens adres werd opgegeven Wetstraat, 155 te 1040 Brussel.

De betekening geschiedde ook niet aan de minister die de staatssecretaris (vermeld in het vonnis) zou hebben opgevolgd.

Tevergeefs voert de geïntimeerde dan ook aan dat hij geldig kon betekenen op het adres vermeld in het vonnis, in dat vermeld in de inleidende dagvaarding of aan de minister die de bevoegdheden heeft overgenomen: geen van die gevallen deed zich immers voor.

Verder steunt de geïntimeerde op de eenheid van de Belgische Staat en op de bepaling van art. 705 Ger.W.

Ondanks de eenheid van rechtspersoonlijkheid van de Belgische Staat, moet de Staat worden gedagvaard aan het kabinet van de minister tot wiens bevoegdheid het onderwerp van het geschil behoort (art. 705 Ger.W.). Dit artikel bepaalt verder dat de minister niet mag betwisten dat het geschil tot zijn bevoegdheid behoort, tenzij de bevoegde minister in zijn plaats te stellen. Die bepaling geldt enkel voor dagvaardingen die een geschil inleiden.

Te dezen betreft het echter de betekening van een vonnis. Derhalve vindt art. 42, 1°, Ger.W. toepassing: de betekening dient te gebeuren op het kabinet van de minister die bevoegd is om er kennis van te nemen.

Nu de betekening niet gebeurde aan de bevoegde minister, heeft de beroepstermijn geen aanvang genomen door de

betekening. Het hoger beroep is derhalve tijdig en rechts-geldig ingesteld.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

K.I. – 22 DECEMBER 1995

Voorzitter: de h. Craeybeckx

Raadsheren: de hh. Mennes en Van Leuven

Openbaar ministerie: de h. Holsters

Advocaat: mr. Grootjans

Uitlevering – 1. Voorlopige hechtenis – 2. Rechtmatigheid van de uitvoerbaarverklaring

1. De gevangenhouding van een vreemdeling met het oog op uitlevering op grond van een hem regelmatig betekend buitenlands bevel tot aanhouding heeft een voorlopig karakter zolang die uitvoerbaarverklaring ingevolge de aangewende rechtsmiddelen ongedaan kan worden verklaard.

2. De wettigheid van de uitvoerbaarverklaring van het buitenlands bevel tot aanhouding kan worden aangetast door tijdsverloop tussen het instellen van hoger beroep en de beslissing hierover door de kamer van inbeschuldigingstelling.

Zodra de beslissing over het exequatur kracht van gewijsde heeft, bezit de rechterlijke macht geen rechtsmacht meer om over de invrijheidstelling te beslissen.

N.

Gelet op de beschikking van de raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen van 21 maart 1995 waardoor een met het oog op de uitlevering van Reuven N., op 27 februari 1995 verleend bevel tot aanhouding door de onderzoeksrechter te Grasse, betekend op 23 maart 1995 aan Reuven N.;

Overwegende dat het hoger beroep ingesteld tegen voormelde beschikking op 24 maart 1995 regelmatig is naar de vorm en termijn;

Overwegende dat het verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling regelmatig is naar vorm en termijn;

Overwegende dat sedert het hoger beroep van 24 maart 1995 op de beschikking tot de geschreven rechtsvordering van 8 september 1995 van het openbaar ministerie vrijwel een periode van zes maanden is verlopen;

dat het Hof, kamer van inbeschuldigingstelling, dient te onderzoeken of het door de vreemde overheid verleende bevel tot aanhouding op het ogenblik van haar beslissing aan de door de wet gestelde vereisten voldoet en/of de algemene en bijzondere uitleveringsvoorwaarden zijn vermeld;

dat de wettigheid of de rechtmatigheid van de uitvoerbaarverklaring door tijdsverloop tussen het instellen van hoger beroep en de beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling kan worden aangetast;

dat het Hof, kamer van inbeschuldigingstelling, vaststelt dat in de hoger aangewezen periode van vrijwel zes maanden geen enkele rechtsvoortgang heeft plaatsgevonden;

dat de behandeling van het door Reuven N. ingesteld hoger beroep derhalve een niet te rechtvaardigen vertraging heeft opgelopen waaraan Reuven N. geen enkele schuld treft;

dat ten gevolge van deze vertraging de uitleveringsprocedure opgehouden heeft te beantwoorden aan de legaliteitsvereisten van artikel 5.1.F en 5.4 E.V.R.M.;

dat, met betrekking tot het verzoek tot voorlopige invrijheidstelling van 6 september 1995, opgemerkt dient te worden dat de gevangenhouding van de vreemdeling op grond van het hem regelmatig betekend Frans bevel tot aanhouding van 23 maart 1995 dat uitvoerbaar is verklaard met het oog op zijn uitlevering niet definitief is zolang de uitvoerbaarverklaring ongedaan kan worden verklaard, maar een voorlopig karakter heeft;

Overwegende dat derhalve het hoger beroep ontvanke-lijk en gegrond is;

dat het verzoek tot voorlopige invrijheidstelling van 6 september 1995 thans zonder voorwerp is;

...

NOOT – Passieve uitlevering: over exequatur en vrijheidsberoving

1. Luidens art. 3 Uitleveringswet 15 maart 1874 kan een aan België gevraagde uitlevering worden toegestaan o.m. op overlegging van een buitenlands bevel tot aanhouding of een gelijkwaardige titel. Deze akten moeten de feiten omschrijven waarvoor ze zijn verleend en uitvoerbaar worden verklaard door de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg van de plaats waar de vreemdeling in België verblijft of kan worden gevonden. Daarbij moet de raadkamer nagaan of de overgelegde titel aan de wettelijke voorwaarden en vereisten inzake uitlevering voldoet, zonder dat de rechter zich nochtans mag inlaten met de opportuniteit van de uitlevering, of met de mogelijke, aan de uitlevering verbonden gevolgen die tot de uitsluitende beoordelings- en beslissingsbevoegdheid van de Belgische regering behoren (Cass., 14 juni 1988; *A.C.*, 1987-88, nr. 624, en 31 mei 1995, *ibid.*, 1995, nr. 272).

De rechtspleging in de raadkamer geschiedt met gesloten deuren en de betrokken vreemdeling is niet aanwezig (Cass., 9 januari, 1980, *A.C.*, 1979-80, nr. 278, en 3 maart 1992, *ibid.*, 1991-92, nr. 349). Het buitenlands bevel tot aanhouding en de exequaturbeschikking worden aan de vreemdeling betekend. Voor het bevel tot aanhouding is die betekening wettelijk verplicht (artt. 3 en 5 Uitleveringswet 1874): ze brengt de definitieve vrijheidsberoving tot stand, wat inhoudt dat de rechterlijke macht van dan af niet meer bevoegd is om te beslissen omtrent de voorlopige invrijheidstelling van de vreemdeling (Cass., 4 april 1989, *A.C.*, 1988-89, nr. 430, en 1 juni 1994, *ibid.*, 1994, nr. 279). De betekening van het exequatur daarentegen vindt plaats met het oog op het eventueel aanwenden van rechtsmiddelen (R. Declercq, *Onderzoeksgerechten*, A.P.R., nr. 1030).

Want inderdaad, ofschoon de Uitleveringswet daarover niets bepaalt, wordt algemeen aangenomen dat, zo al tegen de beschikking van uitvoerbaarverklaring geen eigenlijk verzet openstaat, een hoger beroep bij de kamer van inbeschuldigingstelling wel mogelijk is (R. Declercq, *Beginnelen van strafrechtspleging*, nr. 2398). Dit rechtsmiddel waarborgt het recht van verdediging, nu de procedure voor het hof van beroep in de regel op tegenspraak zal gebeuren (Cass., 23 augustus 1994, *A.C.*, 1994, nr. 352).

In de praktijk zal in vele gevallen de rechtspleging in hoger beroep m.b.t. het exequatur van het buitenlands bevel

tot aanhouding de appelrechters tot een vrij identiek onderzoek nopen als datgene waartoe ze nadien wettelijk worden geroepen en, vooraleer de regering zich uitspreekt, hun advies te geven over de uitlevering zelf (art. 3, Uitleveringswet).

Tegen het arrest inzake exequatur staat cassatieberoep open, in tegenstelling tot wat het geval is bij het advies omtrent de uitlevering (C. Van den Wyngaert, *Strafrecht en strafprocesrecht*, 2e uitg. II, 836).

2. Het geannoteerde arrest, gewezen op verwijzing na cassatie van een eerdere beslissing, verdient aandacht wegens twee overwegingen, namelijk:

a. de gevangenhouding van een vreemdeling met het oog op uitlevering op grond van een hem regelmatig betekend buitenlands bevel tot aanhouding dat uitvoerbaar is verklaard, heeft een voorlopig karakter zolang die uitvoerbaarverklaring ingevolge de aangewende rechtsmiddelen ongedaan kan worden verklaard;

b. de wettigheid of de rechtmatigheid van de uitvoerbaarverklaring van het buitenlands bevel tot aanhouding kan worden aangetast door het tijdsverloop tussen het instellen van hoger beroep en de beslissing hierover door de kamer van inbeschuldigingstelling.

De appelrechters hebben die overwegingen overgenomen van het arrest van het Hof van Cassatie dat gewezen werd op andersluidende conclusie van het openbaar ministerie (Cass., 5 dec. 1995, *A.C.*, 1995, nr. 526, met noot Ph. G.).

3. De zienswijze dat de kamer van inbeschuldigingstelling nog rechtsmacht bezit om over een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling van de vreemdeling te oordelen, zolang zij over het hoger beroep tegen de beslissing tot uitvoerbaarverklaring niet heeft beslist, is een poging om de bestaande uitleveringsprocedure min of meer in overeenstemming te brengen met het E.V.R.M. Art. 5.4 E.V.R.M. bepaalt immers dat eenieder die door arrestatie of gevangenhouding van zijn vrijheid is beroofd, het recht heeft voorziening te vragen bij de rechter opdat deze op korte termijn beslist over de wettigheid van zijn gevangenhouding en zijn invrijheidstelling beveelt, indien de gevangenhouding onrechtmatig is (zie J. Velu en R. Ergec, «Convention européenne des droits de l'homme», *R.P.D.B.*, compl. VII, 346 e.v.).

In de zaak die het voorwerp uitmaakte van het hier besproken arrest was de vreemdeling opgesloten ter fine van uitlevering op grond van een uitvoerbaar verklaard Frans bevel tot aanhouding op 23 maart 1995. Over het hoger beroep tegen die uitvoerbaarverklaring werd pas op 22 september 1995 door de kamer van inbeschuldigingstelling uitspraak gedaan. Die beslissing werd vernietigd door het Hof van Cassatie op 5 december 1995, waardoor het hof van beroep met het besproken arrest opnieuw uitspraak moest doen.

De betrokken vreemdeling had inmiddels op 6 september 1995 een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling ingediend. Het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling dat dit verzoek niet ontvankelijk verklaarde, werd ook door het Hof van Cassatie vernietigd met verwijzing. De beide procedures (voorlopige invrijheidstelling en uitvoerbaarverklaring) werden samengevoegd en, om overeenkomstig art. 5.1.f, E.V.R.M. de rechter toch nog in staat te stellen de rechtmatigheid van de gevangenhouding tijdens een in de gerechtelijke exequaturfase hangende uitleveringsprocedure te beoordelen, werd nu aan de in art. 5 Uitleveringswet 1874 bepaalde mogelijkheid om een voorlopige invrijheidstelling

te verkrijgen, als het ware een verlengstuk aangehecht (zie J. Velu en R. Ergec, *o.c.*, nr. 334).

Krachtens voornoemd art. 5 Uitleveringswet 1874 kan immers de bij onverwijldte spoed en ingevolge een officieel bericht van de om uitlevering verzoekende staat door een Belgische onderzoeksrechter voorlopig aangehouden vreemdeling om zijn voorlopige invrijheidstelling vragen in de gevallen waarin een Belg hetzelfde voorrecht geniet en dit onder dezelfde voorwaarden. Dit betekent dat toepassing zal worden gemaakt van de Wet Voorlopige Hechtenis 20 juli 1990, inzonderheid art. 27. Maar als regel gold tot op heden dat, zodra de buitenlandse akte waarop de uitlevering is gebaseerd, aan de vreemdeling is betekend, zijn aanhouding definitief werd en hij nog enkel ter beschikking van de uitvoerende macht stond (A. Winants, «Uitlevering: de voorlopige aanhouding», *Comm. Strafr.*, nr. 6). Die regel zou thans aldus moeten worden uitgelegd dat de kamer van inbeschuldigingstelling rechtsmacht blijft houden om over een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling van de vreemdeling te oordelen, zolang over het hoger beroep tegen de beslissing tot uitvoerbaarverklaring niet definitief is beslist (zie in gelijkaardige zin: Cass., 25 juli 1989, *A.C.*, 1988-89, nr. 645).

4. Hoe dan ook is de rechtspleging m.b.t. de voorlopige vrijheidsbeneming ter fine van uitlevering in de huidige stand der wetgeving duidelijk te onderscheiden van de eigenlijke exequaturprocedure. Bij herhaling is in die zin beslist (Cass., 10 mei 1994 en 1 juni 1994, *A.C.*, 1994, nrs. 231 en 279; Cass., 14 maart 1995, *ibid.*, 1995, nr. 147). Anders dan het geannoteerde arrest lijkt te suggereren bestaat er geen wisselwerking tussen de voorlopige aanhouding en de beslissing over de uitvoerbaarverklaring van de buitenlandse titel door het Belgische gerecht (R. Declercq, *De cassatieprocedure in strafzaken*, 237). Zo staat een eventuele voorlopige invrijheidstelling het later exequatur niet in de weg.

Er dient daarenboven vastgesteld te worden dat de rechtsgrond tot mogelijke staving van het oordeel dat de wettigheid of de rechtmatigheid van de uitvoerbaarverklaring van een buitenlands bevel tot aanhouding door het tijdsverloop van de procedure in hoger beroep kan worden aangetast, twijfelachtig is. Enerzijds is het redelijke-termijn-vereiste van art. 5.3 E.V.R.M., dat enkel betrekking heeft op de vrijheidsbeneming, zelfs niet van toepassing bij uitlevering (noot J.V. onder Cass., 23 nov. 1994, *A.C.*, 1994, nr. 509). Anderzijds houdt de Uitleveringswet 1874 geen processuele vervaltermijnen in voor de behandeling van de exequaturprocedure.

Ten slotte is het verschaffen aan het onderzoeksgerecht van de mogelijkheid om de uitvoerbaarverklaring ter discussie te stellen en eventueel te weigeren op grond van de verlopen tijd in strijd met de grondgedachte die deze materie beheerst (Zie «Uitlevering: uitvoerbaarverklaring van het buitenlandse bevel tot aanhouding», *Comm. Strafr.*)

Immers, luidens artikel 3 Uitleveringswet zal België uitlevering toestaan op overlegging van het origineel of authentiek afschrift van:

a) het vonnis of arrest waarbij de veroordeling uitgesproken is;

b) de beschikking van de raadkamer, het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling, of de akte van strafprocedure uitgaande van de bevoegde rechter, waarbij de verwijzing van de beklaagde of de beschuldigde naar het strafrecht formeel wordt bevolen, of waarbij zulks van rechtswege wordt meegebracht;

c) het bevel tot aanhouding of iedere andere akte die dezelfde kracht heeft.

Enkel de sub c genoemde akten dienen alhier het voorwerp uit te maken van een exequaturprocedure. Dat de andere akten zulks niet behoeven, wordt verklaard door het feit dat de wetgever van 1874 innoveerde door uitlevering voortaan ook toe te staan op het enkel vertoon van een bevel tot aanhouding of van een aanverwante akte, waarbij de tussenkomst van de eigen rechterlijke macht ter fine van uitvoerbaarverklaring van die stukken als een aanvullende waarborg gold. (*Pasin*, 1874, nr. 48, 44, noot 1).

Teneinde een degelijke interstatelijke samenwerking op het gebied van de internationale rechtshulp te bewerkstelligen, is steeds benadrukt dat het de Belgische rechter niet toekomt, bij afwezigheid van ernstige en uitzonderlijke redenen, de rechtspleging inzake uitlevering ab initio af te sluiten door het exequatur te weigeren (Cass., 22 juli 1960, *A.V.*, 1960, 1004; E. Olivier en A. Ernst, *Code de l'extradition*, nr. 144). Uitlevering is immers een exclusieve daad van de regering die hierover zal beslissen na in de regel (behoudens afstand van de formaliteiten) het advies van de rechterlijke macht te hebben ingewonnen (P.E. Trousse en J. Vanhalewijn, *Uitlevering en internationale rechtshulp in strafzaken*, A.P.R., nr. 321).

5. De hier aangekaarte problematiek bevestigt wel de vaststelling dat op het procedureel vlak de Uitleveringswet van 15 maart 1874 ongetwijfeld aan een opknapbeurt toe is (zie G. Demanet, «Du rôle de la chambre du conseil et de la chambre des mises en accusation en cas d'extradition demandée à la Belgique», *R.D.P.*, 1988, 239, nr. 78). Als inspiratiebron zou de wet van 22 maart 1996 betreffende de samenwerking met de Internationale Tribunalen voor voormalig Joegoslavië en Ruanda mutatis mutandis hiervoor in aanmerking kunnen worden genomen, inzonderheid art. 12 (*B.S.*, 27 april 1996, 10260).

Luidens art. 12, § 1, van voornoemde wet wordt het bevel tot aanhouding, uitgevaardigd door het Tribunaal ten aanzien van een persoon die zich op het Belgisch grondgebied bevindt, uitvoerbaar verklaard door de raadkamer van diens verblijfplaats of van de plaats waar hij is aangetroffen.

De raadkamer gaat na of de in het bevel aangevoerde feiten tot de bevoegdheid van het Tribunaal behoren en of er geen dwaling in de persoon bestaat. De raadkamer spreekt in de afwezigheid van de betrokkene de bekrachtiging uit.

Binnen vierentwintig uren te rekenen van de beschikking van de raadkamer houdende weigering het bevel tot aanhouding van het Tribunaal uitvoerbaar te verklaren, kan het openbaar ministerie tegen deze beslissing hoger beroep instellen bij de kamer van inbeschuldigingstelling. Deze laatste doet uitspraak binnen acht dagen. Het arrest is uitvoerbaar.

Binnen vierentwintig uren na de vrijheidsbeneming wordt de beslissing die het bevel tot aanhouding van het Tribunaal uitvoerbaar verklaart, aan de betrokkene betekend. Deze laatste beschikt over een termijn van vierentwintig uren te rekenen van de betekening om in beroep te gaan bij de kamer van inbeschuldigingstelling.

De kamer van inbeschuldigingstelling hoort de betrokkene binnen vier dagen te rekenen van diens beroep en doet uiterlijk binnen acht dagen uitspraak. Deze termijnen zijn niet cumulatief.

Wanneer het bevel tot aanhouding van het Tribunaal definitief uitvoerbaar is verklaard, vindt de overbrenging van de aangehouden persoon plaats uiterlijk drie maanden na de beslissing.

Dit eerste lid van artikel 12, Wet 22 maart 1996, betreft het geval waarin het Tribunaal al een akte van inbeschuldigingstelling heeft opgesteld t.o.v. een persoon die aangehouden moet worden met het oog op zijn overbrenging naar het Tribunaal.

Paragraaf 2 van voornoemde wetsbepaling regelt de procedure van voorlopige aanhouding in spoedeisende gevallen op verzoek van de procureur van het Tribunaal. Dit verzoek wordt ten uitvoer gelegd op grond van een bevel tot aanhouding afgegeven door de onderzoeksrechter van de plaats waar de persoon op wie het bevel betrekking heeft, zijn verblijfplaats heeft of van de plaats waar hij is aangetroffen.

Binnen vijf dagen te rekenen van de afgifte van het bevel tot aanhouding door de onderzoeksrechter, beslist de raadkamer, na de betrokkene te hebben gehoord en op vordering van het openbaar ministerie, of dat bevel moet worden bevestigd. De raadkamer gaat na of de in het bevel aangevoerde feiten tot de bevoegdheid van het Tribunaal behoren en of er geen dwaling in de persoon bestaat.

Binnen vierentwintig uren te rekenen van de beschikking van de raadkamer houdende weigering om het door de onderzoeksrechter afgegeven bevel tot aanhouding te bevestigen, kan het openbaar ministerie hoger beroep instellen bij de kamer van inbeschuldigingstelling. Deze laatste doet uitspraak binnen acht dagen te rekenen van het hoger beroep. Het arrest is uitvoerbaar.

De betrokkene wordt in ieder geval in vrijheid gesteld indien hem geen bevel tot aanhouding uitgevaardigd door het Tribunaal wordt betekend binnen drie maanden te rekenen van de betekening van het bevel tot aanhouding van de Belgische onderzoeksrechter.

Indien binnen deze termijn een bevel tot aanhouding werd betekend, moet het uitvoerbaar worden verklaard overeenkomstig § 1 van artikel 12 en moet de beslissing binnen een maand aan de betrokkene worden betekend, bij gebreke waarvan hij in vrijheid wordt gesteld. (Zie wetsontwerp betreffende de gerechtelijke samenwerking met het Internationaal Tribunaal voor het voormalige Joegoslavië en het Internationaal Tribunaal voor Ruanda. Verslag namens de commissie voor de Justitie, *Gedr. St., Senaat*, 1995-96, nr. 1-247/3, 56-78).

Samengevat komt de regeling van de wet van 22 maart 1996 dus hierop neer dat de procedure van «uitlevering» volledig los staat van de te volgen weg in verband met de aanhouding. Binnen de termijn van drie maanden van uitvoering van het voorlopig aanhoudingsbevel dient het bevel tot aanhouding uitgevaardigd door het Tribunaal te worden betekend aan de betrokkene, waarna de procedure tot uitvoerbaarverklaring binnen een vastgesteld tijdsverloop plaatsvindt en waarbij de betrokkene zijn rechten kan doen gelden.

M. De Swaef

HOF VAN BEROEP TE GENT*14e KAMER – 2 JANUARI 1996*

Voorzitter: de h. Top

Advocaten: mrs. Beele, D'Hulster, Verbaanderd, D'Hoore en Lodewyck

Beslag en executie – Uitvoerend beslag op onroerend goed – Rangregeling – Faillissement – Gevolgen

Na de verkoop ten gevolge van een uitvoerend beslag blijft de prijs in het vermogen van de beslagene met het oog op de verdeling onder de samenlopende schuldeisers. Met schuldeisers die zich aandienen na de termijn voor het opmaken van het proces-verbaal van rangregeling (art. 1642 Ger.W.), kan evenwel geen rekening worden gehouden. Bijgevolg kan ook geen rekening worden gehouden met een later faillissement van de beslagene. Dit faillissement raakt evenmin aan de onderlinge posities van de schuldeisers en met name aan de relatieve werking van de onbeschikbaarheid ten gevolge van een beslag.

N.V. G. t/ Faillissement B.V.B.A. A. e.a.

Bij het bestreden vonnis heeft de beslagrechter, aannemend dat, ook in geval van verkoop wegens faillissement, de notaris rekening moet houden met de schuldeisers volgens hun rechten van voorrang op de dag van de toewijzing, beslist dat het principe moet worden gehandhaafd dat de ingeschreven hypotheek niet kan worden tegengeworpen aan de schuldeisers die hun beslag voordien hebben overgeschreven (art. 1444 en art. 1577 Ger.W.), zodat aan de curator alleen het gebeurlijk saldo kan worden overgedragen.

Het vonnis verklaart dientengevolge de tegenspraak enkel gegrond, in zover ze strekt tot de pondspondsgewijze verdeling, zoals ze reeds door de betrokken partijen aanvaard werd en door de notaris in zijn opmerkingen werd uitgewerkt. Het vonnis verwijst iedere partij in de eigen kosten.

Het is niet ter zake dienend dat de overschrijving van de toewijzing plaatsvond vóór de uitspraak van het faillissement van de uitgewonnen schuldenaar. De verkochte goederen waren wel erga omnes uit het vermogen van de gefailleerde verdwenen, maar niet de prijs. Door de verkoop gaan de rechten van de ingeschreven schuldeisers weliswaar over op de prijs, maar deze blijft, ofschoon onbeschikbaar geworden, deel uitmaken van het vermogen van de uitgewonnen verkoper zolang de notaris overeenkomstig artikel 1650 Ger.W. het definitief proces-verbaal van rangregeling niet heeft opgemaakt en aan de schuldeisers de borderellen van toewijzing niet bezorgd heeft (Cass., 3 mei 1990, A.C., 1989-90, 1137).

Dat neemt niet weg dat de bestemming van de prijs wettelijk is bepaald en dat deze namelijk moet dienen tot voldoening van de ingeschreven schuldeisers, waarvan de rechten ingevolge de toewijzing overgaan op de prijs (artikel 1639 Ger.W.). Tot de ingeschreven schuldeisers moeten ook gerekend worden de schuldeisers die een bevel of een beslag hebben laten overschrijven. Tot de rangregeling zijn uitzonderlijk ook toegelaten de schuldeisers die overeenkomstig artikel 1642 Ger.W. binnen de termijn voor het opmaken van het proces-verbaal van rangregeling, verzet hebben gedaan op de prijs.

Met een verzet op de prijs mag worden gelijkgesteld het faillissement van de uitgewonnen schuldenaar, daar het faillissement de uitwerking heeft van een collectief beslag ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers. Hieruit volgt dat de bestemming van de prijs niet meer kan worden gewijzigd door het intreden van het faillissement van de schuldenaar na het verstrijken van de termijn voor het opmaken van het proces-verbaal van rangregeling en a fortiori wanneer, zoals in casu, het proces-verbaal reeds is opgemaakt en ook reeds de aanmaning is betekend aan de schuldenaar en de schuldeisers om inzage te nemen van het proces-verbaal en, indien daartoe grond bestaat, tegenspraak te doen.

De termijn voor het opmaken van het proces-verbaal van rangregeling bedraagt één maand (artikel 1643 Ger.W.) en begon in casu te lopen vanaf 2 januari 1992, zijnde 15 dagen na de betekening op 17 december 1991 van een uittreksel uit de akte van toewijzing aan de beslagene, die geen vordering tot nietigverklaring heeft ingediend.

Daar het proces-verbaal van rangregeling werd opgemaakt op 6 februari 1992 en de bedoelde aanmaningen werden betekend op 11 februari 1992 en 14 februari 1992, kan het op 26 maart 1992 uitgesproken faillissement van de beslagene de rangregeling niet meer beïnvloeden. De nog niet verdeelde prijs ontsnapt dus aan de wet van de door het faillissement teweeggebrachte samenloop.

De door appellante tijdig en op regelmatige wijze ingediende tegenspraak betreft enkel de interne verdeling tussen haar, hypothecaire schuldeiser, en tweede en derde geïntimeerde, schuldeisers die een bewarend beslag lieten overschrijven met vroegere datum dan de hypothecaire inschrijving, waardoor zij het voordeel genieten waarvan sprake in artikel 1444 Ger.W.

Deze partijen zijn het erover eens dat dit voordeel enkel kan bestaan in een pondspondsgewijze verdeling onder elkaar van de netto te verdelen prijs, zoals hierboven is aangegeven.

Appellante heeft echter tijdens de poging tot minnelijke schikking een nieuw element aan haar tegenspraak toegevoegd en meer bepaald, met verwijzing naar het inmiddels ingetreden faillissement van de beslagene, gevorderd dat het voordeel van artikel 1444 Ger.W. aan tweede en derde geïntimeerde wordt ontzegd, althans in die mate waarin

– eerst het deel wordt berekend dat *alle* schuldeisers toekomt, precies alsof de hypotheek niet bestond;

– op die wijze het aandeel wordt vastgelegd van de schuldeiser ten aanzien van wie de hypotheek niet tegenwerpbaar is, en ook wordt uitgekeerd;

– de hypothecaire schuld vervolgens wordt uitgekeerd bij voorrang op de gewone en niet beschermde schuldeisers.

Deze nieuwe vordering is niet alleen een ontoelaatbare wijziging van de oorspronkelijke tegenspraak, zoals derde geïntimeerde terecht opmerkt hierin bijgevalen door tweede geïntimeerde. Bovendien kan het ingeroepen faillissement van de beslagene de rechten van appellante niet wijzigen. Allereerst is dit faillissement ingetreden op een ogenblik dat het de rangregeling niet meer kon beïnvloeden. Anderzijds verliest appellante uit het oog dat, indien het faillissement toch greep zou hebben op de onderhavige rangregeling, zij niet meer rechten kan krijgen dan de toepassing van artikel 1444 Ger.W. haar verleent, zoals gesteld in haar oorspronkelijke tegenspraak. Haar hypotheek is immers aan alle schuldeisers tegenwerpelijk, behalve aan tweede en der-

de geïntimeerde. Alleen tussen haar en hen gebeurt de pondsgewijze verdeling. Het faillissement heeft dan alleen tot gevolg dat de aandelen van tweede en derde geïntimeerde, die als beslagleggende schuldeisers geen enkele voorrang genieten, tot de failliete boedel behoren en dus aan de curator moeten worden overgedragen.

NOOT – Zie nader: *A.P.R.*, tw. *Beslag*, 61-62, nr. 94; *Commentaar Voorrechten & Hypotheken*, «Artikel 8», nr. 32.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 20 FEBRUARI 1996

Voorzitter: de h. Londers

Advocaten: mrs. Dillen, Vandeurzen, Jacobs loco Michel

Handelspraktijken – Intertemporele werking W.H.P.C. – Begrip verkoper – Afwijzing van cliënteel – Contractuele tekortkomingen

Bij de beoordeling van het geschil moet de nieuwe omschrijving «verkoper» uit de W.H.P.C. gehanteerd worden, ook al werd de vordering ingeleid vóór 29.2.1992 (datum waarop de W.H.P.C. in werking is getreden), wanneer de daden die als oneerlijke handelspraktijken gekwalificeerd worden, nog steeds gesteld worden tijdens de behandeling van de zaak.

Een natuurlijke persoon die voor eigen rekening en tegen betaling trainingscursussen geeft aan het personeel van ondernemingen en/of instellingen, en dit op beroepsmatige wijze, is een verkoper in de zin van art. 1.6.a. WHPC.

De onrechtmatige afwijzing van het cliënteel is niet bewezen, nu niet blijkt dat op onrechtmatige wijze kennis en informatie ook omtrent het klantenbestand werd verkregen.

Eventuele loutere contractuele tekortkomingen, voor zover al bewezen, maken op zichzelf geen daden strijdig met de eerlijke handelsgebruiken uit.

C.V. A. en B.V.B.A. A. t/ M. en A.S.L.K.

I. De feiten

Overwegende dat er tussen eerste appellante en eerste geïntimeerde op 20 augustus 1990 een overeenkomst werd afgesloten waarbij de tweede toegestaan werd om, zonder enige vergoeding, deel te nemen aan een door de eerste georganiseerde «train the trainer» programma over «Totale kwaliteit» waarvan zij licentiehouder is;

dat eerste geïntimeerde zich ertoe verbond de aldus opgedane kennis enkel te gebruiken binnen de domeinen en klanten die door eerste appellante worden aangeduid, met uitsluiting van alle andere mogelijkheden;

dat eerste geïntimeerde zich tevens ertoe verbond de opgedane kennis, geheel of gedeeltelijk, dan wel in aangepaste versies of interpretaties niet over te dragen aan derden buiten het klantenbestand, zowel in binnen- als in buitenland, op een wijze die eerste appellante zou kunnen schaden;

Overwegende dat reeds op 20 december 1990 een einde kwam aan de samenwerking tussen voormelde partijen;

Overwegende dat appellanten stellen dat eerste geïntimeerde na de beëindiging van hun samenwerking haar cliënten afwerft door hen voor eigen rekening opleidingscursussen te geven;

dat volgens hen tweede geïntimeerde, die samenwerkt met eerste geïntimeerde voor het geven van trainingen aan haar personeel, zich schuldig maakt aan derde-medeplichtigheid aan contractbreuk;

Overwegende dat eerste geïntimeerde, samen met een aantal andere personen, een vordering aanhangig hebben gemaakt tegen appellanten voor de Rechtbank van Koophandel te Hasselt, tot betaling van prestaties verricht in 1989 en 1990 voor rekening van appellanten;

dat, op tegenvordering, appellanten aanzienlijke vergoedingen hebben gevorderd, o.a. van eerste geïntimeerde, op grond van onrechtmatige afwijzing van cliënteel;

dat bij vonnis uitgesproken op 12 juli 1995 de hoofdeis provisioneel gegrond werd verklaard ten belope van 589.791 fr wat eerste geïntimeerde betreft, terwijl de tegenvordering als ongegrond werd afgewezen;

dat appellanten tegen dit laatste vonnis hoger beroep hebben ingesteld en de zaak thans nog hangende is voor het Hof van Beroep te Antwerpen;

II. In rechte

A. De bevoegdheid van de stakingsrechter

...

B. Ten gronde

1. Overwegende dat het begrip «handelaar» gebruikt in de Wet Handelspraktijken van 14 juli 1971 als dusdanig niet werd gedefinieerd, maar wordt aangenomen dat het overeenkomt met het begrip «koopman» van artikel 1 W.Kh. (Cass., 1 februari 1985, *Pas.*, 1985, I, 647; STUYCK, J., «Alleen een handelaar is handelaar», noot onder Brusel, 10 mei 1988, *T.B.H.*, 1988, 941);

dat de Wet Handelspraktijken van 14 juli 1991 thans het begrip «verkoper» hanteert dat wordt gedefinieerd in artikel 1.6 van de wet;

dat het begrip «verkoper» veel ruimer is dan het begrip «handelaar» (STUYCK, J., «De wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument», in *De nieuwe wet handelspraktijken, o.c.*, blz. 1 e.v., nrs. 30 t/m 45);

dat het derhalve belangrijk is te weten of ter oplossing van huidig geschil, het oude begrip «handelaar» dan wel het nieuwe begrip «verkoper» dient gehanteerd te worden;

Overwegende dat niet wordt betwist dat eerste geïntimeerde de daden, die appellanten als strijdig met de eerlijke handelspraktijken kwalificeren, nog steeds stelt;

dat derhalve bij de beoordeling van het geschil thans de nieuwe omschrijving «verkoper» moet gehanteerd worden, ook al werd de vordering van appellanten ingeleid vóór 29 februari 1992, datum waarop de wet van 14 juli 1991 in werking is getreden (PONET, B. en LAMON, H., *De intertemporele werking van de Handelspraktijkenwet van 14 juli 1991*, *T.B.H.*, 1993, blz. 4 e.v., nr. 5);

Overwegende dat eerste geïntimeerde blijkbaar voor eigen rekening en tegen betaling bepaalde trainingscursussen geeft aan het personeel van ondernemingen en/of instellingen en zulks op een beroepsmatige wijze;

dat hij in die omstandigheden wel degelijk dient beschouwd te worden als een verkoper in de zin van artikel 1.6.a WHPC, nu hij als natuurlijk persoon diensten te koop aanbiedt of verkoopt in het kader van een beroepsactiviteit;

dat de Wet Handelspraktijken derhalve wel degelijk op hem van toepassing is;

2. Overwegende dat in de mate dat appellanten aan eerste geïntimeerde verwijten dat hij, in strijd met artikel 4 van de overeenkomst, de kennis van het «train the trainer» programma over «Totale kwaliteit» zou overdragen of overgedragen hebben aan derden buiten het klantenbestand van appellanten, de vordering onmiskenbaar een contractuele grondslag heeft;

dat, mocht bewezen zijn dat eerste geïntimeerde zich inderdaad aan dergelijke handelingen schuldig maakt, dit een louter contractuele tekortkoming uitmaakt die op zichzelf geen daad is strijdig met de eerlijke handelsgebruiken welke op basis van artikel 54 (oud) WHP of 93 WHPC kan gesanctioneerd worden;

dat dit onderdeel van de vordering dan ook ongegrond is;

3. Overwegende dat appellanten tevens aan eerste geïntimeerde verwijten dat hij na de beëindiging van de samenwerking, hun cliënten, waaronder tweede geïntimeerde, heeft benaderd om verder voor eigen rekening hetzelfde werk te verrichten dat hij voordien in hun opdracht uitvoerde;

dat hij zich aldus schuldig zou hebben gemaakt aan afwijking van haar cliënteel;

Overwegende dat in de voorgelegde overeenkomst geen eigenlijk niet-concurrentie beding is opgenomen;

dat artikel 4 betrekking heeft op een verbod tot overdracht van know-how;

dat m.a.w. eerste geïntimeerde zich niet ertoe verbonden heeft om zich, na de beëindiging van de samenwerking, te onthouden van gelijksoortige activiteiten gedurende een bepaalde periode in een welbepaald geografisch omschreven gebied;

Overwegende dat eerste geïntimeerde, rekening gehouden met de vrijheid van handel en mededinging, gerechtigd is dezelfde activiteit voor eigen rekening, al dan niet via een vennootschap, op te zetten na de beëindiging van zijn activiteiten voor rekening van appellanten;

dat hij daarbij ongetwijfeld gebruik mocht maken van kennis en informatie, ook omtrent het klantenbestand, die hij heeft opgedaan in de uitvoering van zijn opdrachten voor appellanten, behoudens wanneer zou blijken dat hij op onrechtmatige wijze in het bezit is gekomen van deze kennis of informatie;

dat dit laatste evenwel uit geen enkel objectief element blijkt;

Overwegende dat evenmin blijkt dat na de beëindiging van de samenwerking, eerste geïntimeerde bij de cliënten van appellanten de indruk zou hebben gewekt of laten bestaan dat hij nog steeds voor hun rekening werkte;

dat dit ook niet het geval blijkt te zijn met tweede geïntimeerde, die stelt dat zij steeds gehandeld heeft met eerste geïntimeerde en zelfs niet wist, dan pas nadat er moeilijkheden waren gerezen, dat deze laatste voor rekening en in opdracht van appellanten werkte;

dat appellanten het tegendeel niet bewijzen;

4. Overwegende dat appellanten geenszins bewijzen dat eerste geïntimeerde haar «Train the trainer» programma

over «Totale kwaliteit» gebruikt na de beëindiging van de samenwerking, ook niet bij tweede geïntimeerde;

dat zelfs indien dit het geval zou zijn, het een inbreuk zou uitmaken op artikel 3 van de voorgelegde overeenkomst;

dat ook dit onderdeel van de vordering ongegrond is;

5. Overwegende dat uit het vorenstaande volgt dat de vordering evenzeer ongegrond is voor zover gericht tegen tweede geïntimeerde;

CORRECTIONELE RECHTBANK TE TURNHOUT

5e KAMER – 15 DECEMBER 1995

Voorzitter: de h. Van Dijck

Openbaar ministerie: de h. Sterkens

Advocaat: mr. Geyskens loco Van Aelst

Dieren – Hormonenwet – Onthulling

Met betrekking tot de draagwijdte van art. 10, § 5, Hormonenwet, dient men de principes toe te passen die gelden voor analoge verschoningsgronden.

Onder onthulling aan de overheid dient te worden verstaan het verstrekken, aan de overheid, van gegevens die zij nog niet kent of die nog niet door een ander onthuld zijn.

B.

Feit A

Op 24 oktober 1994 werd naar aanleiding van het aantreffen van spuitplaatsen bij 5 runderen afkomstig van beklagde evenzo monsternamen en analyse uitgevoerd met resultaten zoals omschreven onder de telastlegging a.

Feit B

Op 22 september 1994 deed zich in hetzelfde slachthuis voornoemd, hetzelfde voor bij 2 runderen afkomstig van beklagde met als resultaat zoals omschreven onder de telastlegging B.

Beklaagde legde op 10 mei 1995 een verklaring af waarin hij de feiten A en B bekende; de feiten A en B zijn derhalve bewezen.

Beklaagde vraagt het voordeel van de straffeloosheid op grond van voornoemde bekentenis waarbij hij informatie heeft verschaft betreffende de leverancier der producten zijnde een zekere G., een meelverkoper in opdracht van de firma S., van wie hij een plastic fles van 0,5 liter had gekocht bevattende producten die via inspuiting toegediend moesten worden.

Volgens beklagde bevat deze informatie alle elementen die noodzakelijk zijn om zich te kunnen beroepen op de straffeloosheid zoals bepaald in de wet, en werd ze verschaft vóór dagvaarding aangezien de opdracht tot dagvaarding dateert van 10 mei 1995; in ieder geval is volgens hem het principe van de strafvermindering in art. 10, § 5, van de wet van 15 juli 1985 gewijzigd bij wet 11 juli 1994 van toepassing.

Overwegende dat met betrekking tot de draagwijdte van art. 10, § 5, men de principes dient toe te passen die gelden voor analoge verschoningsgronden (artt. 136, 192, 300-326 Sw.; art. 6, alinea 2, Wet 24 februari 1921);

Overwegende dat onder onthulling aan de overheid dient te worden verstaan het verstrekken van gegevens aan de overheid die zij nog niet kende of die nog niet door een andere onthuld werden; te dezen voldoet de zogenaamde onthulling van de naam van de leverancier van de hormonale producten niet aan voornoemd criterium gelet op de inhoud van het P.V. van 29 mei 1995 waaruit blijkt dat de genaamde Theophiel G. reeds sedert 1988 regelmatig werd genoemd in hormonenkringen als leverancier van geneesmiddelen en hormonen binnen de kring van vetmesters; de activiteiten van Theophiel G. maakten reeds het voorwerp uit van verschillende dossiers die dateren van de jaren 1988-92-93;

Overwegende dat derhalve art. 10, § 5, in casu niet van toepassing kan zijn omdat er geen sprake is van onthulling in de zin van de wet; dat het dan ook niet relevant is te weten of deze informatie vóór of na een daad van vervolging werd verstrekt;

...

NOOT – Onthulling inzake hormonenmisdriven

1. De wet van 11 juli 1994 bracht een aantal wijzigingen aan in de «Hormonenwet» van 15 juli 1985, met de bedoeling om de regeling inzake haar maatregelen te actualiseren, de controles te verscherpen en de bestraffing scherper te maken (*Parl. Hand., Kamer*, 29 maart 1994, 1328). In dit kader werd o.a. art. 10, § 5, ingevoerd, dat een strafvermindering of -uitsluiting mogelijk maakt ingeval men de identiteit onthult van diegene van wie men de verboden stoffen heeft verkregen die dienden tot het plegen van een misdrijf bepaald in de Hormonenwet.

2. Of men een strafvermindering dan wel een strafuitsluiting van de correctionele straffen (art. 10, (5, jo. art. 10, § 1, Hormonenwet) krijgt, hangt af van het tijdstip van de «onthulling»: gebeurt die vóór elke vervolging voor de correctionele rechtbank, dan geniet men een strafuitsluiting. Ingeval een geverbaliseerde veehouder de genoemde informatie daarentegen bekendmaakt na het begin van de vervolging voor de correctionele rechtbank, krijgt hij strafvermindering.

3. Deze techniek van de verklikking werd overgenomen uit de «Drugwet» van 24 februari 1921 («betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica», als gewijzigd door de wet van 9 juli 1975, art. 6, tweede tot vierde lid) zowel misdrijven inzake hormonen als drugmisdrijven betreffen georganiseerde types van misdrijven, waarbij de respectieve maffia over aanzienlijke financiële middelen beschikt, wat de invoering van deze toch wel verregaande techniek verklaart.

4. Het gaat hier, zoals bij de wet van 24 februari 1921 (zie Brosens, W., «Drugs: de onthulling als grond van verschooning», in *Comm. Straf.*, 2), om een grond van verschooning, hoewel de wet dit niet expliciet zegt.

5. Analoog met de onthulling uit de Drugwet, kan men aannemen dat, bij zowel strafuitsluiting als -vermindering, het door de onthuller gepleegde misdrijf blijft bestaan en de verschooning enkel de bestraffing beïnvloedt (Cass., 29 januari 1974, *Arr. Cass.*, 1974, 588; Declercq, R., «Procedurale aspecten van de strafverminderende verschoningsgrond», in *Liber Amicorum Hermann Bekaert*, Gent, Snoeck-Ducaju, 1977, p. 54, nr. 1). Toch bestaat tussen de strafvermindere-

de en strafuitsluitende verschoningsgrond een essentieel verschil: de strafuitsluitende verschoningsgrond tast het element van de strafwaardigheid van het verschoonde feit in zodanige mate aan dat gezegd kan worden dat het misdrijf niet meer bestaat (Declercq, R., *l.c.*, p. (54), 55, nr. 1).

6. Bij de voorbereiding van de wetswijziging van de Hormonenwet werd beklemtoond dat de «verklikingsmethode» enkel door de gerechtelijke overheid aangewend mag worden, niet dus door de administratieve overheid (*Parl. St., Senaat*, 1993-94, nr. 1050/2, 11). De parlementaire besprekingen van de wet die de Drugwet wijzigde (wet 9 juli 1975) leren dat dit anders is bij de Drugwet: hier kan de onthulling ook aan de administratieve overheid gedaan worden. Zelfs als de aangifte aan een lagere of onbevoegde overheid wordt gedaan, is de aangifte geldig (*Parl. St., Senaat*, 1970-71, nr. 290, 12).

7. De onthulling is logischerwijze – cf. ook ratio systeem verklikking – slechts dan een grond van verschooning als daardoor aan de overheid gegevens verstrekt worden die zij nog niet kende (het begrip «onthulling» wordt in van Dale o.a. omschreven als «openbaarmaking van een geheim of van iets dat nog onbekend was» (*Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*, Utrecht, van Dale Lexicografie, 1992, 2063). Geen sprake dus van een onthulling ingeval de overheid de verstrekte inlichtingen reeds kende, ofwel tengevolge van eigen opsporingen, of omdat een andere schuldige ze reeds eerder onthuld had. Dit werd reeds beslist inzake de onthulling uit de Drugwet (Cass., 20 juni 1977, *R.W.*, 1978-79, 895; Cass., 26 april 1994, *Arr. Cass.*, 1994, 415; Antwerpen, 25 maart 1982, *R.W.*, 1982-83, 2145).

8. Het begrip «onthullen» wijst er nog meer op dan het begrip «doen kennen» (zie art. 300 Sw.) dat het moet gaan om een voor de overheid nieuw gegeven (Brosens, W., *l.c.*, 8).

9. De onthulling naar art. 10, § 5, Hormonenwet moet hierin bestaan dat aan de overheid de identiteit wordt onthuld van de daders van de misdrijven bepaald in diezelfde wet (zie art. 10, § 1). Hetzelfde voorwerp heeft de onthulling in de Drugwet, maar enkel deze laatste wet bepaalt dat deze voorwaarde afgezwakt kan worden: indien de daders aan de onthuller niet bekend zijn, doch slechts dan, is het voldoende dat de aangever vóór de vervolging het bestaan van de door die daders gepleegde misdrijven onthult (Brosens, W., *l.c.*, 6).

Mike Gelders

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

4e KAMER – 24 JANUARI 1995

Voorzitter: de h. Beerten

Advocaten: mrs. Den Haerynck, Van Limbergen en Deckers

Internationaal privaatrecht – Koop – 1. E.E.X.-verdrag – 2. Haags Verdrag van 15 juni 1955 – Eenvormige Koopwet van 1 juli 1964 – Weens Koopverdrag van 11 april 1980

1. *Aangezien verweerder zijn woonplaats in België heeft, bezitten de Belgische rechtbanken rechtsmacht op grond van art. 2 E.E.X.-verdrag.*

2. *Bij ontstentenis van rechtskeuze verplicht art. 3 van het Haags Verdrag van 15 juni 1955 tot toepassing van de interne wet van het land van de gewone verblijfplaats van de verkoper, te dezen Duitsland. Aangezien het Weens Koopverdrag in Duitsland pas op 1 januari 1991 van kracht geworden is en de betwiste verkopen dateren van vóór die datum, worden zij beheerst door de Eenvormige Koopwet van 1 juli 1964.*

C. GmbH t/ I.

1. Op 24 juli 1989 sloten partijen een overeenkomst waarbij verweerder als alleenimporteur voor België, Nederland en Luxemburg juwelen afnam van aanlegster. Aanlegster gaf aan verweerder collecties (Carnet A.T.A.) in consignatie op basis waarvan verweerder juwelen verkocht en ze nadien bij aanlegster bestelde om ze nadien aan de koper te leveren. Soms werden juwelen uit de ter beschikking gestelde collectie zelf verkocht en onmiddellijk geleverd.

Aanlegster heeft voor de door verweerder tussen de periode van 20 oktober 1989 en 22 november 1990 afgenomen juwelen een reeks facturen opgesteld voor een totaal bedrag van 74.306,34 D.M. Verweerder werd herhaalde malen aangemaand om het verschuldigd bedrag te betalen, daar verweerder de gevorderde som niet betaalde, ging aanlegster over tot dagvaarding.

2. Verweerder meent dat deze rechtbank territoriaal niet bevoegd is om kennis te nemen van de vordering omdat de overeenkomst in Duitsland werd gesloten en verweerder zijn handelsactiviteiten in Nederland uitoefende.

3. Art. 2 EEX, goedgekeurd bij de wet van 13 januari 1971 en t.a.v. België en de Bondsrepubliek Duitsland in werking getreden op 1 februari 1973, bepaalt dat zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een verdragsluitende staat, ongeacht hun nationaliteit, opgeroepen worden voor de rechten van die Staat.

Daar verweerder zijn woonplaats heeft in België, zijn de Belgische rechtbanken bevoegd.

Daar verweerder woonachtig is te Neerpelt, is deze rechtbank conform de bepalingen van art. 624, 2e Ger.W. ratione loci bevoegd.

4. Deze rechtbank is eveneens materieel bevoegd. Partijen (en in het bijzonder verweerder) hoeven immers geen koopman (meer) te zijn op het ogenblik van de inleiding van het geschil. Het is voldoende dat verweerder koopman was op het ogenblik van de litigieuze handelingen (Cass., 18 mei 1984, *T.B.H.*, 1984, 506).

Verweerder beweert dat hij zijn activiteiten op 25 mei 1992 stopgezet heeft. De facturen waarvan betaling wordt gevorderd, hebben betrekking op een periode gelegen vóór 25 mei 1992 en dus op een periode waarin verweerder nog handelaar was.

Bovendien blijkt uit de bijgebrachte stukken dat verweerder thans nog ingeschreven is in het handelsregister te Hasselt en er dus wordt vermoed dat hij de hoedanigheid van handelaar bezit (art. 3 wet op het H.R.).

5. Naast de onbevoegdheid werpt verweerder ook de niet-ontvankelijkheid van de vordering op daar verweerder voor een Duitse of Nederlandse rechtbank gedagvaard diende te worden.

Zoals reeds werd uiteengezet, werd verweerder voor de bevoegde rechtbank gedagvaard. Zelfs zo deze rechtbank niet bevoegd ware geweest om kennis te nemen van de vordering, volgt hieruit niet dat de vordering van aanlegster onontvankelijk zou zijn.

Andere redenen van niet-ontvankelijkheid worden niet door verweerder opgeworpen. Evenmin zijn er redenen van niet-ontvankelijkheid, die de rechtbank ambtshalve zou moeten opwerpen, voorhanden.

...

7. Om na te gaan door welke rechtsregels de verbintenissen van partijen worden beheerst, dient een beroep te worden gedaan op het Verdrag van Den Haag van 15 juni 1955.

Art. 2 van dit verdrag bepaalt dat de koop wordt beheerst door de interne wet van het door de contracterende partijen aangewezen land.

Bij gebreke van een door partijen toepasselijk verklaarde wet (wat in casu het geval is) wordt de koop beheerst door de interne wet van het land waar de verkoper zijn gewoon verblijf heeft op het ogenblik waarop hij het order ontvangt.

Dit houdt in dat, daar aanlegster haar gewoon verblijf in Duitsland had op het ogenblik van het ontvangen van de order, de Duitse wetgeving toegepast dient te worden.

In Duitsland valt de internationale koop van roerende lichamelijke zaken onder toepassing van het Weens Koopverdrag van 11 april 1980.

Voornoemd verdrag werd in Duitsland van kracht op 1 januari 1991, terwijl de verkopen waarop het geschil betrekking hebben, dateren van vóór laatstgenoemde datum.

Het Weens Koopverdrag is slechts van toepassing op de totstandkoming van een overeenkomst wanneer het voorstel tot het sluiten van de overeenkomst, dus het aanbod, is gedaan op of na de datum van de inwerkingtreding van het verdrag (O. Van Der Zee, *Het nieuw recht van de internationale koop-verkoop*, Antwerpen 1993, p. 16).

Zulks impliceert dat de betwiste verkopen vallen onder toepassing van het vóór het Weens koopverdrag van kracht zijnde verdrag houdende een eenvormige wet inzake de totstandkoming van internationale koopovereenkomsten betreffende roerende lichamelijke zaken van 1 juli 1964 (E.W.).

...

11. Verweerder betwist enige interessen verschuldigd te zijn daar de overeenkomst noch de facturen zulks bedingen. Bovendien werden de ingebrekestellingen op een onjuist adres verstuurd.

Art. 83 E.W. bepaalt dat in geval van niet-betaling van de koopprijs de verkoper recht heeft op interessen tegen het officiële disconto van het land waar de verkoper zijn vestiging heeft (in casu Duitsland), vermeerderd met 1 %.

De rente wordt berekend over de volledige periode van wanbetaling (Antwerpen, 25 september 1985, *R.W.*, 1986-87, 591) en is niet afhankelijk van het versturen van een ingebrekestelling.

NOOT – 1. De Eenvormige wet die door de rechtbank werd toegepast, is *niet* de Eenvormige wet inzake de totstandkoming van internationale koopovereenkomsten betreffende roerende lichamelijke zaken, zoals het vonnis stelt, maar wél de Eenvormige wet inzake de internationale koop van roerende lichamelijke zaken. Deze Eenvormige Koopwet werd eveneens ingevoerd door een Verdrag van Den Haag van 1 juli 1964 (W.15 juli 1970, *B.S.*, 14 januari 1971).

2. De problemen van overgangsrecht tussen de Haagse Koopverdragen van 1 juli 1964 en het Weens Koopverdrag van 11 april 1980 werden besproken door Meeusen, J., «De internationale koopovereenkomsten en het overgangsrecht» (noot onder Kh. Hasselt, 30 maart 1994), *R.W.*, 1994-95, 264-266.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof Antwerpen, (13e Kamer), 11 maart 1996

Hypotheek – Hypotheek alle sommen – Geoorlooftheid – Rang

«Overwegende dat artikel 1 van het lastencohier, gehecht aan de notariële akte van 27 juni 1977 van notaris Dupont bepaalt: «al de sommen die de kredietnemers aan de Cera uit welken hoofde ook zouden verschuldigd zijn, kunnen door deze laatste aangerekend worden op het krediet en zullen gewaarborgd zijn door de inschrijving van de hypotheek»;

Overwegende dat de rang van dergelijke alle sommen-hypotheek wordt bepaald door de inschrijving van de hypotheek; dat de effectieve beoordeling of een welbepaalde schuldvordering al dan niet door de hypotheek is gewaarborgd dient te gebeuren op het ogenblik van de uitoefening van de zekerheid;

Overwegende dat de eerste rechter ook wat de bepaalbaarheid en de voorzienbaarheid in concreto terecht heeft verwezen naar de zakenrelatie bestaande tussen partijen, waaronder zowel beroeps- als privéschulden van de cliënt kunnen vallen;

(Voorzitter: mevr. Beeckman – Advocaten: mrs. Lyen loco Van Camp, Dael, Luyckx loco De Smedt, Tirelire loco Lecoutre en Van Orshaegen loco Van der Straten. In de zaak: CV. A. t/ C.C. C. e.a.)

NOOT – Inmiddels werd door art. 51bis Wet Hypotheek Krediet ingevoerd door de wet van 13 april 1995, de rechtsgeldigheid van de hypotheek «alle sommen» erkend op voorwaarde dat de gewaarborgde schuldvorderingen bepaald of bepaalbaar zijn op het ogenblik van de hypotheekstelling. Over de nieuwe bepaling: A. Cuypers, «De hypotheek voor toekomstige schuldvorderingen», *T. Not.*, 1995, 322 e.v.; I. Moreau-Margreve, «L'hypothèque pour toutes sommes», *J.T.*, 1996, 181 e.v.

Arbh. Gent, afd. Brugge (2e Kamer), 16 oktober 1995

Arbeidsovereenkomst – Schepelingen – Loon – Vordering tot betaling – Verjaring – Termijn – Loonbeschermingswet – Wetboek van Koophandel – Toepasselijkheid

Om de verjaring van de vordering tot betaling van de gage van de zeeman, in geval van opbrenging van het schip, na te gaan, vindt, onverminderd de Loonbeschermingswet, art. 270 W.Kh. toepassing:

«In casu gaat het ongetwijfeld over een arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst. Op dergelijke overeenkomsten

is, zeker wat de verhouding werkgever-werknemer betreft, de wet van 5 juni 1928 houdende regeling van de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst toepasselijk.

«Deze wet bevat geen bepaling inzake verjaring. Een dergelijke bepaling vindt men wel in artikel 270, vijfde lid, van boek II van het Wetboek van Koophandel.

«Artikel 270, vijfde lid, spreekt van 'loon en huur'. Be-doeld worden alle voordelen waarop de zeeman uit hoofde van de tijdens de zeereis verrichte prestaties recht heeft. Deze verjaring bedraagt een jaar en begint te lopen vanaf het einde van de reis (zie 'De verjaring in het Arbeidsrecht', J. Herman, *J.T.T.*, 1984, 127, nrs. 43 en 44).

«Anderzijds is de wet van 12 april 1965 op de bescherming van het loon toepasselijk op:

1) het loon in geld waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever;

2) de fooien of het bedieningsgeld waarop de werknemer recht heeft ingevolge zijn dienstbetrekking of krachtens het gebruik;

3) de in geld waardeerbare voordelen waarop de werknemer ingevolge zijn dienstbetrekking recht heeft ten laste van de werkgever.

«Onder deze bepaling, die ruim opgevat moet worden (Cass., 24 mei 1972, *J.T.T.*, 1972, 202) omdat tijdens de parlementaire bespreking tijdens de voorbereiding van de wet van 12 april 1965 herhaaldelijk onderstreept werd dat het loonbegrip in de wet een ruime betekenis heeft (*Arbeidsovereenkomst*, J. Steyaert, blz. 192, nr. 249), valt heel zeker de gage bedoeld in artikel 54 van de wet van 5 juni 1928, die in het geval van geïntimeerde bestond in een percentage van 5,5 % op de brutobesomming van de vangst van de reis.»

(Voorzitter: de h. Ampe – Raadsheren in sociale zaken: de hh. Lapauw en Valcke – Advocaten: Dekersgieter loco Cant en Van Aerde, en Dockx – In de zaak: B.V.B.A. R. t/ S.)

Rb. Dendermonde, 10 oktober 1995

Handelszaak – Pand – Voorraden – Begrip – Toonzaalmeubelen

«De lichamelijke bestanddelen van een handelszaak bestaan uit vaste activa en vlottende activa. Vaste activa zijn die materiële bestanddelen die een permanent karakter vertonen en zonder dewelke een handelszaak onmogelijk kan worden geëxploiteerd. Zij worden in een min of meer lange periode afgeschreven. Vlottende activa zijn daarentegen aan rotatie onderhevig. Lichamelijke vlottende activa als daar zijn: produkten, voorraden en koopwaar, zijn bestemd om te worden verkocht. Zij moeten dus zo vlug mogelijk worden vervangen. ...

In concreto dient gesteld te worden dat de in de toonzaal van V. aan de Prins Boudewijnlaan te St-Niklaas geïnstalleerde keukens, louter toonzaalkeukens waren en geen voorraadkeukens. Aan de hand van het tentoongestelde model kan de kandidaat-koper een keuze maken. Het gaat in se om demonstratiemateriaal, niet dienend voor directe verkoop. Een handelaar in keukens zal voor de inrichting van zijn handelszaak een aantal keukens installeren, dienstig als model voor de kandidaat-kopers. De in een toonzaal geïnstalleer-

de keukens bij een keukenhandelaar staan er dus in beginsel niet voor de directe of onmiddellijke verkoop. Onder het woord voorraad wordt immers verstaan: hoeveelheid van iets dat voor handen is en waarvan men gebruik kan maken, in het bijzonder de hoeveelheid goederen die in een winkel of bedrijf voorhanden is, hetzij om daaruit te verkopen, te leveren of als grondstof voorhanden voor de productie.

(Beslagrechter: de h. Quintenlier – Advocaten: mrs. Van Den Branden en Koslowski. In de zaak: faill. V. t/ N.V. K.)

NOOT – Zie A. Cuypers, «Wet 25 oktober 1919», in *Comm. Voorr. & Hyp.*, nr. 57; F. Bouckaert, *Handelszaak*, in *A.P.R.*, 12, nr. 27 e.v.

Rb. Brugge (1e Kamer), 13 maart 1996

Burgerlijke rechtspleging – Behandeling en berechting – Conclusie – Termijn om conclusie te nemen

«Eerst en vooral dient het recht van antwoord van verweerder op de laatste conclusie van eiser te worden beoordeeld.

«Volgens de gemotiveerde beschikking van de voorzitter van deze rechtbank van 26.06.1995 diende verweerder te concluderen tegen 11.09.1995 en eiser tegen 09.10.1995. Verweerder nam de conclusie, ter griffie neergelegd op 07.09.1995, dus binnen de hem opgelegde termijn.

«Eiser antwoordde op deze conclusie bij conclusie neergelegd op 05.10.1995 en 09.10.1995.

«Volgens de voornoemde beschikking kon verweerder op de conclusie van eiser niet meer antwoorden.

«Niettemin kon, gelet op het feit dat reeds aan beide zijden uitvoerig werd geconcludeerd, niet verwacht worden dat eiser, die het laatste woord had, nog op 05.10.1995, 11 bladzijden zou concluderen en op 09.10.1995 nog eens 2 bladzijden. Verweerder kon op deze belangrijke conclusie niet meer antwoorden of toch zeker niet meer concluderen.

«Alhoewel verweerder ter zitting van 14.02.1996 zijn standpunt summier mondeling heeft toegelicht, komt het gepast en billijk voor verweerder toe te staan te antwoorden op de uitgebreide conclusies van eiser.

«Daartoe dient het debat te worden heropend.»

(Voorzitter: de h. Lescrauwaet – Advocaten: mrs. Arnou en Devriendt – In de zaak: F. t/ D.).

Arrondrb. Brugge, 22 maart 1996

Burgerlijke rechtspleging – Bevoegdheid – Beslag onder derden

«Artikel 633 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de vorderingen inzake bewarende beslagen en middelen tot tenuitvoerlegging uitsluitend gebracht worden voor de rechter van de plaats van het beslag, tenzij de wet anders bepaalt. Het betreft hier duidelijk een bevoegdheidsregel die de openbare orde raakt en die destijds aanleiding heeft gegeven tot een controverse rond de vraag indien de plaats van het be-

slag, hetzij de woonst was van de debiteur-beslagene, dan wel deze van de derde-beslagene.

Er dient aangenomen dat het arrest van het Hof van Cassatie van 26 november 1982 (R.W., 1982-83, 2113) een einde heeft gesteld aan deze betwisting. Inderdaad, dit arrest geeft aan dat de vragen inzake bewarend beslag onder derden uitsluitend dienen gebracht te worden voor de rechter van de plaats waar het exploit van derdenbeslag betekend wordt of waar de betekening van de beslissing die het beslag toelaat, is ontvangen door de derde-beslagene.

De plaats van het derdenbeslag is daar waar de ontvangst wordt gematerialiseerd door de derde van de procedureakten die hem aanbelangen. Over het algemeen zal dit de woonst of de maatschappelijke zetel zijn van de derde-beslagene.

Stellen dat de woonplaats van de beslagen schuldenaar determinerend zou zijn, houdt ongetwijfeld een lezing in van het artikel 633 van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij iets wordt toegevoegd aan die tekst, dat geenszins is voorgeschreven. Dit artikel wijst expliciet de territoriaal bevoegde rechter aan en bevat geen afwijkingen voor de gevallen van derdenbeslag.

De hoger aangestipte regel geldt bovendien zelfs voor beslagenen die hun woonplaats in de vreemde zouden hebben, waaromtrent nuttig kan verwezen worden naar het bepaalde bij artikel 635, 5° van het Gerechtelijk Wetboek.»

(Voorzitter: de h. Scholliers – Rechters: de hh. Danneels en Vercruysse – Advocaten: mrs. Mewissen en Devriendt loco De Schepper. In de zaak T. t/ Belgische Staat)

Kh. Hasselt (1e Kamer), 7 februari 1996

Factuur – Art. 25 W.Kh. – Toepassingsgebied – Secundaire verbintenissen strekkende tot schadevergoeding

Door verweerster werden werkzaamheden uitgevoerd aan de bedrijfsgebouwen van eiseres. Hierbij zouden naar verluidt beschadigingen zijn aangebracht door werknemers van verweerster. Ter zake van die beschadigingen worden door eiseres facturen opgestuurd naar verweerster. Aan de afwezigheid van protest van de geadresseerde wordt door de rechtbank geen gevolgen gehecht.

Eiseres stelt dat het feit dat er slechts twee schadegevallen waren, bewezen wordt door het protestloos aanvaarden van twee facturen.

Verweerster ontkent meer dan één factuur ontvangen te hebben. Eiseres houdt voor dat er een vermoeden van verzending van de factuur afgeleid moet worden uit haar uitgaand facturenboek.

Zelfs indien de rechtbank het vermoeden van verzending van beide facturen zou afleiden uit het uitgaand facturenboek, dan heeft het feit dat die facturen niet zouden geprotesteerd zijn niet het rechtsgevolg bedoeld door artikel 25 Wetboek van Koophandel. Secundaire verbintenissen uit overeenkomsten of uit onrechtmatige daden geven geen aanleiding tot het opmaken van facturen (Kh. Brussel, 10 augustus 89, *T.B.H.*, 1991, 506).

(Voorzitter: de h. Vanhelmont – Advocaten: mrs. Wijnants loco Nulens en Boeynaems – In de zaak: N.V. M. t/ B.V.B.A. S.)

BOEKEN

M. DE DECKER, (red.), **Handboek Transportverzekeringen. Karakteristieken, wettelijk kader en documenten**, Diegem, Kluwer Editorial, s.d. (losbladig)

Onder leiding van de Antwerpse advocaat Marc De Decker verscheen een losbladig werk over transportverzekering in het algemeen, dat, zoals prof. dr. Leo baron Delwaide in het voorwoord terecht opmerkt, een leemte in de huidige Belgische rechtsliteratuur opvult.

Het werk is uitgegeven in formaat A4 en is mooi verzorgd. De indeling, ondersteund met tabbladen, is duidelijk en overzichtelijk. Zij bestaat uit een algemeen deel, een bijzonder deel en bijlagen.

In het algemeen deel worden achtereenvolgens behandeld: de transportverzekering in historisch perspectief, het wettelijk kader van het transportverzekeringsrecht (beide hoofdstukken door E. Van Hooydonk), het transportverzekeringsbedrijf (M. De Decker en F. Witlox), de karakteristieken van de transportverzekering (M. De Decker), het verzekerd voorwerp en het verzekeraar belang (M. De Decker en H. Verdonck), de premie en premieberekening (F. Witlox), en de averij-grosse (M. De Decker en F. Witlox). Het laatste hoofdstuk, over geschillenbeslechting, ontbreekt voorlopig. De onderscheiden teksten zijn over het algemeen interessant en goed gedocumenteerd, hoewel de in het voorwoord aangekondigde vergelijking met het Engelse en het Nederlandse recht niet altijd consequent wordt doorgetrokken. Hier en daar worden praktische voorbeelden gegeven, bv. over de premieberekening (p. 1.6.2/12-14) en de averij-grosse (p. 1.7.5./5-9).

Het tweede deel van het werk, het bijzonder deel – dat mettertijd wellicht meer plaats zal innemen dan het algemeen deel – ontbreekt nog volledig.

De bijlagen zijn momenteel beperkt tot een documentenverzameling m.b.t. averij-grosse, waarin naast de herziene York-Antwerp Rules 1994 en de Rijnregelen Antwerpen-Rotterdam 1979 ook handige voorbeelden van documenten en formulieren opgenomen zijn. Aangekondigd zijn basiswetteksten, waarvan de meeste, behalve de Britse Marine Insurance Act, voor Belgische juristen al gemakkelijk in courante wettenverzamelingen beschikbaar zijn en dus in feite overbodig zijn. Een algemene bibliografie is ook voorzien voor een volgend supplement, maar in de beschikbare teksten zijn wel al deelbibliografieën opgenomen.

Zonder afbreuk te doen aan de intrinsiek degelijke opzet van het werk, zijn hier en daar wel wat schoonheidsfoutjes te vermelden. Enkele voorbeelden. Bij de aansprakelijkheid van de bewaarner wordt als enige grondslag art. 1927 B.W. vermeld (p. 1.5.1/14), terwijl het in deze context meestal zal gaan om bezoldigde bewaargave, waarvoor de strengere regel van art. 1928 B.W. geldt. De geciteerde rechtspraak m.b.t. de hoedanigheid van commissionair-expediteur (p. 1.5.1/16-17) eindigt in 1979. De lezer komt niet te weten wat de bijzondere verzekeringsvoorwaarden voor goederenvervoer over de weg in Italië precies inhouden (p. 1.6.2/6).

Dit *Handboek* is een interessant werk over een tot nu toe stiefmoederlijk behandeld onderwerp, maar het is nog erg onvolledig. De prijs van het basiswerk is een democratische 3.392 fr., maar tegen 17 fr. per pagina kan de rekening voor de aanvullingen nog aardig oplopen.

R. De Wit

Annotaties Hof van Justitie EG. Een selectie uit Nederlandstalige tijdschriften, samengesteld door K.J.M. MORTELMANS, en J. STUYCK, Zwolle, Tjeenk Willink, 1995, 1532 pp.

Uitgaande van de vaststelling dat de Nederlandstalige beoefenaars van het Europees gemeenschapsrecht steeds ijverige commentatoren zijn geweest, trachten de samenstellers van dit werk een beeld te schetsen van Nederlandstalige commentaren bij belangrijke arresten van het Hof van Justitie. Het boek is een verzameling van ongeveer 280 annotaties bij ruim 250 arresten. De samenstellers selecteerden noten bij arresten die vandaag nog van belang zijn

om de evolutie van de communautaire rechtspraak te begrijpen. Hierbij voerden zij een evenwichtige keuze door, zodat het Europees gemeenschapsrecht in al zijn facetten aan bod komt. De annotaties zijn in hun originele vorm weergegeven; de tekst van de arresten zelf is niet opgenomen. De meest recente bijdragen dateren van eind 1994. Het is echter de bedoeling ongeveer om de twee jaar aanvullingen op deze editie 1995 te publiceren waarin annotaties zullen worden opgenomen die verschijnen vanaf begin 1995. Achteraan in het werk zijn registers op zaaknummer en op roepnaam van de arresten opgenomen, wat het geheel zeer vlot hanteerbaar maakt. Bij de gemaakte selectie kunnen slechts twee opmerkingen geformuleerd worden. In de eerste plaats dient men vast te stellen dat de bijdragen uit Belgische Nederlandstalige tijdschriften sterk ondervetegenwoordigd zijn. Dat het op het Europeesrechtelijke vlak toonaangevende tijdschrift SEW met ongeveer 230 annotaties de belangrijkste bron is gebleken, hoeft niet te verbazen. Dat voor de overige teksten ook nagenoeg exclusief uit Nederlandse tijdschriften werd geput, kan echter worden betreurd; hierdoor wordt m.i. ten onrechte de indruk gewekt dat in Belgische tijdschriften veel minder kwalitatief hoogstaande bijdragen zijn gepubliceerd. Een ander punt van mogelijke kritiek is dat annotaties bij arresten van het Gerecht van eerste aanleg van de EG niet zijn opgenomen. Gelet op de rol die het Gerecht speelt in zeer belangrijke materies (o.m. mededingingsrecht), kan hierdoor een vertekend beeld van de communautaire rechtspraak van de laatste jaren ontstaan. Zoals de samenstellers in hun voorwoord zelf aangeven, kan dit euvel in de volgende uitgave worden verholpen. Deze kleine punten van kritiek doen echter helemaal geen afbreuk aan hun verdienste. Zij zijn er met dit boek in geslaagd een nuttige aanvulling aan te bieden op elk handboek dat de beoefenaar van Europees recht m.b.t. de achtergrond en draagwijdte van een bepaald arrest in het ongewisse laat.

Yves Montangie

AANGEKONDIGD

C.P.M. CLEIREN e.a., *Voor risico van de overheid?*, Arnhem, Gouda Quint, 322 p., 79 fl.

N.E. ALGRA, A.M. HOL e.a., *Profiel van het recht*, Deventer, Kluwer, 300 p.

A.-CH. VAN GYSEL en N. MASSAGER, *Actualité du droit du divorce*, Brussel, Bruylant, 166 p., 1.480 fr.

C. DOUTRELEPONT, *Le droit et l'objet d'art: Le droit de suite des artistes plasticiens dans l'Union Européenne*, Brussel, Bruylant, 490 p., 3.650 fr.

P. DELTOUR, *Man bijt hond - Over pers, politiek en gerecht*, Antwerpen, Icarus, 168 p., 495 fr.

CL. WILWERTH e.a., *L'administration en 7 questions*, Brussel, Bruylant, 220 p., 1.900 fr.

F.J.P. VAN DEN INGH en L. TIMMERMAN (red.), *Arresten ondernemingsrecht met annotaties - Editie 1996*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1.218 p., 59 fl.

Guide to legal studies in Europe 1996-1997, Brussel, Bruylant, 1.086 p., 1.500 fr.

M. DEVROEY, *De registratie van aannemers*, Lokeren, Konstruktieve Publikaties, 242 p., 2.450 fr.

L.G.M. STEVENS en S.R.A. VAN EIJK, *Belastingaangiftepraktijkboek*, Deventer, Kluwer, 204 p., 62,50 fl.

L.G.M. STEVENS en S.R.A. VAN EIJK, *Accountancy belastingboek*, Deventer, Kluwer, 272 p., 51,50 fl.

H.M.B. BREUNSE, J.G. BROUWER en A.E. SCHILDER, *Wapen tegen drugsoverlast*, Zwolle, Tjeenk Willink, 276 p., 60 fl.

N. UILDRIKS, *Geweld in de interactie politie-publiek*, Arnhem, Gouda Quint, 328 p., 59 fl.

F.J. VAN OMMEREN, *De verplichting verankerd*, Zwolle, Tjeenk Willink, 432 p., 82,50 fl.

S.W. COUWENBERG, *Gezag en vrijheid*, tweede druk, Rotterdam, Stichting Civis Mundi, 246 p., 45,50 fl.

Motorola Tel.co:
eindelijk
ie@nd die
klare taal spreekt.

Welkom bij Motorola Tel.co! In Europa kozen 400.000 tevreden abonnees voor onze "klare taal". Als onafhankelijk dienstverlener in mobiele communicatie biedt Motorola Tel.co u een brede waaier van diensten.

Het juiste netwerk

Dankzij onze samenwerking met Mobistar kan u onbezorgd en ongelimiteerd mobiel telefoneren.

Het juiste tarief

In functie van uw behoefte kiest u het juiste tarief. Onze dealers volgen alle Mobistar-promoties op de voet. U betaalt dus nooit een frank te veel.

Het juiste toestel

Als grootste fabrikant ter wereld beschikt Motorola over een volledig gamma GSM's. Onze ultralichte toestellen voorzien van de extra krachtige batterijen vestigen nieuwe autonomie-records.

Kies gratis uw easy number!

095 - 10****

U kiest gratis 4 eigen cijfers uit uw toekomstig GSM-nummer, en dit voor zover uw gekozen nummer nog beschikbaar is.

Bel nu 02/714.52.53
voor onze dealer-adressen

Handboek Vennootschapsbelasting 1996

NIEUWE UITGAVE !

Paul Beghin
Kurt Flamant

Omvang: 320 pag.
ISBN 90 6215 532 4
Prijs: BEF 1.850,-

Dit basiswerk is gestoeld op de integratie van de ondernemingsfiscaliteit met de aanverwante disciplines. Uniek is de ruime aandacht die er geschonken wordt aan boekhoudrechtelijke imperatieven en aan vennootschapsrechtelijke bepalingen.

Het handboek brengt volledige klaarheid in de complexe materie van de fiscale winstbepaling van vennootschappen. De inhoud reikt ver buiten de grenzen van Titel III van het Wetboek der Inkomstenbelastingen, die specifiek betrekking heeft op de vennootschapsbelasting. De bepalingen inzake de personenbelasting en de voorheffing, die ook gelden voor de vennootschappen, worden in hun samenhang met de vennootschapsbelasting behandeld. Doelbewust werden de fiscale aspecten van de reorganisatie van vennootschappen daarbij buiten beschouwing gelaten.

De auteurs zijn er in geslaagd een subtiel evenwicht te brengen van een theoretische onderbouw en van een praktische gerichtheid. Naar inhoud wordt een helder inzicht gegeven van de algemene principes. De talrijke verwijzingen naar de rechtsleer en rechtspraak scherpen de kritische analyse aan. Telkens opnieuw worden de draagwijdte en interpretatie van de wetsbepalingen toegelicht aan de hand van passende illustraties. Aansluitend zijn bij de tekst van het handboek gevallenstudies en een verzameling van formulieren toegevoegd.

De materie is volledig geactualiseerd tot en met augustus 1996.

MAKLU Uitgevers n.v.

Somersstraat 13/15, 2018 Antwerpen – Tel.: 03/231.29.00 – Fax 03/233.26.59

Vraag onze nieuwe catalogus 1997 aan !

PRICE WATERHOUSE LEGAL CONSULTANTS

zoekt :

Een juridisch adviseur vennootschapsrecht met 5 tot 10 jaar ervaring.

Taak: hoogstaand vennootschapsrechtelijk advies aan cliënteel, incl. opstellen van vennootschapsrechtelijke documenten.

Een juridisch adviseur ondernemingsrecht met 3 tot 5 jaar ervaring.

Taak: adviesverlening aan cliënteel in diverse handelsrechtelijke materies, voeren van onderhandelingen, opstellen van contracten.

Een juridisch adviseur sociaal recht met 3 tot 5 jaar ervaring.

Taak: adviesverlening aan cliënteel in arbeidsrecht en sociale zekerheid (Belgisch en Europees).

Bent U houder van een diploma "Licentiaat in de rechten", goed drietalig (FR/NL/E) en technisch sterk onderlegd met een commerciële spirit, gelieve uw kandidatuur en gedetailleerd C.V. op te sturen naar Jan Muyldermans, Price Waterhouse Tax and Legal Consultants, Sint-Lambertusplein 14, 1200 Brussel.

VERSCHEEN

BASISWETTEKSTEN INZAKE HET RECHT VAN DE INTELLECTUELE EIGENDOM

Hendrik VANHEES

ISBN 90-5095-002-7 – Omvang: 528 pag. – Prijs: 895,-BF

In dit wetboek worden een groot aantal basiswetteksten op het gebied van de intellectuele eigendom samengebracht (auteursrecht, octrooierecht, merkenrecht, tekeningen- en modellenrecht, de bescherming van topografieën van halfgeleiders, kwekersrecht, de bestrijding van namaak). Zowel internationale overeenkomsten (o.a. het TRIPS-akkoord, het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom, de conventie van Bern voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken) als Europese wetteksten (o.a. de verordening inzake het Gemeenschapsmerk, de richtlijn databanken) en Belgische wetgeving (o.a. de auteurswet, de octrooiwet, de Benelux Merkenwet, de Benelux Tekeningen- en modellenwet) werden opgenomen.

De materie is bijgewerkt tot 30 september 1996.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Volhardingstraat 27 – 2020 Antwerpen
☎ 03/248.74.54 – Fax 03/248.83.82